

STRIDEN OM UTBYGGINGEN AV UNIVERSITETET PÅ BLINDERN.

**MED HOVEDVEKT PÅ PERIODEN
1945-50.**

**HOVEDOPGAVE I HISTORIE VÅREN 1996
AV ELLEN ELIZABETH WESTGAARD**

**VEILEDER
PROFESSOR SIVERT LANGHOLM**

INNLEDNING

HVA ER FORMÅLET MED OPPGAVEN

Oppgaven er del av et universitetshistorie-prosjekt med det mål å få skrevet Universitetet i Oslos historie fram til 200 års jubileet i 2011.

PRESENTASJON AV EMNET:

Jeg skal skrive om striden om utbyggingen av Universitetet på Blindern, med hovedvekt på Det historisk-filosofiske fakultets forhold til en utbygging av Universitetet i Oslo i perioden 1934-1950.

I forbindelse med denne striden ble det også tatt opp endel andre emner som det må skrives litt om for å lette den generelle forståelse for argumentasjonen.

Tidligere skriftlige sammenfattinger av deler av denne perioden er forfattet av:

Gussgard, Gunnar: Om maktdimensjonen i Byplanleggingen, Oslo 1987, denne oppgaven tar for seg plasseringsdebatten fra 1914 til 1920.

Sørbye, Hild: "Universitetsutbyggingen på Blindern 1918-1968", Mag.grad.avh. i kunsthistorie. HF våren 1972. Oppgaven konsentrerer seg om byplanlegging og arkitekturen på Blindern.

En mer generell oversikt kan man finne i de to offisielle Universitets historier: Det Kongelige Fredriks Universitet 1811-1911, Kristiania 1911 og Universitetet i Oslo 1911-1961, bind I og II. Oslo 1961.

TID:

Jeg starter oppgaven med en kort oppsummering av Universitetets tidligste byggehistorie før jeg går over til debatten rundt plasseringen av det nye fysiske institutt, i perioden 1914-1920. Stortinget bestemte seg i 1920 for å kjøpe opp Blindernarealet, med det formål å få samlet Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, noe som kom til å få langtrekkende konsekvenser for Universitetet.

Blindern trår igjen inn på arenaen i 1937-39 da det ble foretatt undersøkelser rundt plasseringen av Det historisk-filosofiske fakultetets nye instituttbygg. Professor Peter Rokseth foreslo at hele Universitetet burde samles på Blindern. Den andre verdenskrig startet og arbeidet ble stort sett lagt bort.

Etter krigen var det mer enn noen gang meget tydelig at Universitetet hadde behov for nye bygg og det ble tidlig klart at plasseringen av Det historisk-filosofiske Instituttbygget ville få følger for hele Universitetet. Ved en plassering i sentrum regnet en med at Universitetet for all framtid ville være delt. Det var derfor svært viktig å få utredet alle sider av saken slik at Storting og Regjering kunne basere seg på Universitetets avgjørelse. Denne avgjørelse falt i 1951 og resultatet lever vi med i dag.

PROBLEMSTILLINGEN:

Utgangspunktet for oppgaven er striden om utbygningen av Universitetet på Blindern. Dermed er det allerede i tittelen fastslått at det var strid om det skulle bygges ut på Blindern. Jeg har funnet ut at det sto to strider om utbygningen av Universitetet på Blindern. Jeg har valgt å legge hovedvekt på perioden etter 1945 fordi debatten da dreide seg om Universitetets framtid, skulle det forbli delt eller skulle det samles?

Min oppgave har derfor vært å gå inn i denne striden for om mulig å finne ut hva den bygget på og hvem de ulike aktørene var. For å løse disse spørsmål skal jeg klargjøre saksgangen og se på de ulike argument for eller imot utbygning av Universitetet på Blindern. Jeg skal også undersøke om det eksisterte faste grupperinger og om det innen den enkelte gruppe ble brukt samme typer av argument.

I løpet av perioden foregikk det svært mye annet som kom til å påvirke byggedebatten. Det har derfor vært viktig å få lagt vekt på hovedlinjene i plasseringsdebatten uten å miste av syne at det også foregikk en debatt om helt grunnleggende aspekt ved Universitetet i Norge.

En viktig faktor i Det historisk-filosofiske fakultetets plasseringsdebatt var professor Peter Hjalmar Rokseth. Hans ideer var bakgrunn for debatten og alle debattanter forholdt seg stort sett enten for eller imot Rokseth's: "Universitetet på Blindern." Professor Rokseth bli derfor den viktigste enkelt person i oppgaven. Professoren ble pga. sin altfor tidlige død høsten 1945 ikke i stand til å delta i den videre debatt, men hans ideer levde videre i hans papirer.

Det kan syntes som naturlig i denne oppgaven å ta for seg om professor Peter Rokseths ideer virkelig ble lagt til grunn for dagens universitet på Blindern, men for å foreta en slik analyse måtte jeg gå dypere inn i stoffet og utvide tidsrammen for oppgaven. Det bør skrives en helt egen hovedoppgave om Professor Peter Rokseth og Universitetet.

UNDERSØKELSESMETODIKK OG KILDER

Skriftlig materiale:

Jeg tok utgangspunkt i det kapittel i: UNIVERSITETET I OSLO 1911-1961, bind II som tok for seg byggesaken. Gunnar Gussgards oppgave ble av veileder foreslått som en god start for å få oversikt over perioden 1914-1920. Sørbyes oppgave ble også studert for å se om hun hadde andre vinklinger. Også Stortingsmelding nr.32 1950 gav en kort og grei oversikt over den tidligere byggehistorie. Kollegiets Utredning av 1949 var også til stor hjelp for å få en innføring i debatten etter den andre verdenskrig.

En stor fordel for det første kapittelet i oppgaven var at man i behandlingen av byggesaken 1914-1920 satte ned en mengde komiteer til å arbeide med saken, både på Universitetet og i regi av Kirkedepartementet. Det eksisterer derfor en hel mengde dokument som jeg har hatt god nytte av. Kollegiet gav i 1911 ut en 7 årsbyggeplan plan for Universitetet, hvor innledningen er meget opplysende.

Etter Den andre verdenskrig foregikk debatten stort sett i avisene og innen Universitetet. Jeg var derfor avhengig av diverse innlegg i avisene fra perioden 1945-50 for å finne ut av debattens gang og innhold. Universitas

var studentenes organ på Universitetet og gav derfor en viktig pekepinn om studentenes syn på plasseringsdebatten.

Jeg har gått igjennom de ulike møteprotokoller og sakspapirer tilhørende de ulike fakulteter fra perioden 1945-1955. De ulike fakulteter satte også ned byggekomiteer. De enkelte fakultet tok for seg sine egne prosjekt og derfor gav byggekomiteen til Det historisk-filosofiske fakultetet mest relevant materiale.

Jeg har også gått igjennom Studentenes Fellesutvalgs møte- protokoller for perioden 1945-1950, dessverre har jeg ikke greid å finne det tilhørende arkivmateriale.

Stortingets behandling av Universitetet ble også studert fra 1945-1951, med tanke på å se om myndighetene fulgte noen helhetlig linje i forhold til Universitetet i Oslo.

Jeg undersøkte også Statens Bygge og Eiendomsdirektorats papirer som var aktuelle i forbindelse med byggesaken.

Kirke- og Undervisningsdepartementets arkiv angående byggesaken ble gjennomgått for å se om jeg kunne finne relevant materiale.

Jeg har også vært i kontakt med Byplankontoret i Oslo for å mulig å finne ut om det ble foretatt undersøkelser fra Universitetets side angående tomter som ble tenkt utnyttet i sentrum for Universitetets utvidelse i forbindelse med Tomtekomiteens arbeide i 1946. Byplankontoret kunne i den forbindelse opplyse at det på planleggingsstadiet var svært vanlig at en ikke kontaktet de offentlige instanser før en sak hadde vært ute på en høringsrunde. Jeg gikk derfor igjennom saksoversikten til en av de aktuelle tomter, Tullinløkken uten å finne noen henvendelse fra Universitetet. Personalet på kontoret kikket etter på flere av de andre tomtene uten å finne noe.

Muntlige kilder:

Jeg har snakket med en del av de studenter som var aktive i perioden, da hovedsakelig for å finne ut om studentenes holdning i byggesaken. Av enken¹ etter Tor Hennum, Fellesutvalgets formann i 1947 fikk jeg et notat over Fellesutvalgets handlinger i Januar 1947.

Olav Bø ble kontaktet for å finne ut mere om den komite som skulle samordne Universitetet i Oslo's lov med Universitetet i Bergens lov.

Knut Selmer satt i Fellesutvalget for de juridiske studentene og hadde flere interessante opplysninger om Fellesutvalgets arbeid.

Knut Erik Tranøy satt i Det historisk-filosofiske fakultetets byggekomite som studentenes representant i 1946, men reiste i løpet av sommeren over til Amerika for å arbeide. Han kom først tilbake da debatten var over.

Arne Næss var utnevnt til professor i filosofi i 1939, og var tilhenger av en samling av Universitetet på Blindern. Han gav interessante opplysninger om den generelle stemningen på Universitetet rett etter Den andre verdenskrig og forklarte nærmere om den mistro det var på Universitetet i forhold til det tyske universitetssystemet.

PROBLEM

Det største problem jeg støtte på i arbeidet lå i at sakspapirer var fjernet fra sin plass uten at det var lagt igjen noen beskjed om hvor de så senere var plassert. For Det matematisk-vitenskapelige fakultet og Det historisk-filosofiske ble problemet løst relativt enkelt ved at jeg fant arkivbokser merket med byggesaken. Dette materialet var ukomplett og svært lite systematisk. Det samme problem var det også i Det juridiske fakultets arkiv, men der fant jeg de aktuelle saker i kopiboken. Jeg har lett gjennom ca 20 år med sakspapirer fra det teologiske fakultet, men ikke funnet stort tilknyttet byggesaken. Fakultetet følte seg også svært avhengig av

¹ Liv Hennum

hvilke avgjørelser Det historisk-filosofiske fakultetet fattet.

Det Akademiske Kollegiums Forhandlingsprotokoll og tilhørende sakspapirer førte også til samme type problem. Kollegiets Forhandlingsprotokoller i perioden fører to typer nummerering, en saksnummer rekke som løper kronologisk og en Journalnummer rekke som ikke gjør det. I Forhandlingsprotokollenes register er sakene ført opp under Journalnummer og derfor nesten umulig å finne. Løsningen ble derfor å bla igjennom protokollene side for side for å se om Universitetets byggesaker ble nevnt. Jeg tok stikkprøver av Journalsaker, ca. 20 bokser uten å finne noe stoff relatert til byggesaken. Jeg satt med saksnummer, men papirene var fjernet uten noen henvisning til senere plassering. Det er mulig at papirene er tatt ut og lagt i egne bokser, med det var ikke mulig for meg å foreta et søk i flere hundre saksbokser.

Til min bruk av aviser som kildemateriale kan det innvendes at jeg kun har studert hovedstadsaviser og at jeg derfor kun har gitt et innblikk i hovedstadens forhold til Universitetet. Fordi Universitetet i Oslo i stor grad var et hovedstadsanliggende begrenser jeg med vilje stoffet til disse aviser. Det ville også bli et meget omfattende arbeid å søke i hele landets aviser etter relevant stoff pga. tidspresset.

Et annet problem ligger i det at kun Morgenbladet var negativ til Blindernplanen og jeg syntes jeg har funnet fram til svært ensidige argument som skulle tale til fordel for Sentrum-Blindernplanen. Morgenbladet var på dette tidspunktet en svært konservativ avis og jeg hadde ønsket å finne mer balansert stoff når det gjaldt argument til fordel for en Sentrumsløsning.

Jeg foretok i hovedsak intervjuene for å fylle inn eller bekrefte opplysninger funnet andre steder. Denne typen intervju bød på et stort problem: jeg har hatt en større samlet kunnskap om emnet en den enkelt person jeg har snakket med, det er derfor mulig at jeg kan ha oversett små,

men viktige detaljer fordi jeg allerede hadde dannet meg mitt eget bilde av saken basert på skriftlige samtidige kilder. Dette problem vil antakelig alltid oppstå i denne typen av retrospektive samtaler uansett emne. Det er vanskelig å la være å danne seg sin egen mening når en sitter på en slik mengde stoff. Det var også nesten 50 år siden selve debatten hadde funnet sted og flere av de jeg snakket med var klar over at det hadde foregått en skarp debatt, men hadde konsentrert seg om sine studier.

Den andre store mangel var at de jeg intervjuet alle var studenter som var tilhengere av en Blindernløsning, noe alle studentene så ut til å være, jeg har ikke kommet over navnet til en student som var imot Blindernplanen.

KAPITTEL 1

NYBYGGET FOR DET FYSISKE INSTITUTT

Jeg vil i dette kapittelet starte med en kort oppsummering av Universitetets byggehistorie fram til 1914. Så vil jeg ta for meg noe nøyere debatten om plasseringen av nybygget for Universitet-ets fysiske institutt, som endte med vedtak i Stortinget i 1920 om plassering på Blindern i Vestre Aker.

Gunnar Gussgard har tidligere behandlet planprosessen fra 1914 til 1920 i en hovedfagsoppgave i samfunnsgeografi: Om maktdimensjonen i Byplanleggingen, ved Geografisk Institutt våren 1985. Hans arbeid rettet søkelyset mot maktforhold slik de fortonte seg i planleggingsprosesser knyttet til lokalisering av Statlige virksomheter i Oslo.

Hild Sørbye har også skrevet en magistergrads avhandling i kunsthistorie, HF våren 1972: "Universitetsutbyggingen på Blindern 1918-1968". Denne oppgaven tar hovedsakelig for seg de ulike arkitektplaner for de ulike bygg.

Jeg har brukt disse oppgavene som bakgrunnsstoff for deler av kapittelet og fylt inn der det har vært nødvendig. Jeg skrev kapittelet fordi jeg mener at for å forstå den senere utvikling av Universitetets byggeplaner er det nødvendig med en viss bakgrunnskunnskap.

HISTORIKK OVER TIDLIGERE BYGGEHISTORIE

Universitetets bygninger i sentrum av Oslo ble bygget i perioden 1841-1851. Det var da ca. 30 professorer og ca. 500 studenter. Professorboligen og gymnastikkbygningen i Universitetshagen ble oppført i årene 1855-56. Det kjemiske laboratoriums bygning ble oppført fra 1872-74.

Plassen var blitt knapp og Kollegiet satte derfor i 1873 ned en komite¹.

¹. Bestående av professorene C.Boeck (J.W.Müller ersattet ham senere) O.J.Broch, L.Esmark, L-Kr.Daa, O.Rygh, F.C.Schübeler og arkitekt G.A.Bull.

Komiteen skulle utarbeide: "[...]forslag om den utvidelse, som de videnskapelige samlingers lokale i den nærmeste framtid antages at ville paakreve."² Komiteen gav i 1874 en innstilling hvor den konkluderte med at alle samlingene i Universitetets midtbygning trengte utvidelse og at det burde gjøres ved påbygging av midtbygningen og et nybygg for fysiologisk institutt. Dette forslag førte ikke fram.

En ny komite ble nedsatt 21.6.1883³ for å undersøke om Universitetet trengte utvidelser i den nærmeste tid. Den 28.3.1884 leverte komiteen en betenkning hvor den konkluderte med at hvis det ble bygget nybygg for de vitenskapelige samlinger, anatomisk institutt og de historiske museer, kunne de øvrige institusjoner vente noen år på utvidelser. Det ble understreket at dette kun var en nødløsning.

I september 1885 satte Kirkedepartementet ned en komite med 12 medlemmer fra Universitetet og utenfor, til utarbeidelse av en samlet plan for benyttelse av Universitetets tomt og Tullin-løkken. Komiteen gav 18.12.1885 en detaljert innstilling over de byggearbeider Universitetet hadde behov for i den nærmeste framtid, samt en plan for benyttelse av Universitetets tomt og Tullinløkken m.m.

Kollegiet satte ned en ny komite⁴ i 1891. Komiteen gav en inngående redegjørelse den 23.9.1891, hvor den la vekt på Universitetets håpløse situasjon i forhold til lokaler. På bakgrunn av denne redegjørelse foreslo Kollegiet at det straks burde oppføres et Historisk museum på Tullinløkken. Først i 1897 ble det av Stortinget besluttet å bygge. Historisk museum ble oppført fra 1897-1903. 29 år var gått siden den første komiteen ved Universitetet hadde gjort Stortinget oppmerksom på at det var et stort behov for nybygg.

² "Forslag fra Kollegiet angaaende byggearbeider for Universitetet" Kristiania 11.2.1911 Jnr. 104/1911. W.C.Brøgger, O.Broch, A.Brandrud, O.Jæger, F.Harbitz.

³ Bestående av professorene C.M.Guldberg, O.Rygh og Hj.Heiberg.

⁴ Bestående av professorene O.Rygh, C.M.Guldberg, Hj.Heiberg, R.Collett og S.Torup.

De naturvitenskapelige og medisinske institutter hadde også behov for mer plass og det ble satt ned en komite til å arbeide med saken i 1896.⁵ Komiteen var ferdig med arbeidet i juni 1897 og anbefalt nybygging for Universitetets institutter og samlinger.

Kirkedepartementet satte ned to komiteer 1.5.1899 til å forberede planer for nybygg for de medisinske institutter og de naturvitenskapelige museer. Observatorietomten ble foreslått for de medisinske institutter og Tøyen for de naturvitenskapelige museer. Stortingets-budsjettkomite utsatte byggeplanene for de medisinske institutter og anbefalte bygging av museer på Tøyen. Museene på Tøyen ble bygd i perioden 1903-1919.⁶

Kort tid før 100-årsjubileet hadde Kollegiet den 14.februar 1911 sendt Kirkedepartementet en plan ⁷ for framtidige byggearbeider ved Universitetet. Planen var utarbeidet for en 7-års periode, 1911-1918. Kollegiet mente i følge planen at undervisningen på Universitetet led under at det var Universitetets oppgave å finansiere byggeprosjekter Kollegiet mente lå utenfor Universitetets område. Kollegiet mente at samlingene og 27. februar 1996Universitetsbiblioteket ikke hørte naturlig inn under Universitetet. Museene hadde en todelt oppgave: avgi materialet til vitenskapelige undersøkelser og den andre, deres hoved-oppgave: arrangere utstillinger for det brede lag av folket. Kollegiet uttalte derfor: Og denne del av deres oppgaver, som ikke har nogen spesielt vitenskapelig interesse og som derfor ikke har noget med universiteternes vitenskapelige gjerning og undervisningsarbeide at gjøre, er det netop som kræver forholdsvis meget store og kostbare bygninger med store utgifter til inventar særlig avpasset for denne opgave, og likesaa senere store utgifter til betjening og drift.⁸

⁵ · Bestående av professorene Hj.Heiberg, R.Collett, G.A.Guldberg, W.C.Brøgger, H.Geelmuyden og Axel Holst.

⁶ Se note nr. 2. S.1 til s.3 bygger i det vesentligste på dette materialet og Professor Peter Rokseth: "Innkjøpet av Universitetets nuværende tomt." oslo 3.12.1937.

⁷ "Forslag fra Kollegiet angaaende byggearbeider for Universitetet" Kristiania 11.2.1911 Jnr. 104/1911

W.C.Brøgger O.Broch A.Brandrud O.Jæger F.Harbitz.

⁸ ibid. s.5.

Disse samlingene tok opp en stor del av plassen i bygg som kunne vært brukt til lokaler for institutter, seminarer, laboratorier osv. Derfor hadde Universitetet først og fremst måtte ta hensyn til dette ved utredninger angående de lite tilfredsstillende plassforholdene ved Universitetet. Museene og Universitetsbiblioteket burde derfor skilles ut som egne institusjoner som i andre land. Slik situasjonen var i 1911 hadde Det Kongelige Fredriks Universitet fått flere nybygg⁹ men disse hadde ikke blitt bygget for fagene og studentene.

Kollegiet kom også med en sterk kritikk av den måte Universitetet i Norge ble finansiert på. Staten hadde helt siden starten nærmest betraktet Universitetet som et stebarn. Sammenlignet med de andre skandinaviske universiteter kom Norges desidert dårligst ut mht. til egne midler og tilskudd fra Staten. W.C.Brøgger mente at museumsvirksomheten og Universitetets dårlige økonomi hang sammen og uttalte:

I nyere tid er universitetet yderligere av staten ribbet for sin kapital, idet det siden midten av 60-årene har maattet selge tomter av Tøien og for at skaffe sig bygninger for sine store museums samlinger anvendt størstedelen av det ved saadant salg indkomne Tøienfond til opførelse av bygninger for museerne.¹⁰

Kollegiet oppførte i planen de bygg det var mest behov for i den nærmeste framtid slik at Universitetet kunne få konsentrert seg om sitt egentlige arbeid, undervisningsarbeidet og den vitenskapelige gjerning.¹¹ Kollegiet mente at de bygg det var øyeblikkelig behov for var: mineralogisk-geologisk og paleontologisk museum, fysisk institutt, lokaler for sentraladministrasjonen, de medisinske institutter og Observatorium på Voksenkollen. Det var også endel andre bygg som stod på Kollegiets ønskeliste i den neste 7-års periode: bygning for Vikingskipene, ominnredning av det kjemiske laboratorium, opprettelsen av et geografisk

⁹ Museer.

¹⁰ W.C.Brøgger: "VORT UNIVERSITET dets midler og maal". Oslo 1910? s.3.

¹¹ "Forslag fra Det", s.8f.

og et oceanografisk institutt, bygg for et farmasøytisk institutt og sist men ikke minst: mere plass måtte skaffes til veie for undervisningen i de humanistiske fagene. Kollegiet tvilte på om en ominnredning ville dekke behovene til disse fakultetene og er inne på tanken om nybygg.¹²

Det skulle ta over 50 år før denne 7-års planen fra 1911 var fullt ut realisert.

PLANKOMITEEN FOR ET FYSISK INSTITUTT

Det var kravet om et nytt fysisk institutt som førte til at Universitetets byggeplaner for framtiden ble tatt opp i sin fulle bredde. Kollegiet hadde i 1911 foreslått å plassere instituttet i Universitetets midtbygning etter at samlingene til mineralogi og paleontologi hadde flyttet til Tøyen i 1916. (Dette bygget ble ikke innflyttningsklart før i 1919.)

Kollegiet nedsatte den 7.februar 1914 en komite til utredning av plasseringen av et fysisk institutt. Komiteen blir heretter kalt **"Plankomiteen"** og bestod av professorene Fridtjof Nansen(zoologi og oceanografi), Oskar Emil Schiøtz(fysikk), Lars Vegard(fysikk) og arkitekt Sinding-Larsen som bygningsteknisk medarbeider.¹³ Komiteen undersøkte først mulighetene for en ominnredning av Domus Media i sentrum, men kom til at dette ville bli umulig. Komiteen anbefalte derfor nybygging utenfor anlegget i sentrum. Plasseringen av et nytt fysisk institutt ble på grunn av dette et spørsmål av stor prinsipiell betydning: "[...]fordi tomtevalget ville bli bestemmende først og fremst for de øvrige natur-vitenskapelige institutter, men dernest også for Universitetets fremtidige byggepolitikk."¹⁴

Kollegiet oppnevnte på bakgrunn av komiteens forslag en ny komité¹⁵, den såkalte **"tomtekomite av 13.februar 1915"**. Komiteens medlemmer var professor H.H. Gran(formann) og professorene O.E. Schiøtz, Sophus

¹² ibid s.19.

¹³ Det Matematisk naturvitenskapelig fakultet snr.65/50 s.1

¹⁴ ibid. s.2

¹⁵ Kollegiets forhandlingsprotokoll Snr.4. Jnr.75-15.

Torup, Fredrik Stang, Olaf Broch og Universitetssekretær Asbjørn Isaksen(sekretær). Komiteens mandat var å trekke opp linjene for Universitetets framtidige utvikling i forhold til mulige utvidelsesareal for Universitetet. Komiteen skulle forholde seg til en rekke spørsmål som grunnlag for sitt arbeide, som var:

- 1. Plasseringen av det nye fysiske institutt.**
- 2. Utnyttelse av den ubebygde del av universitetsfirkanten.**
- 3. Observatorietomten, salg eller reserveres for nybygg?**
- 4. Matematisk-naturvitenskapelig fakultet til Tøyen?**

Disse hovedspørsmål reiste ytterligere spørsmål som Kollegiet bad komiteen legge til grunn for sitt svar.

- a. Utvidelser for de humanistiske fakultet og Universitetets administrasjon.**
- b. Nybygg eller utvidelser for kjemisk laboratorium/farmaceutisk institutt?**
- c. Anvendelse av ledige lokaler i Historisk museum etter at Oldsakssamlingen flyttet til Bygdøy.**
- d. Lesesalshus på Universitetsfirkanten?**
- e. Gymnastikkbygget, ominnredning eller nybygg?**

Tomtekomiteen baserte sitt arbeid på en mengde materiale bla. Plankomiteen for det fysiske institutts arbeide. Denne Plan-komité kom med en utførlig redegjørelse i mai 1916 og anbefalte enten Observatorietomten eller Tøyen for plasseringen av det fysiske institutt. Plankomiteen anbefalte Observatorietomten fordi komiteen mente at det var tilstrekkelig ekstra areal der til fysisk institutt, kjemisk laboratorium og laboratorier for de øvrige matematisk-naturvitenskapelige fag. Hovedinnvendingen mot en plassering på Tøyen var den lange avstanden fra Universitetet i sentrum (2,4 km), og dessuten at det ville ta lang tid før hele prosjektet med overflytting av alle de matematisk-naturvitenskapelige fag var fullført.¹⁶ Tomtekomiteen hadde også tilgang på en mengde annet materiale som: erklæringer fra de ulike humanistiske fakultet, fra Kollegiet, Norske studenters Gymnastikk- og Fekteforening,

¹⁶ Redegjørelse fra komiteen til utredning av spørsmålet om nybygging for det fysiske institutt, datert den 20de mai 1916.

fra ulike professorer osv.¹⁷

TOMTEKOMITEENS INNSTILLING AV 1917

Tomtekomiteen gav 5.februar 1917 en innstilling. Komiteen hadde hovedsakelig behandlet plasseringen av et nytt fysisk institutt og også i den sammenhengen sett på undervisnings og arbeidsrom for Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet. Komiteen var enstemmig av den oppfatning at plasseringen av det nye fysiske institutt ville være avgjørende for den framtidige beliggenhet for Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.

Komiteen var delt i synet på hvor nybygget for fysisk institutt skulle plasseres. Tøyen og Observatoriegaten 1. ble foreslått som passende tomter.¹⁸ Arkitekt Oscar Hoff hadde ansvaret for utarbeidelse av idéskisser til de to forslagene. Flertallet i komiteen¹⁹ anbefalte Observatorietomten. Mindretallet²⁰ anbefalte Tøyen.

Flertallet regnet med at kun om 50 år ville det bli behov for mer plass for naturvitenskapene enn det Observatorietomten kunne tilby. En plassering på Tøyen ville bli midt i et industriområde og flertallet var inne på at det ville være mulig å plassere de naturvitenskapelige institutter på Gaustad, noe som ville knytte det sammen med Rikshospitalet, som muligens ville bli plassert der. Slik ville fakultetet få en nær forbindelse med Det medisinske fakultet.

Mindretallet mente at 50 år ikke ville være for langt unna i tid til at det kunne planlegges for det og foreslo derfor Tøyen pga. de utvidelsesmuligheter området tilbød Universitetet. Mindre-tallet mente

¹⁷. Om valg av tomt for nye undervisningsbygninger for Universitetets matematisk-naturvitenskapelige fakultet derunder nyt fysisk institutt. Innstilling fra en komite nedsatt av Kollegiet den 13de februar 1915.

¹⁸. "Innstilling fra komiteen av 13de februar 1915..".

¹⁹. Professorene Oskar Emil Schiøtz (fysikk), Sophus Carl Frederik Torup (medisin) og Haaken Hasberg Gran (botanikk).

²⁰. Professorene Fredrik Stang (rettsvitenskap) og Olaf Broch (slaviske språk).

også at en flytting av de naturvitenskapelige institutter til Tøyen ville få en slutt på hele øst-vest problematikken i Oslo, noe som i følge dem var ønskelig. Byen ville de bre seg naturlig også i den retning, noe som ville gi studenter og andre bedre og billigere bo-forhold enn på vestkanten.

Kollegiet var i det vesentligste enig med komiteens uttalelser. Fysisk institutt måtte plasseres på et av de to foreslåtte områder, det var også klart at med tiden burde hele Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet bli samlet der det fysiske institutt ble plassert.

Men Kollegiet var delt i synet på plasseringen av nybygget.²¹ Tre av Kollegiets medlemmer²² holdt på Tøyen pga. de muligheter dette arealet ville gi for Universitetets framtidige utvidelse.²³ To av professorene²⁴ holdt sterkt på at Universitetets enhet måtte bevares, så langt det var mulig, og at en plassering på Observatorietomten derfor burde foretrekkes.²⁵

I sluttbemerkningen²⁶ gjør Kollegiet det klart at en forsinkelse i arbeidet med tomtevalg og bevilgninger ville forsinke Universitetets videre byggeplaner. Kollegiet la til at det om ikke lenge dessuten også måtte settes i gang nybygging eller ominnredningsarbeider for de humanistiske fakulteter. Det var også behov for et nytt kjemisk laboratorium, undervisningsbygg for de beskrivende naturfag og utvidelse av de medisinske institutter.

Innen Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet var det også delte

²¹ St.prp.nr.1, hovedpost V. Tit 73. Flertallets og mindretallets votum følger proposisjonen.

²² Professorene Bredo Henrik von Munthe AF Morgenstjerne (Juridiske), Johan Lyder Brun (Teologi) og Halvdan Koht(Hist-fil)

²³ ibid. note 21, flertallets votum.

²⁴ Professorene Haaken Hasberg Gran (Mat-nat) og Peter Fredrik Holst (Medisin).

²⁵ ibid, note 21, mindretallets votum.

²⁶ ibid. note 21.

meninger. Ti professorer holdt på Observatorietomten, mens syv var for Tøyen.²⁷ Også innen Det medisinske fakultetet var det et flertall for Observatorietomten på 13 og et mindretall for Tøyen på 3. Dette viser at det var et stort flertall for bygging av et nytt fysisk institutt på Observatorietomten.

Professor Vilhelm Bjerknes (fysiker) ønsket seg et nybygg på Observatorietomten. Tomten hadde en fin beliggenhet borte fra trafikken, noe som var en stor fordel for laboratoriearbeid. Det var heller ingen ulempe at Universitetsbiblioteket lå rett ved siden av.²⁸ Professor dr. W.C.Brøgger (geolog) og professor dr. N.Wille (botaniker) mente at Observatorietomten var for liten for Universitetets utvidelser i framtiden, og gikk derfor inn for nybygging på Tøyen.²⁹ Brøgger og Wille hadde vært pådrivere for forreisningen av Det Botaniske museum og Det Mineralogisk- paleontologiske museum på Tøyen og ønsket at flere bygg fulgte etter. Brøgger hadde forfattet et 27 sider langt skriv i 1915 som tok for seg alle komiteens spørsmål.³⁰

UENIGHET OG NYE FORSLAG, VESTRE AKER

Kirke- og Undervisningsdepartementet sluttet seg i Stortingsproposisjon nr.1. 1918-19 til Tøyen alternativet. Departementet la særlig vekt på de praktisk talt ubegrensede utvidelsesmuligheter som der forelå. Det ble avsatt 10.000 kr på 1918-1919 budsjettet til nybygging for fysisk institutt på Tøyen.

I februar 1918 sendte tre professorer i fysikk, professorene Vegard, Schiøtz og Bjerknes et skriv til Stortingets budsjett-komite der de uttalte at Plankomiteens foreløpige uttalelser om Tøyen fra 1916 ikke lengre var gyldige. Det hadde blitt plassert en transformatorstasjon på høyden i

²⁷ St.prp. nr.1. 1918, hovedpost V. Kapittel 2. Tit. 73.

²⁸ Professor. dr. Vilhelm Bjerknes, "Hvor bør det fysiske institutt ligge?". Morgenbladet 17.5.1918.

²⁹ Professor W.C.Brøgger og N.Wille. "Hvor bør det fysiske institutt ligge?". Morgenbladet 22.5.1918.

³⁰ Professor W.C.Brøgger, trykt redegjørelse av 27de april 1915.

nærheten av museene. Plankomiteen hadde vurdert Tøyenområdet under den forutsetning at det fysiske institutt skulle plasseres på denne høyden.³¹ Det var også planlagt et valseverk på Kampen som ville forstyrre laboratoriearbeidet. Stortinget formidlet professorenes innvendinger videre til Universitetet.

Etter diskusjoner på Universitetet ble det av flere professorer foreslått å gå til innkjøp av tomt i Vestre Aker.³² Kollegiet opplyste Stortingets budsjettkomite om de innvendinger som eksisterte før Stortingsbehandlingen i juli 1918.³³

DEPARTEMENTAL TOMTEKOMITE AV 1918

Stortingets Universitet- og fagskolekomite fant ut at spørsmålet om valg av tomt til fysisk institutt burde granskes nærmere og anbefalte derfor opprettelsen av en ny komite. Forslaget ble behandlet den 22.juli 1918³⁴ og Stortinget besluttet at det skulle nedsettes en departemental komite til utredning av spørsmålet om valg av tomt for et nytt fysisk institutt. Kirke- og Undervisningsdepartementet oppnevnte den 16.oktober en komite med følgende sammensetning: Professor J.Bache-Wiig (administrerende direktør i Elektrisk Bureau), professor W.C.Brøgger (mineralogi-geologi), professor Lars Vegard(fysikk) og professor A. Watzinger, Generaldirektør Sam Eyde(formann³⁵), professor ved Kjøbenhavns Universitet Martin Knudsen(fysikk) og Apoteker dr. Knut Strøm. Komiteens mandat ble nærmere presisert i et skriv av 23.november 1918: "[...]at det vil være ønskelig at komiteen ikke ser ovennævnte sak rent isolert, men ogsaa har øie aapent for hele universitetets og andre videnskapelige

³¹ Se s.14.

Professor Vegard og Schiøtz 28.2.1918. Professor Bjercknes 27.2.1918. Dokument nr. 11920. Bilag 3. Dette er nevnt i Hild Sørbyes oppgave, men hun fant ikke disse dokumentene. Gussgard nevner dette kort på s 49.

³² Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetets forhandlings protokoll snr. 5/1918.

³³ St.prp. 205 - 19. ss.1-2.

Brev til Stortingets budsjett komite fra Kollegiet 11.3.1918.

³⁴ Stortingsefterretninger 22/7-18, s.1390.

³⁵ Høyre, stortingsrepresentant for Jarlsberg, Vestfold.

statsinstitutioners vekst og utvikling i en overskuelig fremtid."³⁶ Komiteen videreutformet dette mandatet, til at det skulle oppdrives en tomt av en slik størrelse at Universitetet hadde utvidelsesmuligheter for overskuelig framtid.

Allerede før komiteen var nedsatt skal professor Vegard ha foretatt undersøkelser mht. eiendomsforholdene ved Vestre Aker. Da komiteen var oppnevnt gikk han til Sam Eyde, komiteens formann, med disse opplysningene. Eyde var ikke videre interessert i forslaget, men gikk med på å få saken undersøkt. Vegard fikk i stand en åstedsbefaring og Eide ble begeistret. Eyde lyktes i løpet av en uke å få til en enstemmig komiteinnstilling til fordel for Vestre Aker.³⁷

Det finnes også en annen versjon av hendelsesforløpet. I Hild Sørbyes avhandling blir det opplyst at det var arkitekt Oscar Hoff som fikk ideen om innkjøp av Blindern tomten til Universitetets bruk. Hoff eide 4 mål tomt på Frøen, kort vei fra Blindern. Han hadde hatt flere reguleringsarbeider³⁸ i nærheten av de store jordene på Blindern og skal ha ment at det var glimrende tomter til universitetsbygg, plassert vekk fra byen i ro og fred.³⁹

KOMITEEN AV 1918's INNSTILLING

Komiteen gav sin innstilling allerede den 6.desember 1918, den samlet seg enstemmig om å anbefale Vestre Aker/Blindern som det beste alternativ. Kollegiet sluttet seg til Komiteens innstilling og ba på det mest innstendige myndighetene om å få fortgang i gjennomføringen av planene. Kollegiet ønsket at byggearbeidet burde komme i gang 1919-1920.⁴⁰

³⁶ St.prp.nr. 205 (1919) s.1.

³⁷ Jubileums intervju med professor Vegard i Universitas 12.februar 1948.

³⁸ Bla. havebyen.

³⁹ Hild Sørbye, "Universitetsutbyggingen på Blindern 1918-1968" s.7. Mag.grad.avh. kunsthistorie HF. vår 1972.

⁴⁰ Universitetet i Oslo 1911-1961, bind II s.220.

Den 10. desember fikk Kirke- og Undervisningsdepartementet håndfestet eiendommen Øvre Blindern. Saken ble så oversendt Kollegiet, som igjen hentet inn uttalelser fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og Det medisinske fakultet, som var de berørte fakultetene. Begge fakulteter sluttet seg enstemmig til komiteens innstilling. Saken ble sendt tilbake til Kirke- og Undervisningsdepartementet som sluttet seg til Kollegiets innstilling og det ble satt av 432.290 kr. til innkjøp av tomter på Øvre Blindern, Marienlyst og Vestre Akers prestegård.⁴¹

STORTINGSPROPOSISJON 205 1919

Kirke- og Undervisningsdepartementet foreslo så i en innstilling den 27. juni 1919⁴², at de nye bygninger for Universitetet skulle oppføres på Blindern etter senere bestemmelse av Stortinget. Departementet innstilte til kongen om at dette forslag ble fulgt.

Ved sakens behandling i Statsråd sluttet Statsrådene Ihlen(H), Blehr(V), Hauan(⁴³) og Five(V) seg til departementets forslag, mens statsminister Knudsen(V) og statsrådene Nalum(V), Stuevold Hansen(V) og Berg(H) ville oppføre de nye bygninger for universitetet på Tøyen i henhold til det opprinnelige forslaget.⁴⁴ Alle var enige om at en del av eiendommen Marienlyst skulle kjøpes inn til Universitetet.

TABELL I

I Stortingsproposisjon 205 1919 ble det lagt fram en sammen-ligning av de ulike areal basert på størrelse og tilgjengelighet slik at det skulle være mulig å fatte avgjørelser basert på klare fakta.

	OBSERVAT ORIE	TØYEN	BLINDERN
--	------------------	-------	----------

⁴¹ Tillæg til indst. S. XXI-1920.

⁴² St. prp. nr. 205 1919.

⁴³ Upolitisk, satt som statsråd for Industriforsynings-departementet.

⁴⁴ St. prp. nr. 205 - 1919 s.15.

	TOMTEN		
SAMLET AREAL	21,5 MÅL	820 MÅL	440 MÅL
DISPONI BELT AREAL	13,5 MÅL	410 MÅL	290 MÅL
SPORVEI	BYGDØY	RODELØKKA OG KAMPEN	MAJORSTUEN PILESTREDET- BLINDERN UNDERGRUNN S-BANE

Stortinget bestemte at saken skulle behandles i høstsessionen fordi håndfestelsen ville gå ut 31.desember 1919. Håndfestelsen ble forlenget til 1.2.1920. Saken ble behandlet i Stortingets Undervisnings- og fagskolekomite 5.2.1920.⁴⁵

PROFESSOR BRØGGER OG APOTEKER STRØM VIL TIL TØYEN

Dagen etter at Stortingets Universitet- og fagskolekomite hadde vært på befaring på Universitetets områder på Tøyen⁴⁶ den 12.november 1919, gikk to av 1918 komiteens medlemmer, professor dr. W.C. Brøgger og apoteker dr. Knut Strøm, igjen inn for Tøyen alternativet.⁴⁷ De mente at forholdene hadde forandret seg så mye fra desember 1918 til november 1919 at forutsetningene for komiteens avgjørelse hadde endret seg. Utgiftene til lønn og byggeutgifter hadde steget så mye at det ville føre til

^{45.} 19.2.1920 ble det fastslått at Blindernalternativet skulle følges og tomter ble kjøpt inn før den 28.2.1920

^{46.} Tillæg til indst. S.XXI-1920 s3. Dokument nr.1. 1920, bilag 12, til Universitets- og fagskolekomiteen. Kristiania 6.2.1920.

^{47.} Hild Sørbye nevner dette så vidt i sin oppgave på s.5, jeg syntes det var behov for å forklare litt mere om saken, hvem disse personene var og hva de representerte.

en markant kostnadsøkning for Blindernalternativet. Undervisningskomiteen la disse innvendinger fram for rektor dr. Axel Holst og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetets dekanus H.H.Gran. Samtidig med det tidligere nevnte brev ankom det også et brev fra professor Lars Vegard, der han gjorde Universitets og fagskole- komiteen oppmerksom på det transformatoranlegg som Oslo kommune planla nær Tøyen. Det utenlandske sakkyndige medlem av komiteen av 1918 professor dr. Martin Knudsen ved Kjøbenhavns Universitet, uttalte etter en henvendelse fra Universitets- og fagskole-komiteen at Blindernalternativet fortsatt var teknisk- vitenskapelig sett gunstigere enn Tøyen alternativet.⁴⁸ Direktør Bache-Wiig sluttet seg til professorens uttalelser.

De øvrige 5⁴⁹ av komiteens 7 medlemmer, samlet seg til et møte i Kristiania og erklærte seg enig med den utenlandske sakkyndiges uttalelser. Dette førte til et svar fra W.C.Brøgger og Strøm som gikk ut på at det ikke var de teknisk-vitenskapelige årsaker som virkelig betydde noe for tomtevalget, men tomtens beliggenhet midt i østkantens arbeiderstrøk.⁵⁰ For Strøm og Brøgger var ikke dette noe problem, men de mente at det var det for de andre.

I Universitets- og fagskolekomiteens innstilling av 5.februar 1920 kommer uenigheten sterkt fram. Komiteen hadde delt seg i et flertall på fem Getz(H), Hambro (H), O.C.Muller(), Kleppe(V) og Vassbotn(V), og et mindretall på tre Magnussen(Ap), Tveiten(V) og Sjøli(Ap). Komiteflertallet innstilte på at de nye bygningene for Universitetet skulle oppføres på Blindern. Mindretallet sluttet seg til den delen av regjeringen som gikk in for en utbygging på Tøyen. Mindretallet la vekt på Universitetets tilknytning til Tøyen og de utvidelsesmuligheter det der forelå. De allmenne og økonomiske hensyn talte også til fordel for en Tøyen løsning.⁵¹

^{48.} Tillegg til indst. S. XXI - 1920 s.4. Innstilling fra Universitets- og fagskolekomiteen.

^{49.} S.Eyde, Martin Knudsen, A.Watzinger, L.Vegard og J.Bache-Wiig.

^{50.} Dokument 1.-1920 bilag 12. Kristiania 5.1.1920.

^{51.} Tillæg til indst. S.XXI - 1920 s. 11.

Saken ble behandlet i Stortinget 19. og 20. februar 1920. Etter to dagers intens debatt i Stortinget var saken klar. 73 mot 49 representanter avgjorde at det nye fysiske institutt skulle plasseres på Blindern.

En forutsetning for denne beslutningen var at også de andre instituttene for Det Matematisk-naturvitenskapelige fakultet skulle følge etter til Blindern.⁵²

Mindretallets hovedargument for Tøyen, var at Tøyen allerede var Universitetets eiendom. Ble det bygget på Blindern ville Universitetet bli enda mer spredt. (Blindern, Tøyen, Sentrum).

Flertallets hovedargument var at det ikke kunne bygges for fysikerne nær den store transformator kiosken på Tøyen. Flertallet viste til at Universitetet hadde hatt Tøyen i over 100 år uten noen betydelig nybygging, dette pekte på hvor liten betydning tomten hadde hatt for Universitetet. Studentene hadde jo også bestemt for å legge sitt studenthjem på Blindern. Mindretallet beskyldte flertallet for å være snobbete, fordi de ikke ville holde til på østkanten.⁵³

BLINDERNKOMITEEN

28.februar 1920 foreslo Kollegiet overfor departementet at det skulle oppnevnes en komite: "til å forberede de arbeider, som skal settes i gang på de av Staten innkjøpte arealer på Blindern[...]".⁵⁴ "Blindernkomiteen" ble oppnevnt bestående av: professor Axel Holst(medisiner), Haaken Hasberg Gran(botaniker), professor Kristine Bonnevie(zoologi), professor Lars Vegard (fysikk) og arkitekt Oscar Hoff.⁵⁵ Komiteen leverte sin innstilling 18.april 1921. Komiteen fant at de bygg som det innen noenlunde nær framtid ville være behov for var:

1)Institutt for matematikk og mekanikk.

2)Fysisk institutt.

⁵² Stortingsproposisjon nr.107/1921.

⁵³ Stortingsforhandlinger 1920, bd. 7A s.227.

⁵⁴ Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet til Kollegiet den 14.6.1946.

⁵⁵ ibid.

3)Kjemisk institutt.

4)Det mineralogiske og det geologisk-paleontologiske institutt.

5)Botanisk institutt.

6)Zoologisk institutt.

7)Zoo-fysiologisk institutt.⁵⁶

Blindernkomiteen utarbeidet sammen med Oskar Hoff en foreløpig reguleringsplan.⁵⁷ Universitetet inviterte så til en offentlig reguleringskonkurranse som ble vunnet av Sverre Pedersen. Han ble i 1924 ansatt av Aker kommune og Universitetet til å utarbeide en endelig reguleringsplan for universitetsbebyggelsen på Blindern og endel av den nærmeste bebyggelsen. Planen var ferdig 21.1.1925 og ble lagt fram for offentligheten på et møte i den gamle festsal 2.2.1925. Denne reguleringsplanen ble senere trykket i en brosjyre.⁵⁸

Hovedtrekkene i Pedersens plan var en akse fra Frognerparken til Ullevål Hageby. Selve byggene var store monumentalbygg plassert langs aksen oppe på Blindern. Den tidens arkitekter og by-planleggere var mer opptatt av det ytre arkitektoniske, enn å få sikret gode arbeidsforhold for undervisning og forskning. Det ble heller ikke lagt planer for de enkelte institutts særbehov, eller studentenes behov. Pedersens plan ble lagt til grunn for en arkitektkonkurranse i 1926. Arkitektene Finn Bryn og Johan Ellefsens forslag valgt. Arno Berg uttalte om anlegget som ble offisiell åpnet den 18.1.1936:

I det bygningskompleks som er ferdig savner man totalt den ledighet, det muntre spill med effekter, den ofte rent ekvilibristiske tomring med massene, som vi er vant til i moderne arkitektur, det hele er noget stivt og skjematisk. Arkitektene har vært utrolig bundne av den aksiale regulering.⁵⁹

^{56.} *ibid.*

^{57.} Reguleringsplan (av 18.4.1921).

^{58.} Sverre Pedersen: Blindernreguleringen, Oslo 1925.

^{59.} I St.Hallvards årgang XII s.198-199.

I forbindelse med planene for et nytt historisk-filosofisk instituttbygg ble det på nytt børstet støv av planen, men arkitektene ble fristilt i forhold til den.⁶⁰

Nå ble det over en 8 års periode ført diskusjoner og lagt planer for de nye byggene for Universitetet. Farmasøytisk institutt var det første som stod ferdig, bygget var ikke med i "Blindernkomiteens" planer fra 1921, men ble først vedtatt i 1928 og bygget for Apotekavgiftfondets midler.⁶¹ Instituttet kom i drift høsten 1931. Fysikk-kjemi bygningen ble påbegynt høsten 1930 og var ferdig 1934-35. Bygget var opprinnelig ment å skulle romme kun disse to fag, men økt studenttall og vitenskapens utvikling førte til at forholdene i de gamle universitets bygninger ble helt uholdbare. Geografisk institutt, matematisk institutt, geologisk-mineralogisk institutt, botanisk laboratorium og zoologisk laboratorium fikk plass i Fysikk-kjemi bygget. Senere ble det også gitt plass for ytterligere fag. Dette førte til at plassforholdene ble utilfredsstillende for alle som delte bygget. Astrofysisk institutts bygning ble påbegynt i 1932 og ferdigstilt 1.mai 1934. Bygningen ble gitt i gave av Rockefeller Foundation i 1931.⁶² Det eneste bygg som kom opp på Blindern for statens midler før 1961 var Fysikk-kjemi bygget.

KONKLUSJON

Universitetet bestemte i løpet av de første krigsårene⁶³ og få reist et sårt tiltrengt nybygg for fysisk institutt. Valget stod mellom 3 alternativ, 2 av dem universitetets egne arealer og det tredje måtte kjøpes inn. Blindernarealet ble valgt, et område som ikke tilhørte universitetet.

Gunnar Gussgaard deler de professorer som deltok i debatten inn i to grupper: "fysikerne" og "biologene". Fysikerne var universitetslærere i

⁶⁰ St.Hallvard årgang XXXVI, hefte s.194.

⁶¹ Kollegiets utredning fra 1949, s.8.

⁶² St.prp nr.64 Om opprettelse av et institutt for teoretisk astro-fysikk på Blindern for midler som skjenkes Universitet av The Rockefeller Foundation.

⁶³ Første verdenskrig 1914-1919.

fysikk og geofysikk. Gussgaard påviser i sin oppgave at det var fysikerne som hele tiden stod sterkest fordi de kunne komme med tekniske vurderinger og slik kunne definere stridsspørsmålene og dermed også var kompetente til å behandle dem.⁶⁴ Fysikernes sterke posisjon var basert på den sterke posisjon faget hadde utad. Universitetet hadde flere fysikere som telte blant verdens beste og faget hadde derfor høy status. Fysikerne ville i første omgang til Observatorietomten fordi det fysiske institutt måtte ligge i nærheten av medisinene og Universitetsbiblioteket. Senere gikk de inn for å bygge på Blindern og ser da ut til helt å ha glemt disse argumentene.

Biologene var professorer i biologi som var tilhengere av Tøyen-alternativet, som også bodde på Tøyen eller arbeidet i museene der. To kjemiprofessorer var også positivt innstilt til Tøyen. Denne gruppe hevdet at undervisningen ved de enkelte fakultet hovedsakelig foregikk innen fakultetets vegger. Det matematisk- naturvitenskapelige fakultetet kunne ikke skilles fra botanisk hage og museene, derfor måtte Tøyen velges. For denne gruppen dreide saken seg først og fremst om hele Det matematisk-natur vitenskapelige fakultetet og ikke bare det fysiske institutt. Man så også muligheten for at det med tiden kunne komme til å dreie seg om Universitetet som helhet.⁶⁵ Kollegiet tar ikke dette argumentet opp i kollegieflertallets votum.⁶⁶ Mindretallet streifer innom det i sitt votum, hvor det uttales at en desentralisering kunne unngås ved å flytte hele Universitetet til Tøyen.⁶⁷

Andre aktører hadde i følge Gussgard underordnede ønskemål og påvirket ikke sakens utfall.⁶⁸

⁶⁴. Gussgard s.49.

⁶⁵. Innstilling fra komiteen av 13.12.1915 til...", mindretallets votum. + Brev til Kirke- og Undervisningsdepartementet fra Kollegiet 10.12.1917.

⁶⁶. St.prp.nr.1 hovedpost V. 1918. Tit.73 Oppførelse av et nyt fysisk institutt.

⁶⁷. St.prp.nr 1. hovedpost V kap.2. tit 73. 1918.

⁶⁸. Gunnar Gussgard, "Om maktdimensjonen i Byplanleggingen..." Oslo 1987. s.44

Studentene og deres interesser har jeg ikke tatt for meg i denne innledende delen av oppgaven. Studentene hadde i store deler av denne perioden ikke noen rettigheter innenfor Universitetets administrasjon. Først ved den nye loven av 1905 fikk studentene en rådgivende funksjon.

Innen denne plasseringsdebatten var det langt flere moment enn det jeg her har tatt for meg. Oppgaven gav dessverre ikke rom eller tid for å gå dypere inn i dette meget interessante stoff.

KAPITTEL 2

STUDIEHUSET

I dette kapitlet skal jeg ta for meg Det historisk-filosofiske fakultetets behov for utvidelse og reorganisering på 30 tallet. Jeg tar spesielt for meg professor Peter Rokseths arbeider med Det historisk-filosofiske fakultetets byggeplaner, både på vegne av fakultetet, Kollegiet og på egne vegne.

Det historisk-filosofiske fakultetet hadde siden de sentrale universitetsbyggene sto ferdig i 1852, kun fått et eneste nybygg.¹ Studenttallet på fakultetet hadde i løpet av perioden 1861 til 1936 økt fra 35 studenter til ca. 1000, lærerne fra 8 til 60, det var derfor et stort behov for mer plass og moderne lokaler.²

Det var fastslått at hele Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet ville få sine lokaler på Blindern. Komiteen av 1918 hadde foreslått oppkjøpt nesten 400 mål til Universitetets framtidige bruk. Planen ble kraftig redusert og Universitetet satt i 1929 igjen med 170 mål og 47 mål festet grunn. Tøyen arealet var ikke lengre noe alternativ, det var delt opp i tomter og ble heller ikke nevnt i debatten, det samme gjaldt Observatorie tomten som også hadde blitt delt opp og solgt utover på 20 tallet. Ledig plass fantes derfor kun i sentrum eller på Blindern.

OMINNREDNING ELLER NYBYGG?

Da det nærmet seg flyttetid for Det matematisk-natur vitenskapelige fakultetet høsten 1933, ble det foreslått at historisk-filosofisk fakultet skulle overta en vesentlig del av plassen i Domus Medias vestfløy. I et PM. til rektor i februar 1934 skisserte dekanus Brøgger, Det historisk-filosofiske fakultets ønskemål. Dekanus framhevet at professor Koht³ mente at å ta i bruk Domus Media kun var en midlertidig løsning og at det

¹ Oldsakssamlingen og Etnografisk museum.

² Program for opprettelse av nye institutter ved det historisk filosofiske fakultet og for oppførelsen av en institutt-bygning. Oslo 1937. s.3-4.

³ Se kapittel 1. Mulig at Koht ble framhevet fordi han var tidligere dekanus. Som dekanus satt han i Kollegiet da det ble bestemt å bygge på Blindern. Det er mulig at dette betyr at det var professor Koht som i første omgang kom opp med ideen.

endelige mål for fakultetet var: en ordentlig studiegård. Planene for ominnredningsarbeidet var bygget på utredninger foretatt av Statens Bygningsinspektorat⁴ og var kostnadsberegnet til 483 000 kr. Planene ble lagt fram for fakultetet på et møte 6.juni 1934, sammen med en kommentar fra dekanus hvor han uttalte følgende: "Det har i denne forbindelsen reist sig et naturlig spørsmål, om det ikke hadde vært det greieste å velge den utvei straks å rive hele den gamle kjemibygning og på tomten reise en stor ny studiegård for Det historisk-filosofiske fakultet og det juridisk-statsøkonomiske fakultet."⁵ Dekanus mente at tomten kunne romme et anlegg like stort som Blindern-instituttet⁶ og fakultetet ville oppnå en konsentrasjon av sitt arbeid omkring de gamle Universitets bygninger. Dekanus besøkte i april studie-gården ved Universitetet i Kjøbenhavn og fikk med seg dets planer hjem.

Ominnredningen av Domus Media kom ikke i gang som forutsatt i terminen 1934-35. Den 8.mai refererte dekanus situasjonen i et fakultetsmøte, planene skulle revideres og de enkelte fag måtte sende inn sine forslag til dekanus innen 15.juni 1935. På bakgrunn av de innkomne svar forfattet dekanus Brøgger i september et PM. til rektor og Kollegiet. Dekanus klargjorde at en ominnredning av Domus Media ikke ville kunne dekke fakultetets behov.⁷ Dekanus henstillet derfor til Kollegiet om at planene måtte tas opp til revisjon, og spørsmålet om reisningen en studiegård burde også bli tatt opp.

Planene om ominnredning av Domus Media ble stanset.⁸

Fakultetet skulle i følge den nye eksamensordning av 1905 legge om

⁴. Statens Bygningsinspektorat 9.3.1934.

⁵. Historikk, antagelig forfattet av dekanus A.W.Brøgger 1936.

⁶. Fysikk-kjemi bygget.

⁷. Universitetet fikk i perioden egne professorater i fransk og engelsk filologi. I mellomkrigstiden kom det egne stillinger i sammenlignende litteraturforskning og tysk litteratur. Det ble også opprettet egne Institutter innenfor psykologi, pedagogikk, indisk og sosialøkonomi.

⁸. Historikk, antagelig forfattet av dekanus A.W.Brøgger 1936.s.3.

eksamensordningen og modernisere undervisningen. Fakultetet ønsket å innføre seminarøvelser og kollokvier som en fast del av undervisningen. Dette hadde det ikke vært mulig å realisere i en tilfredsstillende grad da studenttallet økte og bevilgningene til fakultetet sank i mellomkrigstiden. Resultatet av dette var at hovedfagstudiene hadde fått lide. Fakultetet mente at det ikke evnet å gi sine studenter forhold å studere under som ville gi dem en utdanning på lik linje med universitetene i andre europeiske land. Dette skyldtes først og fremst mangel på arbeidslokaler og nødvendige arbeidsredskaper, ikke mangel på kompetanse.⁹

STUDIEHUSKOMITEEN

Det historisk-filosofiske fakultetet oppnevnte i november 1935 en komité bestående av: dekanus professor A.W.Brøgger, professor D.A.Seip, professor Peter Rokseth og professor Alf Sommerfelt¹⁰ til videre bearbeidelse av planene for et studiehus. Senere må professor Jakob Sverdrup ha blitt medlem av komiteen.¹¹ Det er mulig at hans innvendinger til komiteens løsning var så konstruktive, at han ble tatt opp i komiteen på bakgrunn av disse.¹² Professor Rokseth var i Paris på juleferie og kunne for Jubileumsfondets midler se på instituttforholdene der. På hjemveien besøkte han endel tyske institutter. Ut fra disse besøkt forfattet han en innberetning datert 3.mars 1936, den ble sendt til alle fakultetets lærere og Kollegiets medlemmer.

Da saken ble behandlet i Kollegiet uttalte også Det juridiske og Det teologiske fakultet¹³ ønske om å få delta i planene for studiegården.¹⁴

⁹ Fakultetskomiteens forslag av 20.mai 1937. sammendrag av s.7 og 8.

¹⁰ Fakultetsmøte nov.1935. Dekanus foreslo at fakultetet skulle nedsette en komité til å arbeide videre med planene.

¹¹ Professor Sverdrup står som en av "Programmet's" underskrivere.

¹² J.Sverdrup. V.Aker 19. september 1936. Til fakultetskomiteen for opprettelsen av nye institutter ved Det historisk-filosofiske fakultet.

¹³ Det teologiske fakultet snr. 15/36 11.2. 1936.

¹⁴ Historikk, antakelig forfatter av dekanus A.W.Brøgger på det historisk-filosofiske fakultetet sent på høsten 1936. Det teologiske fakultetets uttalelse er datert 11.2.1936.

PETER HJALMAR ROKSETH OG UNIVERSITETET

Peter Rokseth spilte en meget sentral rolle i Det historisk- filosofiske fakultetets Studiehuskomite og senere for hele Universitetet i Oslo framtid. Jeg har derfor funnet det nødvendig å fylle inn om personen Rokseth. For å beholde sammenhengen har jeg vært nødt til å fortsette ut over kapittelets tidsavgrensning og dermed foregripe senere hendelser. Peter Hjalmar Rokseth var født i 1891 på Frosta. Han ble i 1920 universitetsstipendiat i romansk filologi og våren 1927, lektor i fransk ved Universitetet i Oslo. Fra februar 1929, til sin død var han professor i romansk filologi og litteratur ved Universitetet i Oslo. Han giftet seg med en fransk musikkhistorie professor og delte sin tid mellom Strasbourg og Norge. Professor Rokseth er mest kjent for sitt arbeid med litteraturen, hvor han innledet en helt ny skole innen litteraturforskningen. Hans "hovedmotstander" på dette området var professor Francis Bull som kan sies å ha "tapt" kampen, Rokseths syn vant fram. "Av Rokseths arbeide for Universitetet på Blindern og av hans doktorarbeide framgår det hvor sterkt han la vekt på enheten, på syntesen. Men i foredragene og forelesningene hvor en rekke synspunkter (psykologiske, sosiologiske, historiske) krysses, ser en at enheten for ham betydde et fint samspill av mange krefter."¹⁵

FORELØPIG FORSLAG OG BEARBEIDELSER

I løpet av våren 1936 forelå Studiehuskomiteens forslag, som sammen med Rokseths indberetning skulle danne grunnlaget for videre arbeid med planene. Komiteens forslag ble med et skriv av 18.juni 1936, sendt fakultetets medlemmer med anmodning om å sende skriftlige uttalelser til bruk for komiteen innen 20.september 1936.¹⁶ Flere professorer benyttet denne muligheten og disse uttalelsene ble framlagt på komiteens møte den 7.10.1936. Hovedinnvendingene fra professorene var at det så ut til at komiteen ikke hadde gjennomarbeidet sine forslag godt nok. Komiteen

¹⁵ Norsk biografisk leksikon. Daniel Haakonsen.

¹⁶ Univ.Jnr.1684/36. Hist.fil.fak.snr. 124/36.

Fakultetskomiteen til fakultetet 15.9.36, fristen satt til 20.9.36.

syntes ikke å ha tatt hensyn til at behovene kunne øke i framtiden. Det kanskje største problemet var at det ikke var tatt hensyn til at det kunne bli flere studenter og fag. Professor Jakob Sverdrup (germansk filolog)¹⁷ drar alle disse innvendinger sammen i uttalelsen: "Skal det historisk-filosofiske fakultet nu få sin fulle utbygning som undervisningsanstalt, så må det reises en institusjon som også kan oppfylle fremtidens krav. Man må ikke gjøre den feil å bygge så knapt at bygningen alt fra første stund viser seg å være for liten, og kan ikke oppta den arbeids utvidelse som forskningen krever."¹⁸

Professor Alf Sommerfelt og professor Seip foretok den 6. november¹⁹ en reise til Kjøbenhavn og Århus for å se på Studiegården og øvrige institutter som kunne bidra med løsninger til nybygging og nyorganisering av Det historisk-filosofiske fakultetet i Oslo.²⁰

PROFESSOR ROKSETHS UTREDNING

Rokseth utarbeidet en: "Utredning angående fremtidige nybygg for de humanistiske fakulteter og mulige byggetomter."²¹, som ble drøftet i Studiehuskomiteen i april 1937.²² Rokseth pekte i Utredningen på at det var på høy tid å bruke statlige ressurser på de humanistiske fag og da spesielt på de historisk-filosofiske. Rokseth framhevet også at de materielle forholdene var så dårlige at framtiden som undervisningsanstalt og forskningssenter var helt avhengig av at tilstrekkelige lokaler og

¹⁷. Det er mulig at Sverdrup ble trukket inn i komiteens arbeid pga. denne lange og veloverveide innvending mot komiteens forslag.

¹⁸. J.Sverdrup. V.Aker 19. september 1936. Til fakultetskomiteèn for opprettelsen av nye institutter ved Det historisk-filosofiske fakultet. s.2.

¹⁹. Univ. Jnr.2203 25.11.36.

Indberetning datert 16.11.1936 Sandbakken.

²⁰. Betænkning afgivet av Universitetskommissionen af 1935 for Københavns Universitet. Utgitt i Kjøbenhavn 1938. Opptrykk i Oslo i 1943. Det er mulig at Sommerfeldt og Seip hadde tilgang på hele eller deler av Betenkingen da den må ha vært under arbeide på denne tiden.

²¹. Heretter kalt Utredningen.

²². Det ser på s.1. i utredningen ut til at den var skrevet på vegne av Kollegiet.

materielt utstyr ble skaffet til veie.²³ Utvidelsene innen de humanistiske fakulteter burde samles i sentrum, spredningen av Universitetet var allerede gått for langt.

Byggene i sentrum var så gamle og nedslitte at Rokseth foreslo at det kunne ha vært en ide å flytte Det historisk-filosofiske fakultetet til Blindern. På dette stadiet var nok dette kun en ide, da professoren fortsetter med en opprømsing av gode grunner for å forbli i sentrum. Disse grunnene var: tradisjonen, kontakten med allmennheten og de humanistiske fakultetenes behov for tett geografisk nærhet. Rokseth pekte på forholdene ute i Europa som et forbilde for hvordan utviklingen i Norge burde foregå. Der hadde Universitetene helt siden slutten av forrige århundre valgt å legge vekt på å øke antall lærere og mengden av institutter for å øke studienes og forskningens effektivitet. Til og med etter krigen og de økonomiske problemer som da oppstod hadde man greid å fortsette, ja til og med øke denne innsatsen.

Rokseth mente at man innen de humanistiske fakulteter kunne regne med en lignende utvikling de neste 50 årene, som allerede hadde foregått innen de naturvitenskapelige fag. Han påpekte derfor at de byggene som snart var ferdig planlagt, neppe ville dekke behovene for mer enn 30 år inn i framtiden. Kapasiteten måtte før eller siden økes til det dobbelte.²⁴ Det var også behov for flere andre store nybygg, derfor burde Universitetet sikre seg utvidelsesmuligheter i sentrum. Universitetshagen, den ene langsiden av Tullinløkka, Frederiksgate 3 og St.Olavsgate 32 var alternative utvidelsesområder.²⁵ Professor Rokseth foreslo derfor at nybygget skulle plasseres på det gamle kjemiske laboratoriums tomt i Frederiksgate 3, men ønsket også å benytte St.Olavsgate.32.

Et skriv som hovedsakelig gjengav disse argumentene ble av rektor sendt

²³. "Utredning angående fremtidige nybygg for de humanistiske fakulteter og mulige byggetomter". Peter Rokseth. s.1.

²⁴. ibid s.5.

²⁵. ibid. s.8. På denne tomten lå Den Geografiske Oppmåling, det var snakk om at de var på flyttefot.

Kirkedepartementet våren 1937.²⁶

Rektor Seip anmodet om at Rokseths Utredning skulle oversendes professor Sem Sæland, den tidligere rektor, slik at han kunne komme med mulige uttalelser.²⁷ Professor Sæland²⁸ hadde i mange år arbeidet med Universitetets byggepolitikk og satt i komiteen for aksene Frogner-Blindern.²⁹ Sæland forfattet et skriv³⁰, som ble sendt rektor, der Sælands hovedinnvending var at Rokseth ikke hadde sett faren ved en permanent splittelse mellom de humanistiske og de naturvitenskapelige fakultetene. Sæland mente at: "Den splittelse man har bunner i et feilsyn, at naturvitenskapene taler et sprog som humanistene ikke forstår, som Stang i sin tid uttrykte det."³¹ Sæland ønsket derfor at det ble sett nærmere på om det kunne finnes en mulighet som kunne gi en annen ordning f.eks. deling mellom begynnere og viderekomne.

Professor Rokseth blir her en smule feiltolket, i utredningen nevnes ikke splittelsen direkte, men heller indirekte ved at Rokseth legger stor vekt på de humanistiske fakulteters enhet.

Tøyen tilhengerne i 1918 la stor vekt på at det ikke spilte noe rolle så lenge det var geografisk tett plassering av de ulike institutt innen de enkelte fakultet.³²

"PROGRAMMET" OG DETS IDE

Komiteen foretok de siste endringer i mai og den endelige innstilling var

²⁶ Omslag: Register Arkiv eksemplar til dokumentationen. Fra A.W.Brøgger til Peter Rokseth 2.12.36. Dokument oversikt: Dokument 30, dokumentene ligger ikke i mappen.

²⁷ 8.5.1937.

²⁸ Sæm Sæland var rektor i perioden 1928-36.

²⁹ Komite som skulle arbeide for å få laget en akse mellom Frognerparken og Blindern.

³⁰ Professor Sem Sæland til Rektor Seip, Oslo 13.mai 1937.

³¹ *ibid.*

³² Indstilling fra en komite nedsatt av Det Akademiske Kollegium den 13de februar 1915. Mindretallets innstilling.

datert 20.mai 1937³³ og den ble bifalt på et fakultetsmøte den 2.juni. "Programmet" gikk inn for en radikal utvidelse av antall institutter og gjorde nøye rede for de antall rom hvert institutt hadde behov for. Hvert institutt burde være selvstyrt med sin egen instituttbestyrer. Bygningsteknisk sett burde bygget være konstruert slik at det var enkelt å forandre det innvendig, og det burde plasseres slik i terrenget at det kunne foretas utvidelser senere.³⁴

Det historisk-filosofiske fakultetet hadde i følge "Programmet" en dobbelt funksjon, som en formidler og som en skaper av kulturelle verdier. For å fylle disse oppgavene hadde fakultetet behov for flere lærere og en utvidelse av fagkretsen. I denne sammenheng var det viktig at fakultetet fulgte Det matematisk-naturvitenskapelige fakultets forbilde og organiserte seg i institutter. Det måtte legges større vekt på forskningen uten at undervisningens kvalitet dermed kom til å lide. Fakultetet burde derfor satse sterkere på å utarbeide materiale som kunne hjelpe fakultetet i dets arbeid for å forstå mennesket og dets samtid. De sosiologiske fag måtte få en sterkere plass. Disse fag var viktig for at Det historisk-filosofiske fakultet skulle kunne fylle sin rolle på forskningens område. De humanistiske fakulteter skulle sammen med "sociologien" danne et nytt sentrum på Universitetet.

Rokseth fortsatte sitt arbeid med disse grunnleggende spørsmål og leverte i februar 1938 et 19 sider langt skriv om: "Det historisk-filosofiske fakultets behov for nye lærer- og forskerstillinger."³⁵ Rokseth ønsket at skrivet skulle danne bakgrunnen for en bred diskusjon over emnet. Rokseth pekte på en stor mangel: (i følge ham selv) Det historisk-filosofiske fakultetet var blitt nesten fullt ut et historisk fakultet. Det burde derfor innføres en rekke nye aktuelle fag, som de sosiale de psykologiske

³³. "Program for opprettelsen av nye institutter ved det historisk filosofiske fakultet og for oppførelse av en institutt bygning" 1937. Fakultets komiteens forslag av 20.mai 1937

³⁴. *ibid.*

³⁵. "Det historisk -filosofiske fakultets behov for nye lærer og forsker stillinger". Peter Rokseth 4.2.1938.

og de filosofiske disipliner.³⁶ Det historisk- filosofiske fakultetet i Oslo led dessuten under en del problem som kunne rettes på ved oppførelsen av et nytt historisk-filosofisk fakultet i Bergen.³⁷

BYGGEPLANER, TOMTEVALG OG ARKITEKTBEARBEIDELSE

Etter at instituttprogrammet var lagt fram, begynte professor Rokseth å se nærmere på tomtespørsmålet og hadde mange drøftelser med bla. tidligere rektor Sæland³⁸, universitetsarkitekten³⁹, sjefen for Norges Geografisk Oppmåling osv.⁴⁰

En 26 sider lang historikk⁴¹ over de områder som tilhørte Staten bak Universitetshagen konkluderte med at Universitetets myndigheter hele tiden hadde fulgt en fast linje. Universitetet hadde hele tiden gjort det klart at det måtte sikres utvidelsesmuligheter for framtiden i nær tilknytning til sentral-byggene. Departementet og Regjeringene hadde alltid innsett dette og stilt seg på Kollegiets side, Stortinget derimot hadde vist mindre forståelse for Universitetets interesser. Det hadde aldri uttrykkelig sikret de tomter som trengtes til en slik framtidig utvidelse. Stortinget hadde til og med ved et par anledninger for å løse andre problemer disponert av tomteareal som var tiltenkt Universitetet.⁴²

³⁶. ibid s.6. Disse var i følge Rokseth "nøkkelviten skaper" i forhold til mange andre forsyningsområder. Det foregikk på dette tidspunktet en ren konkurranse om professoratet i filosofi.

³⁷. Det ble satt ned en komite for å se på planer for et Universitet i Bergen omtrent på dette tidspunkt.

³⁸. Rektor 1928-36

³⁹. Må her mene Micheelsen.

⁴⁰. Professor Peter Rokseth "Universitetet på Blindern", forord. Oslo 1945.

⁴¹. Professor Peter Rokseth, "Innkjøpet av Universitetets nuværende tomt". Oslo 3.12.1937.

I forbindelse med dette arbeidet betalte Universitetet Rokseth 500,- til utarbeidelse av en historikk over de tomter bak Universitetshagen som tilhørte Universitetet. Jnr.2663/37, 13.12.1937. Rektor til Kvestor.

⁴². Univ. Jnr.2663/37. Oslo 3.12.1937.

EN SAMLING AV UNIVERSITETET PÅ BLINDERN?

Professor Rokseth fortsatte sitt arbeid med byggeplanene for det nye instituttbygget og brukte nå sin tid på å studere hvor det kunne bygges. I et notat fra januar 1938: "Momenter til forhandlingsgrunnlag vedrørende Statens tomter bak Universitetet."⁴³ konkluderte Rokseth med: "Jeg anser det for litet sandsynlig at de ovenfor nævnte tomter som kan utnyttes av Universitetet, samt Frederiksgate 3 som vel under enhver omstendighet er det reservert, vil avgi tilstøkkelig plass for de utvidelser Universitetet må regne med på så lang sikt som tre menneskealdrer."⁴⁴ Rokseth mente at utvidelsesproblemet kunne løses ved at Norges Geografiske Oppmåling, som trengte tomt til en utvidelse for sine lokaler, flyttet til Blindern. Hvis dette var mulig, så det straks lysere ut for en utvidelse i sentrum for Det historisk-filosofiske fakultet:

Hvis Universitetet kan sikres denne dobbeltomt foruten de byggetomter det vil kunne disponere i universitetshaven og på Tullinløkken - ganske særlig hvis nordsiden av Kristian Augusts gate kunde indkjøpes-, anser jeg at det efter al sandsynelighet har utvidelsesmuligheter nok for lang fremtid. Men enhver knappere løsning vil efter min mening utsætte det for at bli blokkert av plassmangel og samtidig berøve det bevægelsesfrihet, slik at det blev nødt til at utnytte sine tomter på en måte som ikke er hensiktsmessig for de enkelte øiemed.⁴⁵

Rokseth tok også opp igjen tanken om en samling av hele Universitetet på Blindern: "Man vilde på en gang ha et småby - universitets fordeler og nyte godt av det umiddelbare naboskap med en større by."⁴⁶ Den vesentligste fordel med en slik plan var at Universitetet fra første stund kunne sikres rikelig plass for framtidige utvidelser.⁴⁷ Rokseth var allikevel

⁴³. Peter Rokseth, "Momenter til forhandlingsgrunnlag vedrørende Statens tomter bak Universitetet".11.1.1938 Strasbourg
Univ.Jnr. 2663/37 3.12.1937.

⁴⁴. Peter Rokseth, "Momenter til forhandlingsgrunnlag vedrørende Statens tomter bak Universitetet".11.1.1938 Strasbourg

⁴⁵. *ibid.* s.12

⁴⁶. *ibid.* s.3

⁴⁷. *ibid.* s.3.

fortsatt i tvil om en slik plan burde realiseres pga. de samme motforestillinger som tidligere.⁴⁸

Rokseth var i denne perioden sterkt påvirket av de tyske universiteter og deres bygge og utvidelsesplaner og den sterke posisjon han mente Det historisk-filosofiske fakultet nøytt innen det tyske universitetssystem. Han la derfor som et PS. til noe over en side med en nærmere beskrivelse av Berlin Universitetets planer om flytting til Grünwald. Rokseth tok med disse detaljer for å vise hva man i et land som alltid ofret sitt universitetsvesen stor omtanke mente om universitetenes utviklingsbehov. Rokseth mente at grunnen til den planlagte flyttingen, når det fortsatt var ledig plass i sentrum, måtte ha vært av hensyn til forskningen.

Rokseth hadde i løpet av arbeidet med planene for det nye instituttbygget kommet fram til at overføringen av Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet til Blindern var en "ulykke"⁴⁹ for Universitetet. Problemet kunne løses ved å flytte de humanistiske fakulteter etter. På Blindern ville fakultetene kunne få mere økonomiske og hensiktsmessige lokaler. En løsning som ville bli den billigste og beste sett i et langtids-perspektiv. Rokseth etterlyste på dette tidspunkt en generell plan for utnyttelsen av strøket bak Universitetet, før den forelå ville det bli så å si umulig å sette i gang noe byggearbeid.⁵⁰

DEN GEOGRAFISKE OPPMÅLINGS TOMT I SENTRUM

Kirke- og Undervisningsdepartementet ønsket nærmere opplysninger om Universitetets behov for eiendom i sentrum i forbindelse med Universitetets utvidelsesplaner og sende derfor en forespørsel til Kollegiet.⁵¹ Kollegiet, ved rektor Seip sendte brev tilbake at Universitetet ønsket Norges Geografiske Oppmålings tomt.⁵²

⁴⁸ ibid. s.4

⁴⁹ ibid. s.2.

⁵⁰ ibid.

⁵¹ Kirke-og Undervisningsdepartementet Jnr.1542 D 1937 16.4.1937.

⁵² Univ.Jnr.768/1937. 16.6.1937

Det Kongelige Forsvarsdepartement henvendte seg i april⁵³ 1938 til Kirke- og Undervisningsdepartementet på vegne av Norges Geografiske Oppmåling. Departementet mente at det var mulig å foreta et makeskifte mellom Universitetet og Oppmålingen, slik at Oppmålingen fikk tomt på Blindernarealet og en kontant betaling av verdiforskjellen mellom tomtene. Forsvarsdepartementet mente at før man gikk til en permanent deling av Universitetet måtte saken nøye overveies: "Man kan ikke innse nødvendigheten av at de humanistiske fakulteter holder til i Oslo. En samling etterhvert av hele Universitetet på Blindern synes å måtte være en mer rasjonell ordening i flere henseender."⁵⁴ Departementet var villig til å overdra Oppmålingens tomt til Universitetet kun hvis det var absolutt nødvendig. Hvis det derimot var mulig at de humanistiske fakultet fikk utvidelsesmuligheter for en rimelig tid framover på eget areal, eller hvis det ble besluttet å bygge på Blindern, burde nybygg for Oppmålingen bli gjennomført på Oppmålingens tomt så snart som mulig. Forsvarsdepartementet foreslo som en mulighet at Universitetet kunne få tomtene i sentrum om en 30-40 år.

Forsvarsdepartementet gikk her imot professor Rokseths løsning på Det historisk-filosofiske fakultetets plasseringsproblem og anbefalte heller at fakultetet burde flytte til Blindern. Kirke- og Undervisningsdepartementet oversendte henvendelse til Kollegiet den 21.4.1938 og ønsket en uttalelse om saken fra Kollegiet.

Jeg har kun funnet et kladdet⁵⁵ svar på denne henvendelse, ved gjennomgang av Kollegiets kopibøker fra april 38 til februar 39 fant jeg ikke noe utgående brev i denne forbindelse. Det er mulig at en ikke svarte på henvendelsen. Men kladden i seg selv er såpass interessant og belyser

⁵³ 9.4.1938.

⁵⁴ · Univ.Jnr.0819/38 22.4.1938. Forsvarsdepartementet til Kirke- og Undervisningsdepartementet 9.4.1938.

⁵⁵ · Det blir henvist til Forsvarsdepartementets skriv av 9.4. og Kirke- og Undervisningsdepartementets oversendelse av 21.4. Jnr.2162 D 1938. Det er derfor ingen tvil om at kladden er ment som et svar på denne henvendelsen. det ser ut til at professor Rokseth forfattet et svar på vegne av Kollegiet.

debatten på en slik måte at jeg allikevel vil ta den for meg her. Det ble i kladden presisert at plasseringen av et nybygg for de humanistiske fakultet vil være bestemmende for lang tid framover. Det første bygg som måtte reises var for Det historisk-filosofiske fakultet. Også de to andre humanistiske fakultetene hadde behov for nybygg innen kort tid. Studentene hadde også behov for et studenthus. Kollegiet mente derfor at det ville være uforsvarlig å bygge ut Universitetet i sentrum hvis en ikke kunne disponere over Universitetshagen, en del av Tullinløkka, dobbeltomten Frederiksgate 3 og Sankt Olavs gate 32 og eventuelt nordsiden av Kristian Augusts gate. Forsvarsdepartementets forslag om tomte-overdragelse om 30 til 40 år oppfattet Kollegiet som både upraktisk og uøkonomisk. Kollegiet ønsket derfor at Oppmålingens tomt ble sikret for Universitetet, slik at det ble mulig å planlegge framtidige utvidelser på en mest mulig rasjonell måte.

Kladden slår fast at Universitetet på dette tidspunktet ikke hadde foretatt en avgjørelse i tomtespørsmålet. Forsvars-departementet forslag var muligens en god ide, fordi det i flere henseende ville være en mer rasjonell ordning en den man hadde. Kladden fortsetter med å slå fast at Universitetet måtte få stå fritt i forhold til framtidig plassering av bygg:

Spørsmålet har i den senere tid vært drøftet en del underhånden inden Universitetet, men det er enda ikke kommet til nogen officiell drøftelse, da problemerne har maattet modnes efter hvert. Kollegiet akter imidlertid at faa i stand en undersøkelse av alternativet og faa dets forskjellige sider sakkyndig belyst. Indtil denne drøftelse kan være avsluttet maa det dog resevere sig mot at der blir foregrepet nogetsomhelst med hensyn til utnyttelsen av den tomt Oppmålingen nu disponerer, slik at man kan staa frit til at velge den løsning som man ut fra baade praktiske og økonomiske grunder finder heldigst.⁵⁶

PROFESSOR ROKSETH OG BLINDERN

I september 1938 var professor Rokseths tanker om en samling av

⁵⁶. *ibid.* s.6.

Universitetet på Blindern ferdig modnet og han kom med et konkret forslag: "Bør de humanistiske fakulteter flyttes til Blindern?".⁵⁷ Rokseth forklarte i innledningen til skrivet at han under arbeidet med de nye institutt planer for Det historisk- filosofiske fakultetet hadde begynt å tvile på hva som i lengden ville være best for de tre humanistiske fakulteter og Universitetet.

Professor Rokseth satte derfor opp flere punkter som han anså var hovedargumentene for en samling av Universitetet på Blindern. Jeg har funnet det hensiktsmessig å gå inn på hvert enkelt punkt.

1. Hovedargumentet for Rokseth, var at kun på Blindern ville det være mulig å gjenskape et enhetlig, organisk sammenhengende universitet. Rokseth mente at de gamle universiteter hadde hatt en åndelig enhet som gikk tapt da de nye vitenskaper vokste fram på slutten av 1800 tallet. Denne vekst var stort sett kun en fordel for enkelt fag og førte til et "intellektuelt anarki". Rokseth mente derfor at en ytterligere fordypelse av denne kløften ville føre til: "to forskjellige og uforlikelige innstillinger til virkeligheten."⁵⁸ Universitetets ide var i følge Rokseth å være en sammenfattende og formidlende institusjon, som skulle slå bro over skiller og skape en videre horisont enn den enkelte ut fra sitt eget ståsted kunne komme fram til. Denne funksjon kunne ikke ivaretas uten en samling av Universitetet.

2. Det andre viktige moment for Rokseth var studentenes forhold til Universitetet. Universitetet skulle tilføre mere til studentene enn den rene undervisning, det skulle også fungere som et dannesentrum. En samling på Blindern ville kunne løse de fleste av studentenes problemer: studentene kunne samles i ett miljø, der var det utvidelsesmuligheter for et mangedoblet studenttall og bomuligheter i nær tilknytting til selve undervisningsområdet.

⁵⁷ Professor Rokseth jobbet på Kollegiets vegne og hadde mange private diskusjoner om saken.

⁵⁸ Professor Peter Rokseth, "Bør de humanistiske fakulteter flyttes til Blindern?". Voksenkollen 24.september 1938. s. 5.

3. Åndsvitenskapene hadde de samme behov som de matematisk-naturvitenskapelige for utviklingsmuligheter. Det var derfor svært viktig for Rokseth at fakultetet kunne skaffes utvidelses muligheter og på Blindern ville Universitetet ha utvidelses muligheter for generasjoner framover. Et hovedproblem for åndsvitenskapene var at de ikke hadde greid å organisere forsknings arbeidet på en tilstrekkelig effektiv måte, de hadde heller ikke greid å skaffe de skaffe nødvendige arbeidsredskaper. Den åndsvitenskapelige forskning måtte rasjonaliseres.

Rokseth trakk inn en uttalelse fra et medlem av den tidligere byggekomite⁵⁹ professor Fredrik Stang til støtte for sitt syn:

Når der nu spørres om nybygninger for Universitetet gjelder det først og fremst at man ser så langt utover i fremtiden at det man får kan tilfredsstillende en kommende slegt og ikke til slutning bli et stængsel for Universitetets og videnskapens vekst. Det er hele rettningslinjen for Universitetets fremtidige utvidelse som blir bestemt av det som nu skal avgjøres, og det er ikke for meget forlangt at man da, før man tar avgjørelsen forsøker å danne seg et billede av den utvikling Universitetet kan vente å undergå i de nærmeste menneskealdre, og sette sig til mål ikke unødigen å stenge for den vekst som det kan antages at de følgende hundrede år vil bringe. Der er i Universitetets bygningshistorie eksempler nok som viser hvad en kortsynt bygningspolitikk fører til. Men der er heldigvis også eksempler på en langsynt og storstilet bygningspolitikk. Når vi nu står ved et så avgjørende punkt i Universitetets bygningshistorie, får vi ta lærdom av de eksempler fortiden har bragt, og ta de gode av dem til efterligning og de slette til advarsel.⁶⁰

Rokseth hadde på sine reiser i Europa observert at universitetene der så sin framtid i utkanten av de store byene, snarere enn i de tettbygde indre bykjerner. Han trekker i memorandumet fram flere eksempler på dette.

⁵⁹. "Tomtekomiteen av 13.februar 1915." Uttalelser av juni 1916.

⁶⁰. Bør de humanistiske fakulteter flyttes til Blindern? Prof. Rokseth. 24.9.1938 ss.12-13. Tomtekomiteens trykte innstilling av 5.februar 1917, s.14.

4. Universitetet ble av folk flest betraktet som akterutseilt. "Flytningen til Blindern og gjenoppbyggelsen av Universitetet der etter moderne krav og med sikte på moderne arbeidsmetoder, men med bevarelse av alle dets verdifulle tradisjoner, vilde etter min mening være et psykologisk moment av stor rekkevidde." Uttalte professoren.⁶¹ Samfunnet ville da oppfatte Universitetet som om det gikk på en ny start med handleevne og vilje til fornyelse. Forskningen ville derfor i det lange løp vinne på en flytting til Blindern.

Rokseth hadde også motforestillinger mot en samling av Universitetet på Blindern. Kommunikasjonen med Blindernområdet var på dette tidspunkt ikke fullt utbygget, men det ville det være mulig å gjøre noe med i løpet av kort tid, ved utvidelse av banenettet. Det største problemet var allikevel avstanden til Universitetsbiblioteket. Rokseth foreslo at det kunne rettes på ved en bokbuss og de nye instituttbibliotek.

UNIVERSITETET OG PLANPROSESSEN

Jeg har valgt å skille ut dette i en egen bolk slik at det skal bli lettere å se sammenhengen.

Enda mens planene for Det historisk-filosofiske fakultetets nye instituttbygg kun var på et forberedende stadium søkte Universitetet om midler til å dekke utgifter til ekstra hjelp. Fungerende Rektor A.W.Brøgger kontaktet Statens Bygningsinspektør den 10. september 1936⁶² og ble enig med inspektøren om at 5000,- ville dekke utgiftene. Fakultetskomiteen foreslo derfor den 15. september at det skulle oppføres 5000,- på 1937/38 budsjettet til arkitektmessig bearbeidelse av de foreløpige planene. Forslaget ble oversendt Kollegiet med fakultetets varmeste anbefaling den 17.september 1936.

Professor Rokseth jobbet videre med fakultetets planer og hadde den 28.

⁶¹. ibid. s.22

⁶². Univ.Jnr. 1684 18.9.1936.

mai 1937 en konferanse med Riksarkitekten angående utarbeidelse av forskjellige utkast og overslag. På bakgrunn av denne samtale sendte Rokseth den 4.juni et skriv til rektor med kostnadsforslag til den foreløpige arkitekt bearbeidelse. "Programmet", med bilag, ble sendt Statens Bygningsinspektør den 7. juni 1937 og Kollegiet anmodet samtidig om at det ble utarbeidet foreløpige planer og kalkyler. En påpekte samtidig overfor inspektøren at det Kollegiet ikke hadde bundet seg til planens detaljer.⁶³ Riksarkitekten uttalte i et skriv⁶⁴ til Kollegiet at man håpet at det forberedende arbeid skulle være avsluttet i løpet av budsjettåret 1938/39, slik at byggearbeidet kunne settes i gang i løpet av samme termin. Riksarkitekten hadde en konferanse med rektor Seip den 23.9.1937 men ikke noe konkret ble fastslått.⁶⁵ Professor Rokseth tok igjen kontakt med rektor på vegne av fakultetskomiteen i oktober 1937, hvor han påpekte at uten hjelp ville utarbeidelsen av forslag og planer til det nye instituttbygget trekke i langdrag. Rokseth ønsket derfor kr 3000,- til dette arbeidet. Brevet ble videresendt til Riksarkitekten 7.10.1937, som svarte at Finansdepartementet måtte gi sitt samtykke før beløpet kunne forskutteres.⁶⁶

Kollegiet foreslo i hvert nytt budsjettforslag at det skulle settes av midler til Universitetets byggeplaner. Kollegiet pekte i innledningen til budsjettforslaget for 1938/39 på at plass-mangelen på Det historisk-filosofiske fakultetet stadig økte. Antall rom for forelesning hadde ikke økt siden århundreskiftet, mens antall studenter hadde økt fra 800 til ca 2000 i de humanistiske fakultetene. Andre former for undervisning enn kateterforelesninger krevde også større plass. Dette hadde ført til en forverring av undervisningen for både lærere og studenter. Kollegiet mente derfor at det var meget viktig at det ble stilt penger til rådighet til å forberede planer for en institutt bygning for Det historisk-filosofiske fakultetet.

⁶³ Univ.Jnr.1225/37, juni 1937.

⁶⁴ 27.9.1937

⁶⁵ Univ. Jnr.2000/37 27.9.37.

⁶⁶ Univ. Jnr. 2066/37 23.10.37.

Kollegiet sendte i november 1937⁶⁷ et skriv til Kirke- og Undervisningsdepartementet angående universitetets nybygninger. Det ble gjort nøye rede for alle planlagte bygg for Universitetet. Kollegiet søkte på bakgrunn av dette materiale om 70 000 kr til forberedelse av byggearbeidet for Det historisk- filosofiske fakultetsbygg på budsjettet for 1938/39. Riksarkitekten hadde gitt uttrykk for at det forberedende arbeid ville være ferdig i budsjett året 38-39, og at byggearbeidet da ville kunne påbegynnes.⁶⁸ Kollegiet uttalte: "Det er selvfølgelig en forutsetning at planene, når Kollegiet har tatt endelig stilling til dem, blir forelagt departementet både med hensyn til valg av tomt (uthevet her) og beregning av hva bygget vil koste".⁶⁹

Stortinget behandlet under budsjettbehandlingen i april 1938 Universitets- og fagskole komiteens innstilling om bevilgning til Universitetet for 1938/39. Kirke- og Undervisningsdepartementet, ved Statsråd Hjelmtveit mente at de bevilgninger som var gitt Universitetet til undervisning og forskning var alt staten kunne make under de økonomiske forholdene.⁷⁰ Stortingsmann Hambro(H) understreket at Universitetets viktigste oppgave var å sørge for den akademiske utdanning, og det viktigste ble da å få dekt de lærerposter som var nødvendige for et slikt arbeid.⁷¹ Stortingsmann Colbjørnsen var i tvil om bevilgningene var av den størrelse at de kunne oppveie de hull som hadde oppstått pga. tidligere nedskjæringer. Colbjørnsen la vekt på at en ikke måtte glemme Realfagene, fagene trengte arbeids redskap til sine nye bygg.⁷² Kollegiet hadde også påpekt dette i et skriv av 21.12.37 til Universitets og

⁶⁷. Kollegiet til Kirke- og Undervisningsdepartementet 16.11.1937.
Kollegiets budsjettforslag angående ny instituttbygning.
Peter Rokseth, 10.10.1937 Utkast til skriv.

⁶⁸ Riksarkitekten 27.11.1937.

⁶⁹ Fra Kollegiet til Kirke- og Undervisningsdepartementet 16.11.37 s.16.

⁷⁰ Stortingstidende 1938 s.598.

⁷¹ ibid. s.600.

⁷² ibid. s.601.

fagskole komiteen. Kollegiet understreket i dette skriv, at stillstand var det samme som tilbakegang.⁷³ Det ble bevilget 5000,- kr til det forberedende arbeidet for Det historisk-filosofiske fakultetet under kap. 221 post 4a.⁷⁴

Kirke- og Undervisningsdepartementet og Stortinget var enige om at det nok kunne være behov for mere resurser til Universitetet, men at man under de rådende forhold måtte satse på å få fylt opp ledige lærer stillinger og sørge for de redskap det var behov for. Nybygg fikk vente.

Budsjettet for 1939/40 ble behandlet i Stortinget i mars 1939.⁷⁵ Alle andre partier enn Arbeiderpartiet syntes at budsjettet var for høyt, så selv om det var ønskelig å få øket bevilgningene til Universitetet ville det vært umulig. Debatten dreide seg derfor i det vesentligste om studentene og de forhold de måtte arbeide under. Statsråd Hjelmtveit mente at Universitetet hadde et "rettkomment" krav på bevilgninger for å få løst sine plassbehov. Hjelmtveit pekte på at Universitetets behov ble løst slik at de mest nødvendige ble tatt først og det var på dette tidspunkt undervisningen. Universitetet var inne i en omstilling når det gjaldt hele undervisningsmetoden og den nye store mengde studenter krevde en helt annen form for undervisning, noe både Universitetet og statsmaktene var klar over.⁷⁶ Statsråden var allikevel etter forholdene fornøyd med budsjettet.⁷⁷

STUDIEREISER

Professor Rokseth foretok i juli 1983 en studiereise til Köln for å studere forholdene der nærmere. Rokseth hadde planlagt at rektor pluss en annen person skulle ta turen over Atlanteren for å studere hvordan de

⁷³ ibid. s.601.

⁷⁴ Rektor til Kirkedepartementet Uni.Jnr.1238/39. 31.5.1939. Historisk filosofisk fak. snr. 245/39. Rester av beløpet ble overført til neste budsjett periode 1939/40.

⁷⁵ Budsjett Instilling S.nr.16 1939. Stortings tid. s.332-53.

⁷⁶ ibid. s.344.

⁷⁷ ibid s.344.

amerikanske institutt fungerte. Reisen var tenkt foretatt våren 1939, men den politiske situasjonen gjorde det umulig.⁷⁸ Rokseth hadde selv studert institutt-organisasjonen i flere europeiske land og mente derfor at det ville være uforsvarlig å gå i gang med ut-arbeidelsen av de endelige planer uten å sette seg inn i de tilsvarende forhold ved de viktige amerikanske universiteter.⁷⁹

UNIVERSITETET UNDER KRIGEN

Under krigen ble det forsøkt å få i stand et samarbeid mellom Byarkitekten og de forskjellige fakultetene ved Universitetet. Byarkitekten hadde fått i oppgave å gi forslag til plassering av forskjellige offentlige bygninger på ledige tomter innen Oslo. Det skulle utarbeides planer slik at byggearbeidet kunne komme i gang rett etter krigen. Byarkitekten hadde gitt skissemessige utkast til bebyggelse av Universitetshagen og Tullinløkka. Det ble derfor sendt et skriv til samtlige fakulteter hvor det ble bedt om de ulike fakulteters behov for utvidelse, utkastene ble vedlagt.⁸⁰

Det historisk-filosofiske fakultetet sendte som svar et brev til Det Akademiske Kollegium datert⁸¹ 1.4.1943, hvor fakultetet viste til sine budsjettforslag for 1939/44. Fakultetets store ønske var en instituttbygning for fakultetet. Det var ikke mulig på det daværende tidspunkt å si noe om fakultetets langsiktige ønskemål.⁸²

⁷⁸. Univ.Jnr.1663/39, 27.6.39. Det historisk-filosofiske fakultetet snr.245/39. Rokseth ba rektor henvende seg til Kirkedepartementet slik at de ubrukte penger på budsjettet for forberedelser til

instituttbygget ble overført til neste budsjett år 1939/40. Rektor sendte henvendelsen videre til Kirkedepartementet. Kirke- og undervisnings departementet sendte tilbakemelding om at Finansdepartementet samtykket.

⁷⁹. Rektor til Kirkedepartementet Jnr.1238. 31.5.1939.

⁸⁰. Fra rektor Hoel til Universitetet. MH/CE Univ.Jnr.328/1943. 16.3.1943

⁸¹. Skancke skal ha fått overdratt alle "Det Akademiske Kollegiums rettigheter" ved rektor Seips avsettelse 10.9.1941.

⁸². HF fakultetet 1.4.1943 snr.71/43 s. 865 kopibok? Brevet var underskrevet av Magnus Olsen som var midlertidig dekan for fakultetet.

Mat-nat. fakultet snr.74/43. Teologisk fakultet snr.26/43

Det juridiske fakultetet hadde ikke noen aktuelle ønsker med hensyn til nybygging. Fakultetet fant det umulig å danne seg noen sikker mening om Universitetets behov for utvidelser for en lengre tid fremover.⁸³

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet henviste til Kollegiets budsjettforslag for 1939-40 og 1940-41 hvor det ble fremmet forslag om oppførelse av instituttbygg for Mineralogisk-geologisk institutt. Spørsmålet om utvidelse i sentrum var ikke aktuelt for dette fakultet.⁸⁴

Det teologiske fakultetet fant at en drøftelse av Universitetets behov for nybygging måtte tas opp på et meget bredere grunnlag en den oversendte ideskisse. Fant det for tiden umulig å danne seg noen sikker mening om dette viktige spørsmål.⁸⁵

Det medisinske fakultet sendte 5.juni 1943 et brev til Universitetets rektor.⁸⁶ I likhet med Det teologiske fakultet fant Det medisinske fakultet at en drøftelse av Universitetets behov for nybygging måtte taes opp på et meget bredere grunnlag enn den oversendte ide skisse, men fant det ikke for tiden mulig å danne seg noen sikker mening om dette viktige spørsmål.⁸⁷

Disse brev ble sendt rundt mellom de ulike fakultet, muligvis for at man skulle kunne koordinere sine uttalelser. Det ble ikke noe av disse planene.

^{83.} Juridiske fakultet snr.49/43. Brevet var underskrevet av dekanus Ragnar Frisch. Mat-nat. fakultet snr.74/43. Teologisk fakultet snr.26/43. HF fakultet, 6.4.1943 snr.79/43

^{84.} Mat-nat, 14.4.1943 snr.62, H.Solberg, dekanus. HF. snr. 79/43. Det Teologiske fakultet snr. 28/43

^{85.} Teologiske Fakultet 20.5 1943 snr.26. Sigmund Mowinckel, dekanus. HF snr.79/43. Mat-nat snr.74/43.

^{86.} Var på dette tidspunkt Adolf Hoel.

^{87.} Medisinske fakultets sekretariat 26.6.1943 jnr.73/43. H.Chr. Gjessing, Sekretær. Mat-nat. snr.113/43. HF snr.128/43.

KONKLUSJON

Hovedmålet for Det historisk-filosofiske fakultets institutt program fra 1937 var å sikre at fakultetet skulle få mulighet til å drive et vitenskapelig forskningsarbeid på lik linje med andre europeiske Universitet. Dette skulle gjennomføres ved et nybygg og en omorganisering av fakultetet slik at planene fra 1905 fullt ut kunne realiseres. Det historisk filosofiske-fakultetet skulle ved hjelp av det nye instituttbygget gjenerobre den plass fakultetet hadde tapt i forhold til den nytteorienterte naturvitenskapelige forskning i det nye århundret.

Forskningen skulle i følge Peter Rokseth ivaretas ved å tilføre Det historisk-filosofiske fakultet en rekke nye fag ved siden av at undervisnings og forskningsmulighetene for de allerede eksisterende fag måtte forbedres og utvides. Filosofi skulle være et bindeledd mellom de historiske og de aktuelle fag. Rokseth kaller de nye fagene de "aktuelle" fag i motsetning til de "historiske". De "aktuelle" fag er hva som i dag er samlet i et eget Samfunnsvitenskapelig fakultet.

Kollegiet nedsatte i november 1938 en komite til å arbeide med: "samfunnsforskningens videre utvikling og framtid i Norge". I 1940 la komiteen fram forslag om opprettelsen av et institutt for samfunnsvitenskap.

Universitetet i Oslo slet fortsatt med problemer i forhold til undervisning og forskning. Mellomkrigsperioden hadde ikke vært en god periode for Universitetet, og da landet igjen hadde det minste minimum av resurser å bruke på Universitetet kom den andre store verdenskrigen og satte en stopper for de nye byggeplanene. Det planlagte instituttbygg for det historisk-filosofiske fakultet kom ikke en gang til arkitekt bordet.

KAPITTEL 3 GJENREISING

I dette kapittelet skal jeg ta for meg høsten 1945 til årsskiftet 1946. Jeg skal beskrive de ulike planløsninger som ble lagt fram samt greie ut om saksgangen. Jeg har igjen hovedsakelig valgt å konsentrere meg om Det historisk filosofiske fakultetet. De andre fakultetenes innlegg i debatten blir også tatt med i den grad de er relevante for oppgaven.

Den andre verdenskrig satte en midlertidig brems for Universitetets byggeplaner. Rektor ble arrestert og Kollegiet avsatt i 1941. Minister Schanke tilrev seg deres makt.¹ Den 30.november 1943 ble så Universitetet stengt for studenter.² Det var under hele denne perioden ikke mulig å få gjennomført noen offisiell planlegging av hva som skulle skje når Universitetet igjen var blitt åpent for alle. Det var imidlertid klart for de fleste at når krigen var over ville studenttilstrømningen bli stor.³ Flere professorer dannet derfor høsten 1944 en forberedende komité. I løpet av vinteren ble man enige om en rekke forslag som ble sendt til Kirke- og Undervisningsdepartementet i London gjennom Hjemmefrontens ledelse. Forslagene ble lagt på is og først overrakt rektor Seip da han var kommet hjem. De ble mangfoldiggjort, men dette tok så lang tid at forslagene ikke rakk å bli bearbeidet av de enkelte fakultet og man møtte høstsemesteret 1945 uten noen eksakte planer.⁴

FORBEREDENDE ARBEID.

Under hele krigen ble undervisningsspørsmål diskutert i Storbritannia, ikke bare av britene, men også blant de allierte som oppholdt seg der. Det ble stiftet en interalliert forening av flere hundre universitetsfolk, som diskuterte hva som skulle skje med universitetene etter krigen. For Norges del var det viktigst å få ordnet i stand levelige kår for studentene, dernest å

¹ Gordon Spangelid, "Studentenes kamp". Hovedoppgave i historie høst 1994. s.30.

² *ibid.* s.146.

³ Studieordningen ble lagt om slik at i 1944, ville to kull artianere starte samtidig på Universitetet.

⁴ Universitetsstipendiat Georg Hygen. "Universitetskrisen", Verdens Gang 18.9.45

få satt i gang byggingen av de nye fakultetsbygg.⁵

FORSKNING/VITENSKAP

Den andre verdenskrig satte en stopper for den vitenskapelige utvikling og utbygging som hadde skutt fart på slutten av 30 tallet ved Universitetet i Oslo. Man fikk etter den andre verdenskrig enda mere, enn etter den første, øynene opp for hva forskning kunne gjøre for landet. Forskningen hadde enn todelt funksjon, som et direkte nytteinstrument men også som en mer generell kunnskapsorientert virksomhet som var til nytte for hele landet. Det hadde etter den første verdenskrig blitt lagt stor vekt på den type forskning som naturvitenskapene drev pga. den direkte nytte den hadde for å utvikle samfunnet. Det ble planlagt store nybygg for Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet på 20-tallet, men på grunn av den vanskelige økonomiske situasjonen ble disse planer ikke satt ut i livet.

Forskningen var minst like viktig etter den andre verdenskrig som etter den første, men det var også kommet til en økt forståelse av at også de humanistiske fag var viktige i forskningsøyemed:

Vi må heller ikke glemme den store betydning forskningen har for den alminnelige opplysning, for spredning av kunnskap så å si på alle områder. Vi forlanger nesten om en selvfølge, at Norge skal høre til de ledende kulturnasjoner. Det er i første rekke Universitetet som har ansvaret for dette. Den nytten Universitetet gjør staten på dette området er vanskelig å vurdere økonomisk, men stor er den i alle fall.⁶

USA framsto etter krigen som den ledende påvirker av norsk kultur og de fleste vendte blikket vestover for nye impulser. I Amerika hadde det blitt lagt større vekt på samfunnsfagene enn i Norge og man prøvde derfor å ta etter. Det skulle legges større vekt på samfunnsforskning og forskning på menneskets psyke.

⁵. Professor Alf Sommerfelt, "Universitetet og gjenreisningen". Verdens Gang 15.8.1945.

⁶. Dr. Leif Størmer, "Vitenskapens vilkår i Norge". Verdens Gang 15.8.1945.

BEHOVSANALYSE ØNSKES

Kollegiet foretok en rundspørring på alle fakultet i oktober 1945 angående deres behov for nybygg.⁷ Det ble i skrivet presisert at det kun var på tale med ett nybygg. Det var klart at å velge ut det bygg, det var mest behov for ikke ville bli en lett oppgave da så godt som alle fakultetene satt meget trangt i det.

Universitetets kvestor meddeler at Tøyenfondet har et beløp på ca. 1.million som vil kunne brukes til realisering av en av Universitetets byggeplaner. Kollegiet ber i den anledning fakultetene - under konferanse med vedkommende særutvalg - å komme med de ønskemål de måtte ha om nye bygninger og også med uttalelse om hvor disse eventuelt bør plasseres. En ber om at uttalelsen må komme inn innen utgangen av oktober måned.

Denne skrivelse sendes alle fakulteter.⁸

Finansieringsmidler fra Tøyenfondet var ingen ny løsning for Universitetet, men avisen Verdens Gang reagerte på dette med å påpeke at det var STATEN som skulle være byggherre, et ansvar man ikke måtte glemme.⁹ Denne kommentar går rett til hjertet av hva Universitetets problem for en stor del hadde bestått av helt siden forrige århundre. Universitetet hadde fra starten av lidd av underfinansiering og måtte selv betale for nybygg. Dette hadde resultert i at Universitetet i Oslo var spredt ut over hele byen. Universitetet selv hadde hatt gode planer, men de bevilgende myndigheter hadde alltid kun endt opp med å bevilge nok penger til forholdsvis små nybygg.

Universitetet i Oslo hadde i hele mellomkrigsperioden gjort departementet og Storting oppmerksom på at de midler det mottok var helt utilstrekkelige både i forhold til studentene og i forhold til forskningens voksende krav. Krigen førte til en ytterligere svekkelse og da Universitetet igjen åpnet var situasjonen verre enn noen gang.

⁷. Det Akademiske Kollegium sendte den 2.10.1945 en likelydende skrivelse til alle Universitetets fakultet. Jnr.2036/45. 2.10.1945.

⁸. Univ.Jnr.2036/45. 2.10.1945.

⁹. "Universitetets tyngdepunkt i byen eller på Blindern?". Verdens Gang 22.10.1945.

I forbindelse med Universitetets framtidsplaner ble det nødvendig å ta for seg spørsmålet om Universitetet skulle svelge en stadig større strøm av studenter. Studenttallet som før krigen hadde ligget på rundt 4300 studenter var økt til ca. 6000.¹⁰ Den kanskje beste måte å avlaste Universitetet i Oslo ville være en oppretting av et Universitet i Bergen. Man håpet at en avlastning av Universitetet i Oslo ville være mulig allerede fra høsten 1945.¹¹ En desentralisering av universitetet, med arbeidsdeling universiteter i mellom, preget utviklingen i de andre europeiske land på samme tid. Opprettelsen av et Universitetet i Bergen betydde at universitetet i Oslo endelig ville få avlastning for det permanente byggepress som hadde ligget over Universitetet på hele 1900 tallet. Det ville isteden bli mulig å få konsentrert seg om en hevelse av kvaliteten ved Universitetet i Oslo. Kollegiet uttalte i 1949: "Målet er ikke et universitet av stadig voksende størrelse, men et moderne universitet av en størrelses orden som svarer til vårt lands økonomiske evne når samtidig vårt annet universitet skal utbygges på tilfredsstillende vis. Bare ved et slikt universitet, av en etter norsk forhold rimelig størrelsesorden, bli det mulig å skape de betingelser for undervisning og forskning som vår tid krever."¹²

En komité til å ta seg av dette spørsmålet hadde blitt satt ned i mellomkrigstiden. Problemet med en slik desentralisering kunne lett bli at istedenfor et "godt" universitet ville en bli sittende med to nødløsninger. Komiteen for Bergen Universitet ønsket en gradvis utbygging i følge planen av 1939. Den store tilstrømming av studenter til Universitetet i Oslo viste tydelig at det var behov for et nytt universitet i Norge. 600 studenter ble immatrikulert ved Bergens Museum høsten 1945.

¹⁰. Kollegiet regnet ikke med at dette tallet ville øke. Faktisk sank det allerede i 1947. Når det gjaldt framtidige beregninger av studenttall regnet Kollegiet med mellom 6000 til 7000 studenter. Kollegiets utredning av 1949 s.7.

¹¹. "Planene for Universitetet på Vestlandet oversendt Regjeringen". Verdens Gang 10.7.1945.

¹². Det Akademiske Kollegium, "UTBYGGING AV UNIVERSITETET I OSLO". Oslo 1949.

BYGGEKOMITEER

Som en reaksjon på forespørselen fra Kollegiet den 2.10.1945 oppnevnte Det historisk-filosofiske fakultetet den 7.11.45 en byggekomite bestående av professorene Anders Bugge(kunst- historie), Georg Morgenstierne(indisk språk og litteratur), Arne Næss(filosofi), Harald Schjelderup(filosofi og psykologi), Alf Sommerfelt(allmenn språkvitenskap) som formann og Knut Erik Tranøy formann i Filologisk Særutvalg¹³, til å arbeide med saken. Planen for fakultetets nye instituttbygg forelå allerede i mai 1937, men arbeidet hadde stanset opp under krigen. Den nye komiteen reviderte planen og kom til at fakultetet hadde behov for 33 000 m³ i motsetning til den tidligere plan som anbefalte 28 000 m³.¹⁴

Det teologiske fakultetet¹⁵ uttrykte overfor Kollegiet et ønske om at instituttbygget for Det historisk-filosofiske fakultetet skulle prioriteres. Fakultetet forutsatte at det ville få seminar rom, lesesal og øvelses rom i bygget.¹⁶ Spørsmålet om plassering av Universitetets nybygg ble utsatt. Også dette fakultetet satte ned en byggekomite, men ikke før i vårsemesteret 1946.

Det juridiske fakultetet tok saken opp i fakultetsmøte den 9.10. Kollegiet mottok deretter et brev der fakultetet uttrykte ønske om å få en del av de rom som ble ledig ved realisasjonen av de nye byggeplaner, ellers hadde fakultetet ingen særlige ønsker.¹⁷ Fakultetet behandlet ikke saken på

¹³. Tranøy reiste over til Amerika sommeren 1946 og ble der noen år.

¹⁴. ibid. note 12. s.10.

¹⁵. fakultetsmøte den 9.11.45.

¹⁶. Det Teologiske Fakultetets Møteprotokoll snr.83 9.11.45
Skr 20/11 kf516 adff/1949

1)En viser til den alminnelige nødstilstand

2)Fakultetet anser reisning av en humanistisk instituttbygning for Universitetets viktigste krav når det gjelder nybygging.

3)Fakultetet forutsetter at det får seminarrom ,lesesal og øvelsesrom i denne bygning.

¹⁷. Det Juridiske fakultets møteprotokoll snr.83/45.

fakultetsmøter igjen, før vinteren 1949.

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet anmodet på bakgrunn av Kollegiets skriv av 2.10.1945 en tidligere nedsatt komité om å innsamle materiale til bedømmelse av fakultetets plassbehov. Byggekomiteens formann var Edgar B. Schieldrop.¹⁸ Komiteen kom med en redegjørelse over disse spørsmål den 10.nov.1945. Fakultetet hadde behov for utvidelse fra 3700m² til ca 16000 m². Fagene botanikk, fysikalsk kjemi, geografi, geologi, mineralogi og zoologi måtte flyttes ut av fysikk-kjemi bygget og få egne nybygg slik at en kunne få utført tilfredsstillende undervisning og forskningsarbeid.

Det medisinske fakultet refererte Kollegiets skriv den 9.oktober men hadde "viktigere" byggesaker å ta for seg. Fakultetet drev med planleggings arbeid i forhold til en overflytting av De medisinske institutter til Rikshospitalets tomt.¹⁹

Professor Rokseth tok i 1945²⁰ for seg den særstilling Det medisinske fakultetet hadde på Universitetet i Oslo. Fakultetet var avhengig av Oslos ulike sykehus for sin kliniske utdanning og Universitetet for den prekliniske utdannelsen. En del kurs i anatomi og fysiologi ble undervist i bygningene til Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. De medisinske institutter burde derfor ha blitt flyttet til Gaustad i forbindelse med at Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet flyttet til Blindern. Rikshospitalet fikk så mange nybygg på tyve og tredve tallet at det allikevel ikke flyttet til Gaustad og anledningen gikk tapt. Professor Rokseth skrev derfor:

Vi må derfor for øyeblikket dessverre se bort fra Det medisinske fakultet i

¹⁸ Mat.nat.fak sak 293/1946.

Fakultetet anmodet den tidligere nedsatte komité om dette den 27.10.1945. Utkast til "Universitetets byggeplaner".

¹⁹ Det medisinske fakultet Jnr.309/1945.

Fakultetet satte ned en komitee bestående av Monrad-Khron, Einar Langfeldt, Salvesen, Danbolt, Strøm til å ta seg av arbeidet.

²⁰ Professor Peter Rokseth, "Universitetet på Blindern", Oslo 1945.

denne sammenhengen og bare tenke på gjenforeningen av de fire andre fakulteter på Blindern. Det vil selvsagt være et onde for alle parter om Det medisinske fakultet skal bli alene igjen i sentrum, men onde for onde tror jeg likevel at dette vil være mindre enn om det matematisk-naturvitenskapelige fakultet skulle vedbli å være skilt fra de humanistiske.²¹

Rokseth var redd for at de medisinske vitenskaper ville bli isolert og at de ikke ville få de nødvendige impulser fra de ulike humanistiske disipliner, men Rokseth regnet med at Det medisinske fakultet ønsket slike impulser og derfor ville flytte etter til Blindern så snart det var mulig.

Det historisk-filosofiske fakultetet og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet hadde de største behov for nybygg. De andre humanistiske fakultetene var avhengig av plasseringen av Det historisk-filosofiske fakultetets nye instituttbygg for å få tilfredsstilt sine behov. Medisin arbeidet så og si uavhengig av de andre fakultetene med sine egne byggesaker tilknyttet Rikshospitalet.

STUDENTENE OG BYGGESAKEN

Studentene arbeidet i mellomkrigstiden og etter den andre verdenskrig med å etablere studentvelferden, slik at alle studenter skulle ha mulighet til å arbeide under mest mulig like forhold. For studentene var Studenthus, studentboliger og idrettsanlegg derfor en like viktig del av byggeplanene, som hvor Det historisk-filosofiske fakultet skulle plasseres. Det ble tidlig klart at selv om Det historisk-filosofiske fakultetet ikke kom til å flytte til Blindern kunne studentene få sine prosjekt gjennomført der. Men det betydde ikke at studentene ikke tok stilling til hvor de ønsket Universitetet samlet i framtiden.

Studentenes Fellesutvalg besluttet at det på møte i Studenter-samfundet den 28.oktober 1945 kun skulle reises krav om tomt på Blindern til et hybelbygg for studenter og Studenthus.²² Alle særutvalgsformennene

²¹ ibid. s.15.

²² Fellesutvalgets møteprotokoll 12.10.1945 sak 2.

bortsett fra realistenes, var enige om at Universitetet burde utvides på Blindern. Og da i første rekke: "et historisk-filosofisk institutt."²³ Realistene holdt prinsipielt på at det skulle bygges for Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.

Byggesaken ble tatt opp på møte i Det Norske Studentersamfund 27.oktober 1945 under tittelen "*Universitetet og studentene etter krigen.*"²⁴ Innledere var rektor Didrik Arup Seip og formannen i Studentenes Fellesutvalg Knut Erik Tranøy. Seip innledet med en oppsummering av Universitetets stilling. Universitetet hadde blitt neglisjert i mange år og resultatet kunne man se når 5000 studenter skulle dele 1667 lesesalsplasser. Det var behov for lærere og instituttbibliotek, sa rektor. Når det gjaldt studentenes boforhold mente rektor Seip at staten burde tre støttende til og bygge studenthjem. Det måtte også bygges et studenthus. De frammøtte vedtok enstemmig å sende en henstilling til Kollegiet om å sette av tomt på Blindern for bygging av hybelhus for studenter.

Fellesutvalget ble enige om å vente med å arrangere allmannamøter til professor Rokseths Brosjyre forelå.²⁵

PROFESSOR ROKSETHS BLINDERNBROSJYRE

Professor Rokseth²⁶ gav høsten 1945 ut en brosjyre som inneholdt en videreutvikling av hans førkrigs ideer om Universitetet. "UNIVERSITETET PÅ BLINDERN."²⁷ var hovedsakelig en bearbeidelse av et memorandum fra september 1938, hvor Rokseth foreslo en samling av hele Universitetet på Blindern.²⁸ Brosjyren er 66 sider lang

²³ Fellesutvalgets møteprotokoll 15.10.1945. sak 2.

²⁴ Det Norske Studentersamfund gjennom 150 år. s.372.

²⁵ Fellesutvalgets møteprotokoll 29.10.1945 sak 3.

²⁶ Professor Rokseth døde den 4.11.1945 og brosjyren ble trykket kort etter hans død. "Universitetet i Oslo 1911-1961, bind I s.358.

²⁷ Professor Peter Rokseth, "UNIVERSITETET PÅ BLINDERN". OSLO 1945.

²⁸ Professor Peter Rokseth, "Bør de humanistiske fakulteter flyttes til Blindern?"

og tar for seg de ideer Rokseth mente ville bli gjennomførbare ved en samling.²⁹ Brosjyren var et innlegg til fordel for en Blindernløsning.

Rokseth var klar over at det ville få langtrekkende konsekvenser å velge en Blindernløsning. Ikke bare utviklingsmulighetene ville bli annerledes, men også universitetstypen. Alternativene måtte derfor grundig drøftes og utredes, slik at den endelige beslutning kunne treffes etter fullt overlegg og etter overveiing av alle praktiske, og ennå mer, av alle ideelle hensyn.³⁰ En samling av hele Universitetet på Blindern kunne i følge professoren tilby både bedre åndelige og materielle forhold for studenter og lærere. Rokseth uttalte at tiden bare hadde kunnet gjøre ham sikrere på sitt standpunkt både på kort og lang sikt.³¹

Universitetet disponerte i 1946 til sammen 217 mål tomt på Blindern. Ca 120 mål stod ledig på nordsiden av Blindernveien til bruk for utvidelse av Universitetet. Tomtekomiteen av 1918 hadde foreslått innkjøpt 390 mål, men det ble redusert til 230 mål i 1919. Rokseth la vekt på at dette betydde at Stortinget da hadde planlagt en samling av hele Universitetet og underbygde påstanden ved si at han hadde: "fått referert uttalelser fra et par menn som den gangen arbeidet med Universitetets bygge- politikk, og disse uttalelsene levner neppe noen tvil om de stilltiende forutsetninger for tomtekjøpene."³²

Foruten nybygg til de humanistiske fakulteter var det behov for administrasjonslokaler, auditorier, studenthus, flere studenthjem, idrettsplass osv³³. Rokseth foreslo å samle flere av disse i et sentralbygg

24.9.1938.

²⁹. Denne brosjyre ble brukt som grunnlag for den senere debatt omkring Universitetets samling på Blindern.

³⁰. "UNIVERSITETET...", forordet.

³¹. *ibid.* s.10.

³². *ibid.* s.40.

³³. Rokseth var meget interessert i studentene og deres arbeids situasjon. Hans plan fra 1945 tok hensyn til deres problem og ordet "studentmiljø" ble innført i byggedebatten i 1938. Rokseth la stor vekt på at studentene måtte få drive fysisk utfoldelse i nær avstand

på 36 000 m³. Et nytt Universitetsbibliotek kunne også plasseres på Blindern og slik lette arbeidet for alle. Rokseth valgte å se bort i fra nybyggene til Det matematisk- naturvitenskapelige fakultet.³⁴

Rokseth bruker mye plass i brosjyren på å forklare et universitets ulike oppgaver. Denne tanken var ikke like klar i 1938 memorandumet. Rokseth mente at ideene bak universitets institusjonen var:

A. Opplære fagfolk til en rekke statstjenester og yrker.

B. Vitenskapelig utforskning av mennesket og dets verden

C. Utdannelse og rekruttering av vitenskapsmenn.

Rokseth påpekte i brosjyren at Universitetet hadde flere oppgaver enn de rent utdannelsesrettede. Universitetet burde i følge Rokseth utgjøre en åndelig enhet, med arbeidsfellesskap mellom lærere og elever. Dette ville så føre til at de forskjellige fag kom i tettere kontakt med hverandre. Denne kontakt ville så motvirke den splittelse det var mellom den åndsvitenskapelige og den naturvitenskapelige del av Universitetet. Uten et element av dannelse ville man ende opp med en samling av fagskoler. En slik samling av fagskoler hadde man sett at ikke nødvendigvis førte til opplyste, tenkende mennesker. Rokseth dro paralleller til de tyske universitetet og Hitler Tyskland. Ved å samle alle fakulteter og student aktiviteter på Blindern ville en slik trend kunne motvirkes. Et faktum man aldri måtte miste av syne var at Universitetet ikke var en samling av bygg, men en samling av ånd. Dette måtte ligge til grunn for all tenkning rundt universitetet.

Det mest tungtveiende negative aspekt ved en samling, sett fra Det historisk-filosofiske fakultets side, var at fakultetet ville måtte komme til å vente lengre på sitt nye instituttbygg på Blindern enn i Sentrum. Men på Blindern ville en kunne få et fullt ut moderne og rasjonelt Universitet.

Rokseths utarbeidet en universitetspolitikk som tok sikte på å være retningsgivende for hele Det Norske Universitetsvesens framtid. Enhet var

til sine undervisningsbygg.

³⁴. "UNIVERSITETET...", s.50.

hans store slagord.

Flere var uenige med Rokseths tankegang. Det var stor enighet i at det eksisterte en splittelse mellom de humanistiske og de naturvitenskapelige fag, men flere kunne ikke se at dette nødvendigvis var noen ulempe og at det derfor var nødvendig å gjøre noe med det. Hoved kritikken var at ideen ikke lot seg gjennomføre i virkeligheten. En tett geografisk plassering etter en Amerikansk Campus ide, ville ikke nødvendigvis føre til noen åndelig enhet. Alle tidligere erfaringer pekte i motsatt retning. Det var derimot stor enighet i at noe måtte gjøres for å forbedre studentenes forhold både i og utenfor Universitetet.

Rokseth hadde greid å få med seg en del av studentene på sin ide om et samlet Universitet etter mønster av det amerikanske Campus. Hans "tilhengere" ble kalt for Roksethianere.³⁵ Studentene forstod Rokseths plan dithen at ved å samle universitetet innen en bestemt ramme ville man: "oppnå å støpe vårt universitet sammen med den anglo-saxiske universitets type uten å oppgi noen verdifull side ved vår egen tradisjon."³⁶ Studentenes Fellesutvalg foreslo å legge professorens brosjyre ut på studentenes lese- saler, alle ville da få tilgang på brosjyren og interessen for spørsmålet ville øke.³⁷

BLINDERNPLANEN EN UTOPI?

De politiske myndigheter i Oslo ser ut til å ha syntes at planen om å samle hele Universitetet på Blindern var en god ide. Finansrådmannen i Oslo brukte som et argument for kommune sammenslåing mellom Oslo og Aker, at Universitetet skulle flytte til Blindern. Morgenbladet reagerte negativt.³⁸ Redaktøren trodde ikke at Universitetet, som et hele kunne etableres på Blindern. Medisinerne var for sterkt bundet til Rikshospitalet,

³⁵ Intervju med Knut Selmer, Arne Semb-Johansson.

³⁶ Stud.filol. Edvard Nilsen, "Blindernplanen og studentene". Aftenposten, aften 3.1.1947.

³⁷ Fellesutvalgets møteprotokoll 14.1.1946 sak 3.

³⁸ "Universitetet og byutvidelsen." Morgenbladet 24.1.1946. Leder.

realistene til sine museer og resten til Universitetsbiblioteket. Avisen var i det hele meget skeptisk til de argument som ble bruk for flytting til Blindern:

Vårt land har mange langt mer påtrengende oppgaver i dag enn den å abandonere alt det som i årenes løp er bygd opp til universitetsbruk - riktignok med en sørgelig planløs plassering - for å reise et helt nytt høyskolekompleks oppe på Blindern.³⁹

Flere professorer reagerte på Morgenbladets kritikk av en Blindernutbygging. Professor Jan Jansen⁴⁰(medisin) framhevet at det var misvisende å påstå at det var på tale å oppgi Universitetsbygningene ved Karl Johan. Universitetet var sprengt, det diskusjonen dreide seg om var hvorvidt den videre utbygning skulle skje i byen eller på Blindern. Ved å bygge på Blindern ville man løsrive seg fra fortidens feil.⁴¹ Professor Bjørn Føyn på zoologi kunne opplyse at både det botaniske og det zoologiske laboratorium i de siste 10 år hadde hatt sine lokaler på Blindern og at undervisningen i begge fag hadde foregått uten at savnet av museene hadde vært sterkere følelig enn den gang laboratoriene holdt til i sentrum. Dette kunne ikke brukes som argument mot en flytting av Universitetet til Blindern.⁴²

HF's BYGGEKOMITES INNSTILLING 10.4.1946.

Den 10.april la Det historisk-filosofiske fakultets byggekomite fram sin innstilling, basert på Professor Rokseths brosjyre: "Universitetet på Blindern" (1945) og Det historisk-filosofiske fakultets behovsanalyse fra mai 1937. Komiteen la vekt på at det var behov for en åndelig nyorientering i Norge, denne nyorienteringen var avhengig av at studiet av mennesket og dets kultur ble styrket og gitt en annen bredde enn tidligere. Det historisk-filosofiske fakultetet måtte innta en sentral plass i dette

³⁹. "Universitetets flytning." Morgenbladet, Leder 25.1.46.

⁴⁰. Husfar på Blindern Studenthjem.

⁴¹. Professor Jan Jansen, "Universitetet og Studenterhjemmet". Morgenbladet 25.1.1946.

⁴². Professor dr. Bjørn Føyn, "Universitetet og byutvidelsen." Morgenbladet 28.1.1946.

arbeidet.⁴³

Komiteen mente at planen fra 1937 fortsatt var et godt grunnlag for fakultetets utvidelses behov, kun noen små forandringer måtte til på bakgrunn av uttalelser fra de forskjellige fagseksjoner. Når det gjaldt selve plasseringsspørsmålet var komiteens flertall enige i de ideer Professor Rokseth hadde kommet med i sin brosjyre og fant at en utvidelse av fakultetet burde skje på Blindern.⁴⁴ En av komiteens medlemmer var uenig i dette syn og la fra en egen innstilling.⁴⁵ Komiteens flertall uttalte at kun ved en utbygning på Blindern kunne Universitetet: "[...]igjen bli en enhet og fylle sin oppgave som et dannelsessentrum der landets åndelige elite skapes."⁴⁶ Universitetet var i følge flertallet falt i fra hverandre, og blitt en samling av fagskoler og forskningsinstitutter. Flertallet anså skapningen av et universitetsmiljø som et ledd i kampen mot fagsplittethet og overdrevet spesialisering som var en av de største farer for Norges framtid som en kulturnasjon. Ved å samle Universitetet på Blindern ville det kunne skapes et "virkelig" universitetsmiljø. For å skape et slikt miljø måtte man ta i bruk de positive sider ved det angel-saxiske system: en geografisk tett plassering av undervisnings og rekreasjons- anlegg. Kun på Blindern kunne dette oppnås.

Komiteens flertall la vekt på at de gamle bygg i sentrum ikke skulle oppgis, det skulle fortsatt holdes forelesninger for særlig store grupper og foredrag som henvendte seg til det alminnelige publikum. Studenter i de første faser av sine studier kunne få lesesalsplass der og det kunne holdes forelesninger til forberedende prøver. Flertallet regnet også med at byggene ville bli brukt til et Folkeuniversitet etter mønster av det Britisk-amerikanske University-Extension system. En slik undervisning ville være

⁴³ Flertallet av Det historisk filosofiske fakultetets byggekomites innstilling av 10.4.46. s.1.

⁴⁴ ibid s.6.

⁴⁵ Bugge Anders, "Sentrum" eller "Blindern"? Professor Rokseths plan og Universitetets framtid. Tilleggserklæring 10.4.1946.

⁴⁶ Flertallets innstilling.

nyttig for vanlige folk i Oslo og omegn. Slik kunne kontakten med allmennheten beholdes og forbedres.

Professor Anders Bugge var ikke enig i flertallet av komiteens vurdering, med hensyn til hvor Det historisk-filosofiske fakultetets nye instituttbygg burde plasseres. Bugge la derfor fram en egen innstilling, der han gikk inn for å bygge i sentrum.⁴⁷ Han hadde flere grunner for å foreslå en annen løsning, en av dem var at Bugge regnet med at det ville bli billigere å bygge ut i sentrum enn å bygge ut på Blindern. Bugge ville ikke ha et nytt instituttbygg for Det historisk-filosofiske fakultetet, men heller bygge nye auditorier og ominnrede allerede eksisterende bygg. Han mente at nybyggene kunne reises i Universitetshagen, på Det gamle kjemiske laboratoriums tomt og på Oppmålingens tomt⁴⁸. Tullinløkken, Aars og Voss skoles plass⁴⁹ og St.Olavsgate 35. var mulige videre utvidelsesareal.

Etter alternativ **I** skulle medisinene forlate Domus Media og Det historisk-filosofiske fakultetet ta hele bygget i bruk. Auditorier skulle plasseres i to en-etasjers bygninger i Universitetshagens vestre hjørne og østre hjørne ved Kristian IV's gate.

Alternativ **II** gikk ut på at medisinene skulle beholde halve Domus Media, mens Det historisk-filosofiske fakultetet skulle få auditorier i to toetasjes hjørnebygninger ved Kristian IV's gate.

Etter alternativ **III** skulle medisinene får både Domus Media og Domus Bibliotheca. To toetasjes hjørnebygninger ved Kristian IV's gate og to forbindelsesbygninger mellom hjørnebygningene ved Kristian IV's gate og Aulaen skulle dekke Det historisk-filosofiske fakultets behov for auditorier, lesesaler og eksamensværelser.

Bugge mente at alternativ III var det beste fordi det ville være mulig å

⁴⁷. Bugge Anders, "Sentrum" eller "Blindern"? Professor Rokseths plan og Universitetets framtid. Tilleggserklæring 10.4.1946.

⁴⁸. Bugge mente at Universitetet var viktigere og at Oppmålingen derfor bare kunne flytte.

⁴⁹. Bugge mente at det der kunne plasseres hus for studenter-organisasjonene.

skaffe egnede lokaler for de 3 humanistiske fakultetene i løpet av forholdsvis kort tid. Medisinerne ville samtidig kunne ta hele Domus Media i bruk til anatomien. Det var også en mulighet at medisinerne senere ville flytte ut hvis Det historisk- filosofiske fakultetet skulle ha behov for enda mer plass.⁵⁰ Den medisinske undervisning burde samles på Riks-hospitalet, noe som i følge Bugge var mer rasjonelt enn den eksisterende ordning.⁵¹

Universitetets enhet, den grunnleggende tanke i professor Rokseths plan for Universitetet, var et ideal som i følge Bugge ikke var avhengig av geografisk nærhet mellom "ånds- og naturvitenskapelige institusjoner."⁵² Universitetet i sentrum sammen med Rikshospitalet og medisinerne ville bli et så stort kompleks at Realfagene oppe på Blindern ville bli påvirket og knyttet sammen med sentrum, Rokseths åndelige enhet ville være dannet.⁵³

Bugge var ikke positivt innstilt til at Universitetet skulle anta for store dimensjoner og anbefalte at det isteden ble opprettet et nytt universitet. Slik ville det være utvidelses muligheter i sentrum for de humanistiske fakulteter og Det medisinske fakultet.

Det viktigste argument mot flytting til Blindern var at Universitetets plass i sentrum hadde så stor betydning for utviklingen av Norges åndsliv at den ikke kunne oppgis. Hovedinnvendingen Bugge hadde imot Rokseths argumentasjon var at han så bort i fra Universitetet, "som førsteeksponeert for utformingen av den virkeligheten folkets liv bygges opp på."⁵⁴ Universitetet mulighet for å delta i nasjonens liv ved å være plassert i sentrum kunne ikke overvurderes. Bugge mente at den plassering Universitetet hadde i sentrum, var enestående i verdens sammenheng:

⁵⁰ "Sentrum...", s.12.

⁵¹ Bugges innstilling s.9.

⁵² ibid.

⁵³ ibid. s.9.

⁵⁴ ibid s.3.

"Hertil kommer som det ikke minst vesentlige at "Strøket" i grunnen er børsen, hvor tankene, verdiene eller hva man helst skal kalle faktorene som bestemmer samfunnets skjebne, viser seg først, spirer og blir notert."⁵⁵ Sentrum bød også på de beste muligheter i forhold til transport både for lærere og studenter. Professor Rokseths plan for bruk av de gamle bygninger i sentrum så han kun som en unnskyldning for å beholde bygg uten noen reell funksjon for Universitetet.

Bugge mente at diskusjonen om universitetstypene lett kunne føre det "sunne resonnement" på avveier. Det var ikke tysk eller engelsk universitetstype det dreide seg om, men en videre utforming av vår egen helt nasjonale type. Bugge var skeptisk til Rokseths ide om at den angelsaxiske universitetstypen skulle være det beste for studentene. Isolering og ensretting kunne like godt bli resultatet som enhet og harmoni. En samling av alle studentenes og universitetets anlegg på samme sted var for Bugge, "en fullkommen totalitær plan."⁵⁶ Bugge var av den oppfatning at kultur var mer enn idrett, noe han derfor syntes professor Rokseths plan satset for ensidig på. Man måtte ikke glemme de kultur tilbud studentene kunne bruke i sentrum.

SENTRUM?

Det historisk-filosofiske fakultets byggekomites innstilling ble tatt opp i et fakultetsmøte den 3.mai 1946. Tidligere rektor, professor Seip, la fram et forslag som gikk ut på at Fakultetet skulle be Kollegiet om få undersøkt mulighetene for en utvidelse av Universitetet i sentrum. Først når en slik undersøkelse var klar ville man kunne ta det endelige standpunkt i saken.⁵⁷ Forslaget ble vedtatt 12 mot 8 stemmer. Dagen etter ble denne avgjørelse sendt Kollegiet, svaret var at henvendelsen var behandlet, men man måtte vente til det var blitt bevilget penger til forberedende

⁵⁵. ibid. s.2.

⁵⁶. ibid. s.5.

⁵⁷. Det historisk-filosofisk fakultets møteprotokoll s.nr.195/46 4.5.46.

byggearbeider.⁵⁸ Fakultetet vedtok derfor å stille midler på egenhånd. Professor Alf Sommerfelt og professor Anders Bugge skulle komme med en slik utredning i løpet av høstsemesteret 1946.⁵⁹

STUDENTENE: "HELE UNIVERSITETET PÅ BLINDERN"

Studentersamfundet hadde høsten 1945 rettet en inntrengende henstilling til Kollegiet om å handle raskt.⁶⁰ De andre studentorganene fulgte etter. Studentenes Særutvalg forsøkte å få dannet en forhåndsopinion blant studentene for Blindernplanen. Utover våren sendte de forskjellige særutvalg resolusjoner fra allmannamøter til Kollegiet⁶¹, alle gikk de ut på det samme: "VI VIL HA UNIVERSITETET PÅ BLINDERN."⁶² Et eksempel fra et allmannamøte for studenter til de forberedende prøver i filosofi den 23.mai:

Det er vår oppfatning at universitetet for framtiden må bygge på Blindern. Vi slutter oss helt til de synsmåter professor Rokseth legger fram i sin bok Universitetet på Blindern. Som det første og et av de viktigste ledd i virkelig gjørelsen av denne plan ser vi byggingen av et instituttbygg for det historisk-filosofiske fakultet på Blindern. Vi tar på det bestemteste avstand fra de forslag som er kommet fram fra forskjellige hold og som går ut på å bygge ut Universitetet i Oslo-sentrum. Denne ordning anser vi for å være uhensiktsmessig og ikke tilfredstillende. Vi ser striden om Universitetets beliggenhet som meget skadelig for Universitetet, og oppfordrer så sterkt vi kan til at saken blir avgjort snarest mulig, slik at det kan bli ro omkring Universitetets framtid.⁶³

⁵⁸ Kollegiemøte 11.5.1946. snr.1443/46.

⁵⁹ Det historisk-filosofisk fakultets møteprotokoll s.nr.209/46
Det Akademiske Kollegiums møteprotokoll s.nr.1443/46.

⁶⁰ Møte i Studentersamfundet 27.10.1945.

⁶¹ Kollegiets forhandlingsprotokoll Jnr. 1826/46
Uttalelser fra allmannamøte på teologi , universitetet bør flyttes til Blindern. Jnr.1780
forberedende prøver, 1888 medisinske studenter likelydende uttalelser.

⁶² Noen av dem ble ført som bilag til Kollegiets utredning i 1949.

⁶³ "Det er vår stilling som kulturnasjon det gjelder",
Universitas 17.11.1949 s.8.

Universitas⁶⁴ satte i gang diskusjonen med en enquête den 6.mai 1946. Det skriftlige materialet som på dette tidspunktet var tilgjengelig, var professor Rokseths brosjyre. Universitas foretok derfor et intervju med professor Francis Bull for at også den andre siden i saken skulle bli hørt. Dette ble sendt rundt sammen med spørsmålene.⁶⁵

Francis Bull (nordisk litteratur) kunne ikke se at man var nødt til å flytte, det var 27. februar 1996 plass nok i Sentrum til å bygge ut der, dersom man tok med Norges Geografisk Oppmålings tomt⁶⁶. Bull trodde ikke det ville være mulig å oppnå enhet så lenge Universitetsbiblioteket og Det medisinske fakultet var plassert annet steds. Universitetets enhet ble da kun en frase. Det andre store problem var kommunikasjonen fra sentrum til Blindern. Det ville ikke lengre bli like lett å komme seg til Universitetet for studenter og allmennheten. Om omgivelsene i sentrum uttalte han: "Selve dette å ferdes på et vakkert og tradisjonsrikt sted, er en verdi[...] Universitetets plassering på Karl- Johan, med Slottet, Stortinget og Nationaltheatret som nærmeste naboer, det er en markering av at Universitetet, fra det ble opprettet, har vært en institusjon i Norge, den første sterke manifestasjon av norsk selvstendighet[...] Bygg hybelhus og studenthjem på Blindern, og bygg institutt for historisk-filosofisk fakultet på det kjemiske laboratoriums tomt, -der er det fullstendig nok plass i dag, og store utvidelses- muligheter for framtiden."⁶⁷

Dette intervju ble sendt rundt med spørsmålene:

1) Er etter Deres mening fordelene ved å samle Universitetet (minus Det medisinske fakultet) så stor at vi av den grunn bør bygge på Blindern?

⁶⁴. Avisen var grunnlagt i 1945. Den økonomisk ansvarlige var Studentsamskipnaden i Oslo. Universitas hadde et råd på nærmere 20 personer, med både studenter og professorer. Avisen skulle være studentenes organ seg i mellom og i forhold til allmennheten.

⁶⁵. Ut i fra avis teksten er det umulig å se hvem spørsmålene var stillet til, men professorene svarer.

⁶⁶. se.kp.2. om dette spørsmålet.

⁶⁷. Francis Bull, Intervju. Universitas nr 6 1946.

2) I tilfelle De ikke er det: Hvor mener De Det historisk-filosofiske fakultets institutt-bygninger bør plasseres?

Universitas fikk med en gang en henvendelse fra medisinsk hold: det var på ingen måte avgjort at det medisinske fakultet ikke ville flytte, spørsmålet var under utredning.

Professor Sverre Steen(historie) la stor vekt på Universitetets enhet. Han var redd for at uten samling ville hele universitetets ide falle sammen. Steen mente at: "Det blir en samling fagskoler, et imperium hvor de enkelte ledd får en så stor selvstendighet at imperiet faller sammen."⁶⁸ Han trodde det var best å få det nye bygg plassert på Blindern, fordi der var det mulig å få bygget ut raskt og moderne. I sentrum ville det ta lang tid å få bygget og det måtte store ombygningsarbeider til. Steen la til: "Vi trenger jo ikke bare forelesningsrom, men humanistiske laboratorier, seminarværelser, seminarbibliotek[...]".⁶⁹ Steen la vekt på to moment: universitetets ide og Det historisk-filosofiske fakultetets ide. Disse to hang tett sammen i følge professoren. Steen var helt på linje med professor Rokseths visjoner for Universitetet.

Samarbeid mellom de humanistiske og de naturvitenskapelige fag ville være svært viktig for at en: "ikke skal miste helt av syne de synteser som skal gi forskningen djupere mening,⁷⁰ " mente Guttorm Gjessing (etnografi). En oppsplitting ville føre til at Universitetet mistet sitt særpreg som akademisk kulturskapende faktor i forhold til høyskolene. Blindernprosjektet var derfor den eneste mulige løsning. Der kunne det skapes et virkelig universitetsmiljø hvor undervisning og studenterliv kunne vokse harmonisk sammen til et rikt og fruktbart akademisk miljø, til glede for hele kulturlivet. Universitetet hadde i følge Gjessing, tidligere store synder på sin samvittighet når det gjaldt utvidelser. Det ville derfor være meningsløst nå å prøve å torpedere et forsøk på i hvert fall å sone litt for

⁶⁸ Sverre Steen, Intervju som er tillempet de overfornevnte spørsmål. Universitas nr. 6, mai 1946

⁶⁹ ibid.

⁷⁰ Universitas nr. 6 1946.

tidligere synder.⁷¹

Professor Tom F.W.Barth(krystallografi, mineralogi, petrografi): "Selvfølgelig bør hele Universitetet samles på Blindern; ingen fornuftig grunn taler mot dette. Konservatisme, romantikk og tradisjon har sin store berettigelse i mange av livets forhold, men rasjonelle og ikke emosjonelle argumenter må legges til grunn for Universitetets byggeplaner."⁷²

Fridtjov Isachsen(geografi) stilte spørsmålsteget ved hele Rokseths ide. Han så det ikke som nødvendig at alle fag og studenter var geografisk tett knyttet sammen. Det historisk- filosofiske fakultetet burde flytte til Blindern fordi storparten av filologene og realistene arbeidet fram mot samme yrke (skolelærere) og derfor burde ha kontakt med hverandre. Dette var håndgripelig og praktisk, noe annet en Rokseths ideelle enhet. I sentrum ville han oppføre et fire etasjers bygg for teologien. Isachsen legger ikke vekt på eller var ikke klar over at Det teologiske fakultetet ønsket et tett samarbeid med Det historisk- filosofisk fakultetet. Den største ulempen med Blindern var ifølge Isachsen den lange veien til Universitetsbiblioteket. Han foreslo at det ble løst ved en bussrute derfra og til Blindern.⁷³

Professor Ernst W. Selmer(tysk filologi og allmenn fonetikk) uttalte at han som professor Bull var et gammelt Kristiania- menneske og Universitetet som åndelig sentrum var for ham knyttet til de gamle bygg i sentrum. Selmer var sikker på at de av hans kolleger som var født i byen følte det på samme måte. Selmer hadde inntrykk av at de som kjempet for Blindernløsningen var innflyttere, for hvilke de rent følelsesmessige moment var av underordnet betydning. "Det etter min mening viktigste problem er: om skapelsen av et enhetlig universitet på Blindern kunne føre til en sammensveising av alle studenter i et collegeliv og team-arbeid

⁷¹: ibid.

⁷²: ibid. s.12.

⁷³: ibid. s.12

så ville dette vært et stort gode,"⁷⁴ sa Selmer. Professoren mente at det var lite trolig at en slik sammen-sveising ville finne sted, da hele undervisningsstrukturen i så tilfelle måtte legges om til en fireårig adjunkt utdanning innenfor en fast ramme.

Wilhelm Keilhau sluttet seg til Bulls uttalelser: "[...] at for juristene og økonomene er Karl Johans gate 47 minst 10 ganger så praktisk som Blindern." Keilhau regnet med at disse to grupper ville være alene igjen om alle de andre flyttet opp til Blindern. Det var sløsing å bygge på Blindern under gjenreisningen av Norge, andre ting var viktigere.⁷⁵

Dras disse svar sammen kan man se at det er to hovedtyper av argument som går igjen: kun på Blindern kan man oppnå en samling av hele universitetet og dermed få gjennomført ideen om en "åndelig enhet". Det andre hovedargument var at selve avstanden fra nasjonens sentrum og de goder man der hadde tilgang til, var så stor at Blindern ikke kunne velges. Det ble reist tvil om ideen som lå bak hele Rokseths samlingsplan. Ville det å samle Universitetet på Blindern føre til den ønskede "åndelige enhet", eller ville enheten uansett samling eller ikke, være uoppnåelig?

Problemet med Bulls forslag til byggeareal i sentrum var at han gikk ut ifra at Staten og Oslo kommune frivillig ville gi ifra seg sentral tomter i Oslo sentrum til Universitetets benyttelse. Det viste seg på vårparten 1947 av slike tillatelser ikke var innhentet.

Studentene fortsatte sin Blindernkampanje. På et møte i Studentersamfundet fredag den 10.mai⁷⁶ ble det enstemmig vedtatt å sende en appell til Stortinget med 4 krav:

- 1.Gi oss Universitetet på Blindern.**
- 2.Gi oss tilstrekkelig lærerkrefter.**
- 3.Gi også landsstudentene et sted å bo.**

⁷⁴ :ibid. s.12.

⁷⁵ :ibid. Wilhelm Keilhau , Oslo 12.mai 1946.

⁷⁶ ."Gi oss universitetet på Blindern". Universitas nr 6 1946.

4.Gjennomfør fellesprogrammet om like muligheter for all evnerik ungdom.

KOLLEGIETS BUDSJETTFORSLAG FOR 1946/47

Kollegiet var raskt ute med å påpeke overfor departement og Storting: "Som alle er klar over, vil for Universitetet den periode som ligger foran, nødvendigvis måtte bli en utpreget *byggeperiode*. Det gjelder i tiden fremover ikke bare å skaffe nye, absolutt nødvendige instituttbygninger, men også å komme våre studenter til hjelp med tidsmessige studenteboliger."⁷⁷ Rektor⁷⁸ foreslo derfor at Kollegiet skulle oppføre 100 000 kr,- på budsjettet til forberedelse av Universitetets byggeplaner. Kollegiet delte beløpet opp for to perioder, 50 000,- for 1946/47 og samme beløp for neste budsjettperiode.

Departementet uttalte at Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet hadde bruk for 5-6 nye bygningsblokker og Det historisk-filosofiske fakultetet trengte nybygg for 4-5 millioner kroner uavhengig av lokalisering.⁷⁹ I tillegg til de rene undervisnings bygg opplyste departementet at det var behov for idrettsanlegg, studenthus og studentboliger. Departementet hadde ikke foretatt noen kostnadsberegning, men regnet med at utvidelsen av Universitetet i Oslo omtrent ville komme på samme sum som den nylig vedtatte byggeplanen for Norges Tekniske Høyskole i Trondheim.

I St.prp. nr.2 for 1946/47 førte Kirke- og Undervisnings departementet opp 50 000 kr til forberedende arbeid slik Kollegiet hadde foreslått. Stortingets Universitet- og fagskole-komite sluttet seg til departementets forslag⁸⁰, men komiteen påpekte at den ikke bandt seg til departementets

⁷⁷ UNIVERSITETET I OSLO 1911-1961, bind II, ss.227-28.

Kollegiet gjengav i innledningen til sitt budsjettforslag for 1946/47 et brev fra den nyvalgte rektor, professor dr. Otto Lous Mohr til Kollegiet av 24.12.45

⁷⁸ Den 18.1.1946 ble Universitetets nye rektor innsatt, professor dr. Otto Lous Mohr(medisin).

⁷⁹ "Universitetet trenger nybygg for 15 millioner kroner". Verdens Gang 27.8.1946.

⁸⁰ Budsjett innstilling S.nr. 317-1946.

planer.

Stortinget behandlet innstillingen i begynnelsen av mai.⁸¹ Innstillingen førte til en generell debatt om universitets-forholdene. Stortingets Universitet- og fagskolekomites formann Jens Jensen understreket at universitetssaken var av høyeste betydning for hele Norge. Det måtte komme en snarlig løsning på spørsmålet om Universitetet skulle samles på Blindern eller forbli delt. Forskning og vitenskap var nødvendig for landet, ikke minst i gjenreisnings-perioden.

Plasseringen av Universitetet i Oslo kom opp i forbindelse med de forskningsinstitutter som Kollegiet hadde foreslått knyttet til Universitetet. Stortingsmann Ch.Oftedal kom med et lengre innlegg som munnet ut i at selv om Blindern ikke hadde blitt det anlegg for Universitetet som han hadde forventet, var det allikevel det beste stedet å få Universitetet samlet. Senere i debatten tok han til orde for at det måtte stakes ut linjer for hvordan hele "universitetsvesenet" skulle innrettes. Han ønsket å få bygd flere universitet, det ville fungere som en åndelig motvekt mot den ensidighet som hadde preget utviklingen ved Universitetet. Stortingsmann Friis ønsket seg et mer tilgjengelig Universitet. Han kritiserte professor Rokseths plan for at den hang fast i det gamle syn på et universitet som en koloni av eliteungdom. Friis uttalte: "Vi må i løpet av færrest mulig år komme fram til en annen universitetstype, som også professor Rokseth kommer inn på og som han kaller et "folkeuniversitet" [...] Hele vårt universitet må bli et folkeuniversitet."⁸²

Krigen hadde ført til store forsinkelser i Universitetets arbeid og det hadde derfor ikke vært mulig å følge den vitenskapelige utvikling andre land hadde hatt under krigsårene, mente stortingsmann Ingvaldsen. Den tyske universitetsmodell måtte nå byttes ut og tilknytning måtte søkes til andre land.

⁸¹. Budsjett innstilling nr. 19 fra Universitets- og fagskole komiteen om bevilgning til Universitetet.

⁸². Stortings tid. 1946 s.753-767. 11.5.1946 s.758.

Statsråd Fostervold sa seg enig i at det ble nedsatt en departemental kommisjon⁸³ for å utrede universitetsforholdene, og mente at det burde få karakter av et råd som samordnet de resultat de allerede eksisterende komiteer hadde kommet fram til. Når det gjaldt selve plasseringen av det nye instituttbygg for Det historisk-filosofiske fakultet var det satt ned komite⁸⁴ til å ta for seg det arbeidet. Dette spørsmål var Universitetets egen sak, departementet ville derfor vente med behandling inntil Universitetet hadde kommet med en endelig uttalelse om saken. Statsråden regnet med at man ville komme nærmere inn på byggesaken i neste budsjett.⁸⁵

Stortinget fulgte Kollegiet og departementets forslag og bevilget 50 000 kr til forberedende arbeid.

Debatten ble ellers preget av spørsmålet om studenters økonomi og de vanskelige forhold det var for undervisningen ved Universitet-et. Det ser ut til at det hersket en generell forståelse for at Universitetet hadde alvorlige problemer og at det måtte føres en generell universitetsdebatt. Professor Rokseths plan ser også ut til å ha blitt studert av diverse stortingsrepresentanter.

KOLLEGIET OPPRETTER EN UTREDNINGSKOMITE

Kollegiet hadde mottatt en underhånds-underretning fra departementet om at en bevilgning kunne forutsettes å bli gitt til utredning av Universitetets byggeplaner.⁸⁶ I juni fikk Det historisk-filosofiske fakultetet beskjed: rektor hadde fått i oppdrag fra Kollegiet å forhandle med personer som kunne tenkes å sitte i en utredningskomite for Universitetets utvidelse.⁸⁷

⁸³ Dette forslag ble ikke gjennomført.

⁸⁴ Byggekomite av 7.11.45.

⁸⁵ Stortings tid. 1946 s.764. 11.5.1946.

⁸⁶ Kollegiets utredning av 1949 s.14.

⁸⁷ Kollegiets Forhandlingsprotokoll Jnr.1807/46 1.6.46
Det historisk-filosofiske fakultets møteprotokoll snr. 258/46.

Rektor satte straks i gang arbeidet med rekrutteringen til komiteen som ble etablert den 21.6.1946.⁸⁸ Dekanus på historisk-filosofisk fakultet bad da Sommerfelt og Bugge om å sette seg i kontakt med denne komiteen.⁸⁹ Komiteens medlemmer var: Banksjef Schødt-Iversen, Rådmann Eika, Ingeniør Eeg-Henriksen, og Arkitekt Micheelsen. Komiteens oppgave var å gi en teknisk økonomisk utredning over begge alternativ dvs. sentrum-Blindern og Blindern. Komiteen skulle undersøke:⁹⁰

A. Nåværende disponible areal i Oslo sentrum. Muligheter for utvidelse i tilknytting til de gamle tomter. Kostnader ved slike tomteervervelser.

B. Nåværende og disponible eiendommer på Blindern. Muligheter for ytterligere tomteervervelser i forbindelse med Blindernarealet. Kostnader ved nyervervelser.

C. Studenthus.

Komiteen ble samtidig gjort oppmerksom på at den ikke var begrenset av disse moment, alle opplysninger som ville klargjøre saken var ønsket.

REALFAGENES BYGGEPLANER

Dekanus Holtedal⁹¹ (historisk geologi) uttalte i et skriv til Kollegiet den 14.juni 1946 at plassforholdene i de allerede eksisterende bygg var blitt helt elendige. Langt flere fag enn beregnet var stuert sammen i Fysikk-kjemi bygget. Det hadde jo den fordel at fakultetet var samlet, men plassmangelen var nå blitt så stor at det ville gå utover det vitenskapelige arbeid. Sammen med dette skriv fra dekanus fulgte Byggekomiteens innstilling.⁹²

⁸⁸ Kollegiets forhandlingsprotokoll Jnr. 2074/46 og Jnr.3812/46 SBED kassett 214, 15 un 3. Blindernreguleringen. Etableringsbrev.

⁸⁹ Det historisk-filosofiske fak. møteprotokoll snr.258/46.

⁹⁰ Universitetets tomtekomite 30.11.1946. HE/IJ til Universitetets rektor. Bilag 1.

⁹¹ Dekanus O.Holtedal, "Universitetets byggeplaner",s.3. Det matematisk-naturvitenskapelige fak. til Kollegiet. 14.6.46.

⁹² Jeg har ikke funnet denne innstillingen.

Byggekomiteens innstilling til fakultetet var ferdig den 29.mai, og ble framlagt i fakultetsmøte den 20. juni.⁹³ Fakultetet tolket planene for Universitetets utbygging dithen at hele Universitetet skulle samles på Blindern engang i framtiden. Fakultetet tilrådte for egen del at byggene for Mineralogisk og Geologisk-paleontologisk + botanisk institutt først burde realiseres. Det var svært viktig for fakultetet at byggeplanene ble realisert innen et så kort tidsrom som mulig, da fakultetet hadde ventet på dette i 25 år.⁹⁴ Plankomiteer for nybygg for de biologiske institutter, botaniske, zoologiske og biologiske laboratorier ble opprettet i løpet av 1946.

TOMTEKOMITEENS UTREDNING

Tomtekomiteen av 21.6.1946 var ferdig med utredningsarbeidet den 30.11.1946. Utredningen ble sendt til Kollegiet den 7.12. og Kollegiets medlemmer fikk hvert sitt eksemplar.⁹⁵ Kollegiet anmodet Riksarkitekten om å sette i gang arbeidet med utarbeidelser av planløsninger for de to alternativ.

Komiteen hadde kommet fram til at det ville være plass i sentrum til de humanistiske og Det medisinske fakultet og Universitetets hovedadministrasjon. Studenthus i sentrum ville kunne plasseres på Tullinløkka, på Blindern i Gydas vei ved Slemdalsveien.

Forutsetningene for en Sentrumsutbygging var at plassbehovet pr. student samt antall studenter holdt seg innenfor den beregnede ramme⁹⁶ på ca 6100 studenter. Hver student ville da ha 12 m² til disposisjon.⁹⁷ Komiteen regnet med at Blindernarealet ville kunne gi plass til ca.7300 studenter, hver student ville da ha 13,6 m² til disposisjon.⁹⁸ Komiteen regnet ikke

⁹³. Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet snr.293/1946. 29.10.1946.

⁹⁴. *ibid.* s.4

⁹⁵. Kollegiets forhandlingsprotokoll snr.3812/46.

⁹⁶. Komiteen kom fra til dette tall ved å dele 72 000 etg. meter med 12m²

⁹⁷. I sentrumsbyggene hadde hver student da 6m² til rådighet.

⁹⁸. Pga. laboratoriene hadde studentene på mat-nat. mer behov for plass.

med at et slikt høyt studenttall ville bli virkeliggjort i den nære framtid, men anbefalt at områdene ble sikret for Universitetet hvis det skulle prosjekteres for en samlet universitetsby.

Komiteen kom fram til at det ville bli billigere for Universitetet å bygge en samlet universitetsby på Blindern enn å bygge ut til de humanistiske og Det medisinske fakultet i sentrum. Det ville bli en 3 til 4 millioner dyrere å bygge ut i sentrum enn på Blindern pga. merkostnader ved å bygge i sentrum.⁹⁹

Komiteen bruker setninger som, av Staten bør Universitetet., av Oslo kommunes eiendom bør., av private eiendommer bør.. Komiteen hadde ikke innhentet mulig tillatelse til ekspropriasjon/kjøp av de tomter som nevnes.

HF VIL BLI I SENTRUM

Det historisk-filosofisk fakultet foretok en endelig behandling av byggesaken den 18. desember. Fakultetets Byggekomites innstilling, Bugges innstilling og Tomtekomiteens innstilling ble alle grundig drøftet før avstemmingen. Med 13: OLSEN (Oldnorsk Islandske Språk og Litteratur), MARSTRANDER (Keltisk Språk og Litteratur), BRØGGER (Arkeologi), SEIP (Nordisk Språkvitenskap), BULL (Nordisk Litteratur), KOLSRUD (Nordisk Språkvitenskap), SKARD (Klassisk Filologi og Antikkens Åndshistorie), BUGGE (Kunsthistorie), SELMER (Tysk Filologi), DAL (Germansk Filologi), LID (Norsk Folkeliv), AMUNDSEN (Klassisk Filologi), KRAG (Russisk Litteratur) mot 8: LIESTØL (Norsk Folkeminne), SCHJELDERUP (Psykologi), SOMMERFELT (Allmenn Språkvitenskap), MORGENSTIERNE (Indisk Språk og Litteratur), STEEN (Historie), WINSNES (Idehistorie), ECKHOFF (Litteratur Historie), VOGT (Romansk Filologi) sluttet fakultetet seg til komite mindretallets innstilling, bygget skulle ligge i sentrum der det Kjemiske laboratorium lå. 5 professorer var ikke til stede ved denne

⁹⁹ Universitetets Tomtekomites Utredning av 30.11.1946. s.13.

avstemmingen.¹⁰⁰ Beslutningen ble videreformidlet til Kollegiet. Det historisk-filosofiske fakultetet ba Kollegiet henstille til myndighetene om at det ble skaffet midler til studenthus og idrettsplass for studentene på Blindern.¹⁰¹

TABELL II

Jeg har foretatt noe arbeid med navnene over i forhold til visse aldersgrupperinger. Jeg har delt inn hver gruppe i 10 års intervaller og også regnet ut hvor mange prosent den enkelte aldersgruppe utgjorde av hele gruppen.

ALDER	BLINDERN PERSONER	PROSENT	SENTRUM PERSONER	PROSENT
-39	0	0	0	0
40-49	2	25%	6	46.5%
40-59	4	50%	3	23%
60-	2	25%	4	30.5%
SUM	8	100%	13	100%

^{100.} Christian Schweigaard Stang stemte for Blindernforslaget i brev til fakultetet den 25.11.1946.

Professor i filosofi, Arne Næss var i Amerika.

J.H. Schreiner professor i historie var i Uppsala på dette tidspunkt.

De 3 andre var muligens professorene Olav Mitthun, Sigmund Skard og Jacob Sverdrup

^{101.} HF's møteprotokoll snr.52/46. 18.12.1946. Det ligger ikke noe skriftlig materiale fra denne debatten i komiteens papirer.

Det viste seg at ca 50% av dem som stemte for en Sentrumsutbygging var i aldersgruppen 40-49 år, mens 50% av dem som stemte for en Blindernsamling var 50-59. 75% av Blindern-tilhengerne var over 50 år, mens det samme tallet for sentrumstilhengerne var 53.5%.

Det ble i debatten etter denne avstemming påstått at de var eldre Christiania professorer som stemte for å beholde Det historisk- filosofiske fakultet i sentrum. I følget tallmaterialet over er det klart at dette ikke stemte.

Når det gjelder spørsmålet om Christiania professorer det relativt lett å avkrefte: 2 av dem som stemte for en sentrumsutvidelse var født i Christiania og en regnet seg som fra Christiania, men var født i Sverige.

Dette synspunktet har nok heller oppstått pga. at sentrums-løsningens største forkjemper var professor Francis Bull, som jo var en eldre Christiania professor.

Jeg har også undersøkt muligheten for at de som stemte for en Blindernløsning var personer som kan sies å ha vært "modernister".¹⁰² Det kan se ut som om dette stemmer, flere av dem som stemte for å flytte til Blindern reformerte sine fag og bidro med nye innfallsvinkler.

Dagen etter mottok Kollegiet et brev fra dekanus H. Schjelderup der det ble opplyst om fakultetets avgjørelse.¹⁰³ Denne avgjørelse ble tatt opp i Kollegiet 21.12.46 i forbindelse med Universitetets byggeplaner.¹⁰⁴

KONKLUSJON

Hva nå, skulle et fakultet få bestemme hele universitetets framtid? Kollegiet uttalte i ettertid at et enkeltfakultets avgjørelse ikke kunne være

^{102.} Som kilde til en slik vurdering har jeg brukt "Universitetet i Oslo 1911-1961, bind I.

^{103.} Det historisk-filosofiske fakultets møteprotokoll snr.521/46. 19.12.1946.

^{104.} Kollegiets forhandlingsprotokoll snr.4036/46.

bestemmende for hele Universitetet, mer drøfting måtte til.¹⁰⁵

Perioden var en oppstarts periode, de ulike professorer på HF fakultetet måtte ta stilling til professor Rokseths ideer. Professorene var klar over at en delt løsning ville føre til et delt Universitet i Oslo i overskuelig framtid.

Både Professor Arne Næss og Knut Erik Tranøy har gått god for at en godt kan kalle de professorer som var sentrumstilhengere for tradisjonister/konservative og de som var for en Blindernløsning for modernister. Krigen gjorde sitt til at man ønsket en ny start og det var ikke langt derfra til tanken om at et nytt åndsliv måtte ha nye moderne rasjonelle bygg for å få en god start.

¹⁰⁵. Kollegiets utredning fra 1949.

KAPITTEL 4

BLINDERN ELLER SENTRUM?

I dette kapittelet skal jeg legge hovedvekten på vårsemesteret 1947. Dette på grunn av at linjene for resten av debatten da ble trukket opp. Ellers består kapittelet hovedsakelig av saksang og en analyse av de ulike typer argument.

Det historisk-filosofiske fakultetet hadde foretatt avstemming over Blindern-Sentrum eller Blindern basert på Professor Rokseths Blindernbrosjyre og "Tomtekomiteens" redegjørelse. Avstemmingen viste at fakultetet var delt i sitt syn på hvor Universitetets framtid lå, samt hvilken type Universitetet som var ønskelig eller mulig å oppnå. Denne avgjørelse ble av studentene og mange professorer oppfattet som totalt virkelighetsfjern.¹ Studentene hadde basert sine ønsker på professor Peter Rokseths planer om et idealuniversitet på Blindern og en plassering i sentrum ville ifølge studentene ødelegge mulighetene for et slikt universitet. En gruppe av studenter trår derfor til for å få studentene 100% engasjert for en samling av Universitetet på Blindern.

Studentenes innstilling til en delt løsning kan enkelt oppsummeres ved et sitat fra student Edvard Nilsens artikkel i Aftenposten den 3.1.1947: "Det er neppe mange som tar dette standpunkt alvorlig og de argumenter som hittil er offentliggjort til forsvar for dette, er alle lite overbevisende."² En annen student kom med en treffende oppsummering av hva de fleste, ikke bare studenter, mente om flertallet på Det historisk-filosofiske fakultetets viktigste argument til fordel for en sentrums-utbygging:

De som gikk inn for sentrum påberopte seg i første rekke de tradisjonene som knytter seg til den gamle Universitetsbygningen, den stimulansen det var for studentene å holde til i nærheten av Nasjonalteatret og Nasjonalgalleriet, og dessuten visse praktiske fordeler.³

¹. Alle de tidligere studentene jeg har intervjuet mente at dette gav et riktig bilde av situasjonen.

². Stud.filol. Edvard Nilsen: "Blindernplanen og studentene", Aftenposten 3.1.1947.

³. Stud.mag.art. Gerhard Knoop: "Det historisk-filosofiske fakultetet og Blindern-planen", Universitas nr.2 februar 1947.

Student Gerhard Knoop påsto at slik som forholdene var følte studentene ikke noen særlig stimulans ved naboskapet. Derfor kunne han ikke forstå hvordan det kunne være mulig for de 13 medlemmer av Det historisk-filosofiske fakultet som gikk inn for sentrum å påberope seg et slikt argument.⁴

Det var ikke bare studentene som reagerte på Det historisk-filosofiske fakultetets avgjørelse, flere professorer på Det historisk-filosofiske fakultet hadde stemt for en Blindern-løsning, og de oppfattet ikke kampen som tapt. Professor Harald Schjelderup⁵, en av dem som gikk sterkt inn for Blindernplanen, ville ikke uttale seg nærmere til Verdens Gang om stridsspørsmålet. Men Schjelderup sa klart i fra at på Blindern kunne byggene reises så snart byggetegningene var klare, noe som ikke ville være mulig i sentrum der midlertidige løsninger måtte til.⁶

Professor Arne Næss⁷ mente at forholdene ved Universitetet i Oslo var så dårlige at en stod i ferd med å miste den vitenskapelige rekruttering. Universitetet hadde ikke noe å tilby framtidige forskere. Over 400 norske studenter i USA. og flere var lovende forskere, Næss var derfor bekymret for at de ikke ville komme tilbake til Norge med de elendige forhold de da ville få.⁸

Norske Studenters Idrettsforbund frarådet at de nye instituttbygg for Det historisk-filosofisk fakultet ble plassert i Sentrum, man skulle bygge for fremtiden og utvidelsesmulighetene på Blindern var størst.⁹

STUDENTENES FELLESUTVALG VÅKNER

⁴ ibid.

⁵ Dekanus for Det historisk-filosofisk fakultetet fram til 1.1.1947.

⁶ "BLINDERN eller SENTRUM?", Aftenposten 18.1.1947.

⁷ Professor Næss var ikke til stede ved avstemmingen i desember 1946, men forklarte i et intervju den 23.10.1995 at han på det tidspunktet hadde vært for en Blindernløsning.

⁸ Arne Næss: "Oslo Universitet er akterutseilt", Morgenbladet 3.1.1947.

⁹ Kollegiets Forhandlingsprotokoll snr.88/47, 18.1.47.

Det ser ut til at da Det historisk-filosofiske fakultet gikk inn for sentrumsalternativet, besluttet studentene seg for å blåse skikkelig liv i debatten. Studentene var i perioden rett etter den andre verdenskrig sterkt påvirket av modernistisk og rasjonalistisk tankegang.¹⁰ For dem som en gruppe syntes det helt urasjonelt å bygge videre i sentrum, når man ved en flytting til Blindern kunne få moderne rasjonelle bygg i landlige omgivelser, samt studentboliger og Studenthus i nær tilknytning til undervisningslokaler og lesesaler. Studentene kunne ikke lengre være passive og håpe på det beste, men måtte selv handle.¹¹

Fellesutvalget nye leder, Tor Hennem, hadde mottatt en rekke henvendelser om å ta saken opp så fort som mulig.¹² Hennem knyttet derfor i juleferien til seg stud.jur. Dag Bie, mag.art. Einar Dannevig, stud.jur. Knut Selmer og stud.mag.art. Kari Weibust som medarbeidere. Disse 5 ble på det første ordinære møte i Fellesutvalget oppnevnt til "fellesutvalgets Blindernkomite" med tilbakevirkende kraft fra 1.januar. Senere ble også formannen i realistenes særutvalg cand.mag. Gustav Marthinsen med i komiteen.¹³

Knut Selmer¹⁴ fortalte at en gruppe studenter samlet seg til en diskusjon, en salong. Selmer innledet, da han hadde interessert seg for saken og lest de aktuelle dokument. Selmer ivret sterkt for at studentene nå måtte gripe ordet.

Studentenes Fellesutvalg hadde møte på dagtid den 8.1.1947 for å behandle: "Det historisk-filosofiske fakultets vedtak 18/12-46 om å

¹⁰ Arne Næss og Knut Selmer.

¹¹ Knut Selmer, satt i "Blindernkomiteen".

¹² Framstilling mottatt fra Liv Hennem, Tor Hennums enke, som regnet med at det var Tor Hennums egen framstilling. Jeg vil derfor her etter kalle den Tor Hennums framstilling.

¹³ Fellesutvalgets Møtereferat den 20.2.1947. pkt.13. Hennem foreslo Gustav Marthinsen som medlem av Blindernkomiteen. Dannevig ba samtidig om å få tre ut grunnet velferdshensyn og det ble vedtatt.

¹⁴ Intervju med Knut Selmer 21.9.95.

innstille på instituttbygg i centrum og tiltak i den anledning."¹⁵ Det var enighet om at: "[...]fellesutvalget måtte være meget forsiktig med handlinger som kunde tydes som at vi nå godtok at lovlig innkalte allmannamøter ikke skulde anses å gi uttrykk for studentenes mening."¹⁶ En slik komite kunne kun fungere som en ad hoc gruppe for å ta opp saken og kunne ikke ta avgjørelser for studentene. Det måtte gjøres på allmannamøter. Det hadde blitt innkalt til et møte senere på dagen kl 18.00 mellom representanter for samtlige studentorganisasjoner, organer og foreninger ved Universitetet. Møtet oppfordret Fellesutvalget til å utarbeide og legge fram for offentligheten en så fylldig redegjørelse for studentens syn som mulig. Det ble også vedtatt å sende en henstilling til rektor og Kollegiet om å ikke fatte ytterligere beslutninger i saken uten å ta det opp med representanter for studentene.¹⁷

FELLESUTVALGETS BLINDERNKOMITES PRESSEKONFERANSE 13.1.1947.

Fellesutvalget Blindernkomite sendte gjennom NTB ut melding om en pressekonferanse den 13.1.1947 i U.11.¹⁸ Avisene ble gjort kjent med de tilgjengelige innlegg i spørsmålet Blindern eller Sentrum-Blindern som da var Rokseths bok og Universitas 6/5 1946.¹⁹

Universitetet ²⁰ gav Fellesutvalget tillatelse til å trykke opp Tomtekomiteens innstilling og professor Bugges Rokseth kommentar²¹ i

¹⁵ Møtereferater for Studentenes Fellesutvalg 8.1.1947.

¹⁶ ibid.

¹⁷ Kollegiets Forhandlingsprotokoll 18.1.1947 snr.64/47.

¹⁸ Studenthus.

¹⁹ Møtereferater for Studentenes Fellesutvalg 14.1.1947.

²⁰ ibid.

²¹ Kollegiets Forhandlingsprotokoll 1.2.1947.

"Rektor refererte et PM i anledningen av at studentene hadde latt mangfoldiggjøre Bugges uttalelser om Sentrum-Blindern. Etter alt det som var skjedd hadde rektor funnet at saken kunne offentliggjøres". Kollegiet samtykket med rektor.

300 eksemplar til torsdag den 16.januar.²² Innen lørdag var også Blindernkomiteens "Oversikt" og "Foreløpige redegjørelse nr.1" klar, hvor en rekke kommunale myndigheter frarådet sentrums planen.²³ Dette stoffet ble sammen med en redegjørelse over de ulike alternativene distribuert til pressen, berørte myndigheter, samtlige professorer ved Universitetet og studentene.²⁴ Ingen av disse dokument hadde tidligere vært tilgjengelige for offentlig-heten. Pressen var derfor svært positivt innstilt til en offentliggjøring av dokumentene da den tidligere ikke hadde hatt et skikkelig grunnlag for å ta standpunkt i debatten.

Stoffet ble sperret til lørdag den 18 på pressens initiativ²⁵, men flere aviser "luktet" litt på stoffet. Dagbladet ville ikke vente til lørdag fordi avisen ville være først ute. Avisen presset Dag Bie i "Blindernkomiteen" til å levere fra seg stoffet tidligere. Dagbladet kom derfor ut med sin Blindernreportasje på fredag.²⁶ Aftenposten²⁷ tok samme dag opp at avisen fra universitetshold hadde fått greie på at Tomtekomiteen²⁸ var ferdig med sitt arbeid og konklusjonen skulle være til fordel for Blindern.

Rektor tok på et møte i Kollegiet den 18.1.1947 "opp spørsmålet om offentliggjørelse av "Tomtekomiteens" uttalelser og Det historisk-filosofiske fakultets uttalelser om sentrum eller Blindern for dets nybygg."²⁹ I samme forbindelse la han fram er PM. om forhandlingene om offentliggjørelse av disse uttalelsene. Rektor hadde mottatt et brev fra Studentenes Fellesutvalg den 17.1. med Foreløpig Redegjørelse nr 1. fra

²² ibid. note 19.

²³ Trafikkpolitiet, likningsvesen og prisnemnd, tinglysnings- kontoret, Oslo Sporveier, A/S Holmenkollbanen.

²⁴ Tor Hennums framstilling.

²⁵ Fellesutvalgets møtereferater 14.1.1947.

²⁶ "Det haster med å velge Blindern", Dagbladet 17.1.1947.
Knut Selmer fotalte om at Dag Bie ble presset.

²⁷ "250 000 kr til grunnarbeider for nytt universitetsbygg", Aftenposten 17.1.1947.

²⁸ Komiteen var ferdig med sitt arbeid 30.11.46.

²⁹ Kollegiets Forhandlingsprotokoll snr.149/47. 18.1.1947.

Fellesutvalgets Blindernkomite. Kollegiet hadde under arbeidet med byggeplanene hele tiden lagt vekt på at alle spørsmål som var relevante i forhold til Universitetets byggeplaner skulle bli hørt og vurdert. "Kollegiet besluttet å mangfoldiggjøre Tomtekomiteens innstilling og innstilling fra den av Det historisk-filosofiske fakultet nedsatte komite. Disse dokumenter vil senere bli tilstillet Fellesutvalget til underretning."³⁰

Det er av Fellesutvalgets møtereferater mulig å slutte seg til at papirene da allerede var offentliggjort og at dette muligens kun var en orientering til Kollegiet om saken. En annen mulighet er at noen på Universitetet hadde gitt Fellesutvalget lov å trykke opp dokumentene uten at en var klar over at de først skulle ha vært offentliggjort. I følge Fellesutvalgets møtereferater må disse papirer ha blitt mangfoldiggjort tidligere i uken på torsdag den 16.1.³¹ Hennem hadde før jul som Fellesutvalget formann fått "Tomtekomiteens" innstilling av dekanus Schjelderup, Felles-utvalget hadde som en selvfølge gått ut i fra at den kunne offentligjøres. Fellesutvalget hadde ikke vært klar over at innstillingen skulle ha vært lagt fram for Kollegiet før den skulle bli gjort tilgjengelig for studentene og offentligheten. Fellesutvalget hadde fått kritikk for dette fra høyeste hold.³²

Kollegiet behandlet også en henvendelse fra orienteringsmøtet den 8. januar om å ikke fatte ytterligere beslutninger i bygge-saken før det ble drøftet med studentene.³³ Fellesutvalgets formann Hennem hadde også en samtale med rektor før den 14.januar om denne henstillingen, hvor rektor forsikret om at Kollegiet ville ta hensyn til studentenes mening.³⁴

AVISENES BEHANDLING AV SAKEN

Felles for avisreportasjene på lørdag den 18. var en nøye oppramsing av

³⁰ ibid.

³¹ se s.95.

³² "Studentene vil være med...", Verdens Gang 30.1.1947.

³³ Kollegeits forhandlingsprotokoll.snr.64/47. 18.1.1947.

³⁴ Studentenes Fellesutvalgs møtereferater 14.1.1947.

de ulike argumenter for eller imot de to plan løsningene, og en nøye beskrivelse av selve planene.

Dagbladet tok klar part i debatten på studentenes side. Det ble fokusert på studentenes bolig forhold og helseproblemer. Avisen mente at det som ble praktisert var det tysk-skandinaviske system, mens det studentene ville ha, var et College system og det kunne bare realiseres på Blindern. Avisen mente at sentrumstilhengernes argumentasjon mer bunnet i følelser enn i realiteter.³⁵

Verden Gang pekte på at debatten tidligere hadde vært et internt universitetsanliggende, men at spørsmålene var av så viktig karakter at de ikke angikk kun de nålevende studenter og professorer.³⁶ Avisen stod på samme linjen som Dagbladet og trykket studentenes argumenter til sitt "bryst". Redaktøren mente at det ville være en fordel å få samlet Universitetet i Oslo på et område, slik at det kunne skapes et godt forskningsmiljø både for realister og humanister. Universitetets byggehistorie var i følge Verdens Gang full av for smått planlagte anlegg. Ved en Blindern-Gaustad samling ville man få et anlegg for generasjoner framover.³⁷ Avisen kom med en sterk kritikk av de forutsetninger Det historisk-filosofiske fakultetet hadde bygd sin avgjørelse på. I følge Fellesutvalgets Blindernkomites innhentede opp-lysninger fra ulike offentlige myndigheter var det lite trolig at de ulike tomter som "Tomtekomiteen" ville bygge på kunne stilles til Universitetets rådighet.

Morgenbladet³⁸ summerte raskt opp de viktigste byggeplaner i sentrum. Avisen hadde oppfattet det slik at Sentrumstilhengernes 2 viktigste argument var tradisjonen knyttet til sentrum og det at det ville ta lengre tid å reise det nye instituttbygget på Blindern. Blinderntilhengernes hovedargument var at kun på Blindern kunne det bygges ut et enhetlig

³⁵. "Det haster med å velge Blindern", Dagbladet 17.1.1947.

³⁶. "Flytt Universitetet til Blindern", Verdens Gang 18.1.1947.

³⁷. "Universitetet", Verdens Gang 18.1.1947.

³⁸. "Hvor skal Universitetet ligge?", Morgenbladet 18.1.1947.

organisk sammenhengende universitet med tett kontakt mellom de naturvitenskapelige og humanistiske fakultet. Det andre hovedmoment var et godt studentmiljø. Avisen tok ikke på dette tidspunkt stilling i byggesaken.

Vårt Land hadde fått med seg at studentenes hovedargument for flytting var at kun på Blindern ville det være mulig å det Universitet studentene ønsket. Særlig viktig var de at det kunne skapes en intim kontakt mellom åndsvitenskapene og naturvitenskapene.³⁹

Aftenposten holdt en meget nøytral linje og de forskjellige alternativ ble nøye beskrevet uten at avisen tok side.⁴⁰

Universitas kom ut en gang pr. måned og i februar nummeret ble det viet atskillig spalteplass til Blindern-Sentrumdebatten. Avisen tok opp Stortingsdebatten fra 1920⁴¹ med den tydelige hensikt å vise at denne debatten var bestemmende for all senere utbygging. Universitetet måtte derfor samles på Blindern. Det andre viktige moment for Universitas var studentenes medbestemmelses mulighet i en slik alvorlig sak. Studentene ville være med på å bestemme ved Universitetet og mente at Kollegiets kontakt med studentene og offentligheten var preget av en tradisjonsbundenhet og lite hensiktsmessig ordning.⁴²

FØLELSER OG FORNUFT

Morgenbladet, Vårt Land og Verdens Gang satt igjen med den oppfatning at studentene og professorene hadde delt seg i to grupper som stod mot hverandre. Den ene part var en gruppe professorer ledet av Anders Bugge mens den andre part bestod av flertallet av studentene og de yngste professorene. Verdens Gang gikk så langt som til å sette navn på gruppene som "de reaksjonære" fortrinnsvis eldre professorer og de framskritts-

³⁹. "Studentene velger Blindern", VÅRT LAND 18.1.1947.

⁴⁰. "Blindern eller Sentrum", Aftenposten morgen 18.1.1947.

⁴¹. "Stortingsdebatten i 1920..", Universitas februar 1947.

⁴². "Studentene vil være med...", Verdens Gang 30.1.1947.

vennlige studentene.⁴³ Vårt Land: "Denne fraksjonen representeres særlig av eldre professorer ved Det historisk-filosofiske fakultet, som setter meget inn på å bevare den akademiske tradisjon fra den tiden Det kongelige Fredriks Universitet var hovedstadens åndelige sentrum."⁴⁴ Vårt Lands redaktør syntes ikke at Bugge i de motinnlegg som ble brukt mot professor Rokseths brosjyre, hadde vært i stand til å rokke ved det åndelige fundament for Rokseths argumentasjon. Bugges argumentasjon var søkt og lite fundamentert i en virkelig gjennomtenkning av problemene:

I en sak som dette må de praktiske og bygningstekniske hensyn veie tyngre enn en sterkt følelsesbetont pietet overfor det gamle Universitetsanlegg. Og likeså hensynet til studentene, hvis utdanning og kulturelle oppdragelse og modning er et hovedformål ved Universitetet.⁴⁵

Tomtekomiteens uttalelser ble offentliggjort og komiteens uttalelser kunne tolkes i retning av at den anbefalte nybygging på Blindern på grunn av at det ville bli billigere og kommunen dermed ville ha få tilgang til tomtene i sentrum til bruk for kontorbygg o.l.⁴⁶ Aftenposten hadde allerede den 17.januar offentliggjort stoff som pekte i samme retning.

Morgenbladet kjørte hardt ut mot studentene⁴⁷ i dagene etter den 18. januar. Studentorganisasjonene ble fra lederplass beskyldt for å ha "tryllet" fram lederartikler i Oslo avisene samt å mangle forståelse for hele problemet. Studentene ble beskyldt for å være historieløse og uten kultur. Avisen kom med en rekke påstander som Studentenes Fellesutvalg Blindernkomite rykket ut og motbeviste.⁴⁸ Det var ikke lengre noe tvil om hvilket standpunkt Morgenbladet hadde valgt.

⁴³. Dette stemte ikke, men det kunne nok virke slik fordi det var de eldste konservative professorer som uttalte seg offentlig til fordel for sentrum prosjektet.

⁴⁴. "Universitetet", Leder, Vårt Land 18.1.1947.

⁴⁵. *ibid.*

⁴⁶. Universitetets tomtekomite går inn for Blindernplanen", Morgenbladet 23.1.1947.

⁴⁷. "Universitetet og studentene", Morgenbladet 21.1.1947.

⁴⁸. "Blindernsaken", Morgenbladet 22.1.1947.

PROFESSORER OG EKSPERTER UTTALER SEG

Etter offentliggjøringen av de to ulike planer og kostnadsoverslag i avisene, reagerte Blinderntilhengerne med innlegg og kommentarer i avisene. Det er tydelig at professor Rokseths brosjyre og i ideer hadde gjort et sterkt inntrykk på "Blinderntilhengerne" og at hans ideer lå til grunn for deres argumentasjon.

Professor Jan Jansen, husfaren på Blindern studenthjem, støttet sterkt studentenes ønske om et samlet Universitet på Blindern. Professoren etterlyste langtidsplanlegging. En samling på Blindern ville føre til et tettere samarbeid mellom medisinen og de naturvitenskapelige fag. Jansen regnet også med at Rikshospitalet en gang i framtiden ville flytte til Gaustad.⁴⁹ Jansen stod helt på linje med de visjoner professor Rokseth hadde lagt fram i sin plan av 1945 om at studentene skulle utdannes til verdifulle samfunnsmedlemmer og ikke til fagidioter, via et tett interfakultært samarbeid og et "studentmiljø", som en ifølge Rokseth kun kunne oppnå på Blindern. Jansen gjorde samtidig offentligheten oppmerksom på at det var flere blant de yngre professorene som arbeidet for en Blindernløsning.

Professor W.Werenskiold arbeidet som geograf på Blindern og så det som en fordel om alle filologene flyttet etter. Argumentene til fordel for en utbygning i sentrum var ikke gode nok for Werenskiold, som mente at det å argumenter til fordel for sentrum med at Nasjonalteatret lå i nærheten var tull: "Dit går da ingen i arbeidstiden." Grunnforholdene i sentrum var dessuten for dårlige til nybygging, det hadde blitt fastslått tidligere.⁵⁰ Professoren mente at sentrumstilhengerne hadde lite ny argumentasjon å fare med, de argument som ble brukt til fordel for en sentrumsutbygging og mot en Blindernutbygging var samme type argumentasjon som hadde blitt benyttet da det var spørsmål om å forandre navnet Kristiania til

^{49.} Professor Jan Jansen, intervju: "Universitetsplanene", Verdens Gang 25.1.1947.

^{50.} Hele Universitetet i sentrum er bygget på en flåte.

Oslo.⁵¹

Studentene hadde innhentet en mengde ekspert uttalelser til sin pressekonferanse den 13.1.1947. som også ble gjengitt i avisene. Avisene søkte også opp "eksperter" til å uttale seg om planene og de argument som ble brukt.

Bygningssjefen i Oslo syntes at planene for bygget i sentrum var "overanstrengt" og derfor burde avvises. Byarkitekten hadde samme synspunkt, han mente dessuten at det ikke ville være mulig å få til en pen fasade mot Karl Johan. Bygartneren var sterkt imot å rasere Universitetshagen.

Det ville ikke være mulig å disponere alle de tomter planen regnet med på flere år. Kommunen ville nødig oppgi det lille ledige tomteareal den satt på. Direktøren i Norges Geografiske Oppmåling ville ikke ha noe provisorisk plassering av sine verdifulle arkiver, slik det var behov for etter sentrumsplanen. Boligrådmannen uttalte i forbindelse med noen leiegårder som måtte rives at det ikke var mulig, før krisen i boligsituasjonen var over.⁵²

Overbibliotekar Munthe ved Universitetsbiblioteket ble oppsøkt av Verdens Gang og uttalte: "UB er et forsknings bibliotek ikke et leseværelse for studenter."⁵³ Det ville være enkelt å løse adkomst problemet med en enkel biblioteks buss som ved Universitetet i Kjøbenhavn. Munthe gikk derfor sterkt inn for Blindernplanen, kun der kunne en utbygging foregå raskt nok og være en løsning for framtiden. En utbygging i sentrum ville ødelegge de gamle bygg og Universitetshagen, noe som ikke ville tjene tradisjonen.

⁵¹ · Professor W.Werenskiold, "Blindern og Universitetet", Morgenbladet 25.1.1947. Leserinnlegg.

⁵² "Flytt Universitetet til Blindern", Verdens Gang. 18.1.1947.

⁵³ Overbibliotekar Munthe ved UB: "UB er et forsknings-bibliotek- ikke et leseværelse for studenter", Verdens Gang 29.1.1947.

Sjefen for trafikpolitiet, politifullmektig Thor Flognfeldt uttalte at det for politiets del var best å legge Universitetet på Blindern fordi det allerede var nok trafikk i sentrum og mere var lite ønskelig.⁵⁴

Flere uttalte seg som tilhengere av en sentrumsløsning, men den som utmerket seg sterkest var professor Francis Bull. Bull var en kjent og elsket foreleser landet rundt, for ham var det meget viktig å beholde Universitetet i sentrum slik at andre enn studenter kunne få tilgang på lærdom. Avisene prøve å få til intervjuer og uttalelser fra andre man også visste var sentrumstilhengere.

Bull var ute på en 8 dagers Sørlandsturne og ble intervjuet av Fædrelandsvennen i Kristiansand og Stavanger Aftenblad den 20. januar.⁵⁵ Bull ble spurt om hva han mente om å plassere Universitetet på Blindern. "Har de hørt slikt erketøv og iliotisk(sic) vrøvl, sier professor Bull og blir ivrig. Naturligvis må en beholde bygningene i Sentrum og bygge ut der nede. Men De må være så snild å legge fra Dem blyanten før adjektivene blir for sterke og jeg blir forarget."⁵⁶ Fædrelandsvennen skrev om Bull: "Han var en lidenskapelig forkjemper for å beholde universitetet i byen. Blindernplanen var preget av manglende sans for realiteter og åndelige verdier." Bull repeterte kritikken han hadde kommet med i mai 1946.⁵⁷ Arbeiderbladet kontaktet professor Selmer og fikk til svar at vi⁵⁸ ikke ville uttale seg før Kollegiet hadde behandlet saken. Professor Bugge uttalte til Dagbladet 5. februar at Blindern-arealets beliggenhet kunne

⁵⁴. Politifullmektig Thor Flognfeldt, "Trafikkmessig er Blindern planen å foretrekke", Verdens Gang 4.2.1947 Oppsøkt av avisen.

⁵⁵. "Gløtt av debatten Blindern-Sentrum", Universitas nr.5 april 1947.

⁵⁶. "Francis Bull om Stavanger-dikterne", Stavanger Aftenblad 20.1.1947.

⁵⁷. Bull regnes for den fremste representant for den historisk-biografiske skole i norsk litteratur-forskning. Han var en meget populær foredragsholder og reiste mye rundt i Norge.

⁵⁸. Arbeiderbladet hadde foretatt 3 rammeintervju og alle de tre spurte hadde vært for Blindern. Derfor hadde avisen kontaktet professor Selmer for å få fram et annet syn.

beskrives med "Oversjøisk fjernhet."⁵⁹

Kritikken mot sentrumstilhengerne gikk hovedsakelig på at deres argument for å bygge ut i sentrum var mer basert på tradisjoner og følelser enn en realistisk forståelse av hva som i virkeligheten stod på spill sett fra Blinderntilhengernes side.

Felles for "ekspertargumentene" var at en utbygning i sentrum, ville være umulig og lite ønskelig.

Ved en vurdering av Tomtekomiteens innstilling har jeg kommet fram til at komiteen jobbet med planer og overslag uten å ta kontakt med de organer som ville fatte selve beslutningene om salg, ekspropriasjon og overtakelse av de aktuelle tomter.⁶⁰ Det er helt klart at hvis en fikk tilgang på de ulike tomter en ønsket seg i sentrum, ville det vært mulig å bygge ut der. Det er lett å være etterpåklok og si at det ville blitt altfor liten plass. Men alle medregnet Kollegiet og studentene regnet med at studentmassen ville bli liggende på rundt ca. 4000 til 5000 studenter i mange år framover. Det man realistisk sett ville tape ved en samling på Blindern var et ønsket interfakultært samarbeid som ifølge mange Sentrumstilhengere var en utopisk ønskedrøm. Samarbeidet mellom de fakultet som befant seg i byens sentrum var i så måte ikke noe godt eksempel til etterfølgelse. Hoved- problemet ved en Blindernutbygning, sett i fra Det historisk-filosofiske fakultetets professorer, var at det ville føre til at fakultetet ville komme til å måtte arbeide under nær sagt umulige forhold lengre enn ved en sentrumsutbygning. Flere av Blinderntilhengerne brukte dette som det eneste argument for at man kanskje kunne overveie og forbli i sentrum, men mente allikevel at en utbygning på Blindern og de moderne bygg man da ville få, kom til å veie opp den ekstra ventetiden.

FELLESUTVALGETS BLINDERNKOMITE

⁵⁹. "Professorenes kompetanse som forskere ikke avgjørende i spørsmålet om Blindern - sentrum", Dagbladet 5.2.1947.

⁶⁰. Ved en samtale med **Oslos Byplankontor** fikk jeg opplyst at det var svært vanlig at det foregikk på denne måte. Først etter at man hadde bestemt seg for en løsning ville planene blitt realitetsbehandlet.

Blindernkomiteen gav i de første uker av semesteret en rekke redegjørelser over spørsmålene på møter i de forskjellige studentforeninger. Debatten innenfor studentverdenen nådde sin topp med et møte i Det Norske Studentersamfund den 8. februar.

Det ble i januar regnet for ganske sikkert at Kollegiet ville fatte sin beslutning i begynnelsen av mars 1947.⁶¹ Studentforeningene på alle fakultet ville derfor snarest ta opp saken på forberedende møter mellom formennene i studenterforeningene og Blindernkomiteen. Det var meningen at samtlige professorer skulle bli innbudt til disse møtene slik at de kunne slå fast at studentene virkelig hadde satt seg inn i det aktuelle materialet. Det ble da regnet med at Kollegiet ville ta hensyn til resultatet av avstemmingen som studentene hadde planlagt på et allmannamøte i begynnelsen av februar. Den ukentlige spalten "Studentertiliv" i Aftenposten tok ut over våren 1947 stadig opp Blindernspørsmålet og marte til at alle må fatte en beslutning, unnasluntring gikk ikke. Universitas fylte stadig opp spalteplass med byggesaken. Alle dokumenter som forelå, lå utlagt på lesesalene. Det ble hengt opp plakater i rødt og svart med påskriften "Er DU orientert?" på Universitetets dører og tavler.⁶²

STUDENTERSAMFUNDET DEBATTERER BLINDERN SENTRUM 8.2.1947

Den neste store offentlige debatt om saken ble også stelt i stand av studentene. Lørdag den 8.februar ble Universitetets utbygging debattert på et møte i Studentersamfundet.⁶³ Professor Harald K. Schjelderup holdt en innledning som konkluderte med at alt talte til fordel for et samlet Universitet på Blindern. Professor Schjelderup koblet byggeplanene sammen med Universitetets framtid på det materielle og på det spirituelle området. Professor Schjelderup holdt fram de tyske universitet som

⁶¹. "Blindern eller Sentrum", Aftenposten 18.1.1947.

⁶². "Er Du Orientert", Aftenposten Studentertiliv 1.2.1947.

⁶³. "Stor stemning i studentersamfunnet for flytting av Universitetet til Blindern", Aftenposten 10.2.47, morgenutgaven.

eksempel på universitet som kun hadde evnet å gi studentene en fagutdannelse uten noen bred kulturell basis. Det var ikke hva Schjelderup ønsket for Universitetet i Oslo:

Vi har valget mellom å bygge i sentrum eller på Blindern. I virkeligheten er det to forskjellige universitetssyn som står mot hinannen[...]Studentene skal ikke bare lære, men leve og ånde der.⁶⁴

På Blindern har vi en sjanse, som aldri kommer igjen, til å skape et samlet moderne universitet til gagn for forskingen, for studentene og for landet.⁶⁵

Schjelderup mente at Sentrumstilhengerne ikke hadde kommet med noen fornuftige argumenter for å beholde et delt Universitet også i framtiden. De argument som til da var kommet fram var preget av affektiv bundenhet og varmebetont treghet.⁶⁶

Professor Francis Bull, talsmann for Sentrumstilhengerne hevdet at studentboliger burde bygges på Blindern mens Universitetets nye bygg burde ligge i sentrum. Bull mente at en fikk bruke de midler en kunne få, til en utbygning i sentrum. Å flytte hele Universitetet ville for Bull være et misbruk av resurser som kunne gjøre mer nytte et annet sted.⁶⁷

Etter at disse to hadde innledet var diskusjonen åpen for alle. Professorene Bull og Bugge var de eneste som fullt ut gikk inn for sentrumsplanene av debattantene.

Dosent Emil Smiths angrep på "Professorsynet" kan stå som et godt eksempel på hva flere følte overfor en del av argumentene som ble brukt til fordel for en sentrums utbygging og dermed et delt universitet:

Taleren kunne forstå Bulls kjærlighet til Universitetet når en visste at han var født like ved Kjemicum, hadde gått på Aars og Voss`skole for deretter

⁶⁴. ibid.

⁶⁵. "Blindernplanen i pakt med framtiden...", Verdens Gang 10.2.47, referat.

⁶⁶. Arbeiderbladet 10.2.1947, forkortet referat av Schjelderups tale den 8.2.1947.

⁶⁷. "Studentene går inn for Blindern", Morgenbladet 10.2.1947.

å flytte over til Universitetet. Bull hadde med andre ord størsteparten av livet sitt bare levd innen en radius på 500 meter, regnet fra Schweigaard.⁶⁸

Dagens studenter burde derfor få det samme tilbud på Blindern.

Overbibliotekar Munthe, på Universitetsbiblioteket mente at det var svært enkelt å ta stilling til spørsmålet om Universitetets nybygging. Saken ble ifølge Munthe avgjort den gang arealene på Blindern ble kjøpt.

Stortingsmann Friis, talte for de bevilgende myndigheter. Friis minte studentene om materialvanskene og sa at noen akademisk by på Blindern måtte ikke studentene forvente den nærmeste tid.

Stud.jur.Dag Bie la senere fram studentenes krav og ønsker til hvorledes Universitetet burde fungere. Studentene ønsket seg to ting av Universitetet: "At kunnskapsstoffet skal være så adekvat som mulig i forhold til den praktiske hensikten med faget, og at det skal gi oss grunnlaget for en syntese."⁶⁹ Det kunne oppnås med spesialisering og effektiv undervisning på den ene siden og et felles generelt grunnlag for alle studieområder på den andre siden.

Det sosiale kravet bak et studentmiljø var basert på ønsket om at en Akademisk livsholdning ikke kun skulle bygges på tradisjonene innen enkelte befolkningsgrupper, men dannes av alle studenter på like fot. Det var forståelse blant studentene at et studentmiljø av denne karakter ikke ville komme automatisk på Blindern, men de mente at den geografiske enheten var en forutsetning for den "kulturelle syntesen". Bie kom med et kraftig "sleivspark" til Sentrumstilhengerne, det kunne bli en farlig splittelse å fortape seg i dyrkelsen av ytre kjenne tegn, slikt førte til materia-lisme.

AKADEMISK DANNELSE/ FAGUTDANNELSE

⁶⁸. "Blindernplanen i pakt med framtiden...", Verdens Gang 10.2.47.

⁶⁹. "Om Blindern og akademisk kultur", Morgenbladet 17.2.1947.

Den offentlige debatten dreide nå i en annen retning og kom mer til å dreie seg om Universitetets ide, enn selve byggeplanene. Universitetets ide ble av professor Schjelderup trukket fram som den viktigste grunnen for en samling av universitetet på Blindern. Begrep som "nazistisk" og "tysk"⁷⁰ ble brukt for å beskrive en uønsket universitetstype. Denne type ble stilt opp imot professor Rokseths idealuniversitet, et universitet som skulle føre til "akademisk dannelsen" istedenfor "fagutdannelsen". Schjelderups foredrag førte til flere innlegg i avisene hvor universitetets vesen ble diskutert og hvor også selve Rokseths tanker om et slikt Universitet ble sterkt kritisert.

Professor dr. Niels-Henrik Kolderup skrev en kronikk⁷¹ i Aftenposten i forbindelse med reisingen av Universitetet i Bergen. Han forsøkte å utdype hvilke ideer det norske Universitetet stod for. Kolderup konkluderte med at det norske Universitet var av en nordisk type som også hørte til det kontinental-europeiske system. Det betydde dermed ikke at Universitetet kunne stemples som "tysk" og bli fordømt på en stemningsbølge. Kolderup så det som hensiktsmessig å kaste blikket vestover da denne universitetside sikkert hadde noe å tilføre Universitetet i Norge.

Det var et faktum, at opp til den andre verdenskrig hadde det norske universitet vært trygt forankret i et "tysk" system. Det tyske universitetssystem hadde også tidligere vært utsatt for kritikk, men ikke av slik størrelsesorden som etter krigen, hvor det så ut til at flere akademikere og flesteparten av studentene mente at det var det tyske universitetssystem som hadde sørget for en muliggjøring av den andre verdenskrig.⁷²

⁷⁰. Einar Molland: "Det er de praktiske argument som teller i Blindern-diskusjonen", Universitas nr.5 April 1947.

⁷¹ Professor dr. Kolderup: "UNIVERSITETER OG HØGSKOLER", Aftenposten 26. og 27. februar 1947.

⁷². Da Det historisk-filosofiske fakultet planla sitt nye instituttbygg rett før krigen, var det hovedsakelig tyske universitet som ble studert.

Det var riktignok planlagt at rektor Seip skulle reise over til USA våren 1939 for å se på hvordan instituttene der fungerte. Men den politiske situasjonen hadde avbrutt reisen.

Professor Ingerid Dal ved Det historisk-filosofiske fakultet⁷³ var selv utdannet i Tyskland på 20 tallet og kom med sterk kritikk av professor Schjelderups uttalelser om det tyske universitetssystem. Det var den tyske kulturtradisjon som ikke hadde evnet å fornye seg, ikke universitetene, slik at det hadde oppstått en kløft mellom kulturens bærere og nasjonens liv. Dal ser i følge artikkelen ut til å mene at dette snarere skulle virke som en advarsel enn som en pådriver for en Blindern samling. Dal kom med sterk kritikk av Blindernplanen:

Det lanseres en ny "universitets idè" som baseres på de to slagord "Universitetets enhet" og et "universitetsmiljø" som skal føre til "akademisk dannelse", istedenfor "fagutdannelse". [...]Et miljø som skal ha menneskeformende kraft, må være et genuint produkt av historie og tradisjon, det kan ikke trylles fram ved ønsker og god vilje[...]Jeg kan ikke fri meg fra en frykt for at det "akademiske miljø" som kom til å danne seg på Blindern, kanskje i stor utstrekning ville få sitt preg av velmenende fusentaster og kritikkkløst idealistiske middel mådigheter, og ville komme til å virke mer avskrekkende enn tillokkende på ekte søkende unge mennesker. Den måte Blindern-prosjektet for tiden lanseres på, har styrket denne mistanken hos meg.⁷⁴

Teologen professor N.A. Dahl tok opp tråden fra professor Schjelderups innlegg i Studentersamfundet. Dahl var misfornøyd med den sammenkobling av plasseringsdebatten og universitetets ide Schjelderup hadde foretatt på møtet den 8.2. De praktiske hensyn ville være avgjørende for det framtidige valg, ikke ideene. Det betydde dermed ikke

Under krigen dannet flere hundre universitetsfolk et interalliert forum, hvor universitetet og dets framtid ble diskutert. Dette må ha vært start skuddet for den voldsomme fokusering man etter krigen plasserte på det angelsaxiske universitetssystem. Antallet studenter i USA og Storbritannia økte også som en naturlig følge av krigen. Det er da grunnlaget må ha blitt lagt for den fokusering det senere ble lagt på den angelsaxiske universitetsmodellen.

⁷³ Professor dr. Ingerid Dal: "Universitetets oppgave og Blindernplanen", Verdens Gang 25.2.1947.

⁷⁴ .ibid.

at spørsmålet om universitetets ide var et uinteressant spørsmål og det var betydningsfullt at det hadde blitt reist. Dahl pekte på at det ikke kun var i Norge at saken ble diskutert. Dahl stiller den samme type spørsmål angående et universitetets ide og mål som professor Rokseth gjorde i sin brosjyre fra 1945.⁷⁵

Teologen Professor Einar Molland⁷⁶ foretok senere i april en sammenfatning av debatten. Han kritiserte debattantenes bruk av usaklig argumentasjon. Molland regnet med at hele Universitetet ville bli samlet på Blindern: "Den høyrøstede og enstemmige studentopinion og Oslopressens holdning kan forberede en på en stortingsavgjørelse i denne retning."⁷⁷ Molland påpekte at det var de praktiske argumenter som telte i Blinderndiskusjonen. Han fant Blinderntilhengernes idemessige begrunnelse for sitt standpunkt lite overbevisende. Sentrumstilhengernes følelses-betonte argument var mer realistisk enn den drøm som ble anvendt som argument for Blindern, tradisjonen var en realitet. Begge sider hadde praktiske argument som måtte høres på. Molland uttalte om studentene og Blindernplanen:

I studentenes sinn står de tre vakre bygningene nede i byen som en slags Bastille. De symboliserer det forhatte ancien régime med et autoritært Akademisk Kollegium, ingen medbestemmelsesrett for studentene[...]Blindern-propagandaen har også fått meg til å tenke på en avdød Uppsala-professor som ville ha et nytt kateter i sitt auditorium og erklærte om det gamle kateter:"Det är omöjligt att ge modern undervisning från en sådan medeltids-kateder".⁷⁸

Molland mente at flere uttalelser var lite gjennomtenkt. Enkelte syntes det var virkningsfullt å stemple motpartens ide som "tysk" eller til og med

⁷⁵ Professor N. A. Dahl: "Universitetets idè", Verdens Gang 17.2.1947.

⁷⁶ Molland var professor i teologi ved Universitetet i Oslo fra 1939 fra til han døde i 1976.

⁷⁷ Einar Molland: "Det er de praktiske argument som teller i Blindern-diskusjonen", Universitas nr.5 April 1947. s.0 og 2.

⁷⁸ ibid.

"nazistisk". Det å bygge i byen ville i følge noen føre til en universitetstype som var grunnlaget for nazismens framvekst. Ved å bygge på Blindern skulle man da nærme seg en engelsk eller amerikanske universitetstype. På den andre siden var det andre som hadde funnet ut at å anbringe alle studenter i samlet flokk like utenfor en storby smakte av fascisme og nazisme.⁷⁹

Professor Ragnar Frisch mente at en geografisk samling av Universitetets fakultet ikke ville føre til styrket samarbeid, man ville alltid til en viss grad være fremmede for hverandre. Den "åndelige" kvalitet måtte skapes innen de enkelte fakultet og faggrupper. Argumentasjonen for de to alternativ ble framstilt som om Sentrumstilhengerne var mot studentene og Blindern tilhengerne for. Frisch var sterkt imot en slik svart hvitt framstilling.⁸⁰

Kritikk av Blinderntilhengers idebakgrunn er her temmelig sterk og det etterlyses på dette tidspunkt i debatten rent saklige argument for det ene eller det andre syn på saken.

HELSEFARLIG?

Et helt nytt element ble trukket inn i februar. Professor Axel Strøm, bestyrer ved Hygienisk institutt, hevdet: "De overbefolkede lesesaler og auditorier ved Universitetet er helsenedbrytende."⁸¹ Strøm uttalte seg både som privatperson og hygieniker og var heller ikke redd for å trå rett inn i sentrum av debatten ved å hevde at for studentene ville en samling på Blindern være å foretrekke fordi de der ville få en tettere kontakt med hverandre. Strøm la vekt på at det ikke kun skulle tas hensyn til Universitetet og studentenes behov, Byen hadde også sine behov og en ytterligere utbygging i sentrum ville føre til en reduksjon av grøntareal, noe som ville være lite heldig.

⁷⁹ ibid.

⁸⁰ Professor Ragnar Frisch: "Bort i veggene for økonomene å flytte til Blindern", Universitas nr.6. april 1947. s.4.

⁸¹ Professor Axel Strøm: "De overbefolkede lesesaler...", Verdens Gang 5.2.1947. Oppsøkt av avisen.

Verdens Gang syntes at disse nye opplysninger var av en slik karakter at både Bull og Bugge burde ha trukket sitt standpunkt til støtte for sentrum, noe de ikke gjorde. Avisen gikk da til det skritt å oppsøke Overlege Bjørnson i Helsedirektoratet, som ble bedt om å uttale seg om de hygieniske forhold ved Universitetet i sentrum.⁸² Overlegen konkluderte med at det ville være vanskelig, ja kanskje umulig å bygge ut Universitetet i sentrum på en hygienisk tilfredsstillende måte, men det kunne oppnås på Blindern. Overlegen pekte på at det måtte tas hensyn til studentene ved en lærestanstalt som Universitetet, studentene måtte gis anledning til å drive sport i nærheten av under-visningen. På bakgrunn av disse opplysninger tok Studentenes Fellesutvalg kontakt med rektor angående en hybel og helse-undersøkelse. Fellesutvalget søkte om tillatelse til å la Helsesrådet undersøke bygningene i sentrum, hovedsakelig Karl Johansgate 47, for å se om de virkelig var helsefarlige slik det hadde blitt hevdet.⁸³ Rektor gav tillatelse til en helseforholds-undersøkelse ved Helsesrådet.⁸⁴ Tidlig i mars,⁸⁵ mulig den 6.3., foretok helsesrådet en besiktigelse av forholdene for studentene både når det gjaldt bolig og arbeidsforhold. Studentenes Fellesutvalg mottok et skriv fra Oslo Helsesråd, som ble referert på et møte i Fellesutvalget den 19.3.47.⁸⁶ Akers Helsesrådet leverte en rapport til Fellesutvalget der det ble fastslått at studentbrakkene⁸⁷ ikke tilfredstilte bygningslovens minstekrav.

Helsedirektør Karl Evang holdt et kåseri i Kringkastingen onsdag 12.3.47

⁸². Overlege Bjørnson ved Helsedirektoratet: "Utilfredstillende hygieniske forhold ved Universitetet i sentrum", Verdens Gang 12.2.1947 innhentet ekspertuttalelse.

⁸³ Fellesutvalgets møterefater ptk.13, 6.2.1947.
Kollegiets forhandlingsprotokoll Univ.Jnr.404/47. 8.2.1947.

⁸⁴ Fellesutvalgets møterefater 84 ptk.4, 13.2.1947.

⁸⁵. "Sentrum eller Blindern", Aftenposten Studentertilv 8.3.1947 mulig den 6.3.

⁸⁶ Fellesutvalgets møterefater ptk.4, 19.3.1947.

⁸⁷. Disse brakkene var såkalte "tyskerbrakker" i meget dårlig stand, uten innlagt vann. Ca.600 studenter ble innkvartert på denne måte våren 1947.

over "Studentene og Universitetet"⁸⁸. Han uttalte om bygningene i sentrum at de nok så verdige ut fra utsiden, men forholdene inne var så trange og elendige at han henfalt til "stille melankoli". Lesesaler og auditorier var sprengt, ventil-asjonen var gammeldags og uhygienisk, det var dårlig oppvarming og utilstrekkelig lys. Det stod aller verst til med den "antikverte" gymsalen bak Domus Media, forholdet var "tragikomisk".⁸⁹

Helsemyndighetene trår her inn på studentenes og Blindern-tilhengernes side med å hevde at Universitetet i byen + studentenes boforhold var under enhver kritikk. Den eneste og praktisk mest tilfredsstillende måte å løse problemet på var nybygging både av bo og undervisningsbygg. Det ble opprettet en komite ved Kollegiet som skulle arbeide med studentenes helseforhold. Det er her grunnlaget for studentenes helsetjeneste ble lagt.

KOMITE FOR BEHOVET AV AKADEMISK ARBEIDSKRAFT

I forbindelse med utbyggingsplanene var det viktig å få oversikt over Norges behov for akademikere. Det ville bli avgjørende for en framtidig utbygging å få en noenlunde oversikt over hvor mange studenter Universitetet i Oslo ville komme til å undervise i framtiden. Det ble derfor fredag 7.mars 1947 oppnevnt en komite i statsråd som skulle undersøke behovet for akademisk utdannet arbeidskraft. Dette var en videreførelse av en komite som fikk arbeidet avbrutt av krigen. Det ble lagt vekt på at komiteens arbeid skulle være ferdig før høstens budsjettoppsett. Komiteens mandat var å sette opp en aktuell statistikk over studenter og kandidater.

Aftenposten benyttet anledningen til å få rektor Mohrs uttalelser om komiteens mandat. Universitetet var meget fornøyd med komiteen og hadde tidligere ytret ønske om at en slik undersøkelse skulle bli foretatt. Professor dr. Knut Robberstad, komiteens formann, kom fra

⁸⁸. "Studentertiliv", Aftenposten 17.3.1947.

⁸⁹. "Studentenes sosiale forhold en skjensel for vårt samfunn", Aftenposten, Studentertiliv 17.3.1949.

Universitetet.⁹⁰ På bakgrunnen av en slik undersøkelse ville det være mulig å danne en oppfatning om hvor stort Universitetet kunne bli i framtiden, og hvilken type fag man måtte legge vekt på.

BLINDERNKOMITEEN

Studentenes Fellesutvalgs Blindernkomite fortsatte sitt orienterings arbeid særlig i forhold til studentpressen. Komiteen forberedte samtidig en mere detaljert, samlet gjennomgåelse av problemene med de nødvendige bilag. Det skal ha foregått et samarbeide mellom Blindernkomiteen og Kollegiet om plasserings spørsmålet.⁹¹ Etter en overenskomst med rektor besluttet Fellesutvalget seg for å ikke å offentliggjøre flere bidrag til behandling av spørsmålene. Man ville ikke foregripe Kollegiets arbeid i saken. Fellesutvalget fikk til gjengjeld for dette løftet beskjed om at studentenes mening ville bli hørt og tatt hensyn til før Kollegiet fattet noen avgjørelse.⁹²

KOLLEGIETS UTREDNING

Den 15.4.1947 la rektor fram til diskusjon første del av et utkast han hadde gjort om Universitetets byggeplaner. Hvert medlem av Kollegiet fikk utdelt utkastet. Rektor understreket overfor Kollegiet at det kun var tenkt som et rent foreløpig diskusjonsgrunnlag. Kollegiet diskuterte deretter saken. Arkitektene Micheelsen og Bjørnson-Langen kom på møtet og redegjorde for en plan for nybygg på Blindern, deretter forlot de møtet.⁹³ Riksarkitekten gav kvestor beskjed om at den forberedende behandling av regulering av statseiendommer i Oslo og Aker skulle koordineres i Kirke-og Undervisningsdepartementet. Det skulle så sendes videre til Finansdepartementet med anmodning om å reservere endel areal for Universitetet, som hadde betinget forkjøpsrett.⁹⁴ Universitetet stod på

⁹⁰ Ekspedisjonssjef Devik: "Behovet for akademikere skal kartlegges", Intervju i Aftenposten, morgen 10.3.1947.

⁹¹ "Er DU Orientert?", Aftenposten, Studenterliv 1.2.1947.

⁹² Tor Hennums framstilling s.3.

⁹³ Kollegiets forhandlingsprotokoll 15.4.1947, uten nummer.

⁹⁴ Kollegiets forhandlingsprotokoll Jnr.1369/47, 10.5.1947.

dette tidspunktet overfor et alvorlig problem: Riksarkitekten skulle også utføre arbeider for alle de øvrige Høyskolene i Norge samt Universitetet i Bergens byggeprosjekt. Derfor gikk det heller smått framover med arbeidet for Universitetet i Oslo.

KONKLUSJON

Linjene for den videre debatt, ble i løpet av denne perioden klart trukket opp. Begge parter beskyldte hverandre for manglende bakkekontakt.

Studenter og de øvrige vitenskapelige ansatte mente også at de måtte få være med på å bestemme over Universitetets avgjørelser. Byggedebatten aktualiserte denne sak ytterligere. Det ble lagt stor vekt på hva Det historisk-filosofiske fakultetets professorer mente angående Universitetets framtid. Var det mulig at et fakultet skulle kunne avgjøre et helt Universitets framtid?

Var det presset fra studentene våren 1947 som fikk kollegiet til å bestemme seg for å foreta en ytterligere utredning?⁹⁵

Sentrumstilhengerne ble sett på som en gjeng med gamle professorer med et sterkt følelsesmessig engasjement for "De Gamle Bygg". Sentrumstilhengerne var tilhengere av det bestående system. Sett i ettertid oppfatter jeg det som om de tok sin avgjørelse på et meget spinkelt grunnlag. Jeg har ikke funnet noen kilder som peker i retning av at de myndigheter i Oslo sentrum som ville bli rammet av en sentrumsutbygging noen gang sa seg enig i prosjektet. Tomtekomiteens utredning fra høsten 1946, ser ut til å ha bygget sitt materiale mer på bør, enn vil. Grunnlaget var da i følge meg heller spinkelt for å fatte en slik alvorlig avgjørelse som flere gjorde.

Blinderntilhengerne ble beskyldt for å ha et heller utopisk syn på hva en samling på Blindern ville kunne føre til. Kritikken mot deres argumentasjon gikk på at en åndelig fornyelse og et intimt samarbeid de

⁹⁵ Det kan se slik ut, da alle i desember 1946 regnet med at saken kom til å gå videre til Stortinget i løpet av relativt kort tid. Det er først i mars 1948 at det blir klarlagt hvordan selve avgjørelsesprosessen ville komme til å bli.

ulike fag og fakultet i mellom ikke automatisk ville følge av en geografisk samling av Universitetet.

Det ble også pekt på at argumentasjonen for en samling burde legge mer vekt på de praktiske hensyn enn et såkalt åndelig fellesskap og fornyelse.

Studentenes bo og arbeidsforhold ble viktige element i debatten til inntekt for en Blindernutbygning. På Blindern kunne fritidsliv og undervisning gå hånd i hånd og skape en sunn sjel i et sunt legeme.

KAPITTEL 5

KOLLEGIETS VIDERE ARBEID MED BYGGEPLANENE

I dette kapitlet skal jeg hovedsakelig ta for meg ta for meg Kollegiets videre arbeid med Universitetets byggeplaner fra høstsemesteret 1947 til høstsemesteret 1949.

Kollegiet gav i budsjettforslaget for 1947/48 en fullstendig oversikt over hva som ble krevd for å fremme forskningen og for å møte behovet for nye institutter. Kollegiet anbefalte at flere instituttbygg burde påbegynnes. Det første bygg som måtte oppføres var nybygg for Det historisk-filosofiske fakultet og Kollegiet førte opp 1 000 000 kr til dette bygg. Til nybygg for Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet førte Kollegiet opp 1 250 000 kr.¹

Departementet var fullt innforstått med at det eksisterte slike byggebehov, 250 000 kr ble bevilget til grunnarbeide for instituttbygg for Zoofysiologi.²

Stortingets Universitet- og fagskolekomite var redd for at de arbeidsforhold Universitetet arbeidet under skulle føre til senket effektivitet i undervisningen og forskningen. Komiteen sluttet seg allikevel til departementets forslag om å realisere kun en liten del av Universitetets byggeplaner i førstkommande budsjettår pga. at det først og fremst måtte tas hensyn til boligbyggingen. Det skulle derimot brukes resurser til å øke lærerkapasiteten, 7 nye professorater skulle opprettes.³

3. juni var det igjen duket for universitetsdebatt i Stortinget.⁴

Debatten viste at de folkevalgte var klar over Universitetet i Oslo problemer og at noe måtte gjøres. Universitetet i Bergen og den tekniske høyskolen i Trondheim ble også bygget ut på dette tidspunktet. Det er da kanskje ikke så rart at det ikke ble brukt press for å få Universitetet i Oslo til å bestemme seg med hensyn til byggeplaner for Det historisk-filosofiske fakultet og dermed universitetets framtid. Det var verken

¹. St.prp.nr.1.-1947 s.13.

². ibid.

³. Budsjett innstilling S.nr.18-47.

⁴. Stortingstidende 1946 s.949-960. 3.6.1947.

midler eller bygge-materiale tilgjengelig for Universitetet i Oslo på dette tidspunkt.

Stortingsmann Friis var klar over at byggeplanene for Blindern stod i stampe og at professorene var innbyrdes uenige. Friis uttalte: "Men dette ordet materialmangel må ikke bli en trylleformular som bli brukt til å trylle ned under jorden saklige drøftelser om hva som kan gjøres uten materialer, uten boliger, ved hjelp bare av penger."⁵ Friis hadde det inntrykk at Universitetet hadde blitt svekket i sitt arbeid og ikke lengre gikk inn for sine planer med samme glød som rett etter frigjøringen.

Stortingsmann Chr. Oftedal pekte på at den nærmeste oppgaven for landet var å få bygget ut Universitetet i Bergen. Taleren var irritert på Universitetets behandling av byggesaken, man kunne ikke stille opp rent akademiske ønskemål som ikke var knyttet til virkelig konkrete planer.

Statsråd Fostervoll forklarte at selv om ikke noe bygg hadde kommet opp, hadde det blitt satset på nye stillinger. På Blindern var det ikke mulig å bygge ut pga. materialsituasjonen. Statsråden hadde ellers den oppfatning at "ansvarlige" universitetsfolk hadde det syn at statsmaktene viste en helt ny vilje til å strekke seg langt for universitetet. Både professor Bjerknes og rektor Mohr hadde offentlig gitt uttrykk for en slik holdning.⁶ Statsråden regnet med at plasseringsproblemet ville løse seg på veien. Statsråden la ikke noe press på Universitetet for å få avgjort plasseringen av Det historisk-filosofiske fakultets nybygg, noe som sett fra departementets side var svært fornuftig, da andre ting ble ønsket prioritert.⁷

KOSTBAR VENTETID

I studentmiljøene høsten 1947 rådde det en avmaktsfølelse, hele Blindernsaken drev, samtidig med at behovene for nybygg økte dag for dag. Blindernkomiteens arbeid hadde sakte visnet hen etter debatten i Studentersamfundet den 8.februar. Gruppen hadde oppnådd hva den var

⁵. ibid. s.952.

⁶. ibid. s.955.

⁷. Min konklusjon.

ute etter, studentene var mobilisert og hadde klart gitt uttrykk for sine meninger i byggedebatten.⁸ Studentene mente at Kollegiet brukte altfor lang tid på selve forarbeidet til byggeplaner.⁹ Det gjaldt ikke bare det nye instituttbygget for historisk-filosofiske fakultet, men hele Universitetets framtid. En regnet med at når "kollegiekomiteen"¹⁰ var ferdige med sitt arbeid og planene ble lagt fram kom det til å ta ytterligere flere måneder før den endelige bestemmelse ble tatt. Det hele endte vel opp med at Kollegiet valgte sentrum: "Da er det bare en chance igjen - Stortinget. Det kommer sikkert bare til å ta hensyn til fornuften, men da er flere kostbare år kastet bort."¹¹

Det gikk også visse rykter om at Rikshospitalet skulle flytte til Blindern, hvis så var sant falt den siste og eneste hoved-innvending mot Blindern bort, mente Universitas. De eneste argument som da ville stå igjen var tradisjonene og personlige hensyn, og de måtte vike til fordel for studentenes, Universitetet og landets framtid.¹² Fra studentenes side var det et sterkt ønske om at man skulle bli tatt med på den offisielle beslutningsprosessen som noe mere enn kun rådgivere. Studentenes eneste metode for å kunne bli hørt i saken hadde blitt utprøvd i vårsemesteret, nemlig å gå til pressen.

Det nye Fellesutvalgets arbeid for et samlet Universitet på Blindern fortsatte. Formann Georg Hille mente at man foreløpig hadde sett små resultater av studentenes anstrengelser, men man håpet at avgjørelsen ville foreligge snarest.¹³ Hybelhus-saken var i ferd med å bli løst. Komiteen regnet med at det ville bli oppført bygg bak Ullevål stadion som ville stå ferdig til 1952 Olympiaden.

⁸. Intervju med Knut Selmer.

⁹. "Hele Blindernsaken driver", Universitas 23.10.1947.

¹⁰. ibid.

¹¹. ibid.

¹². ibid.

¹³. Stud.teol. Georg Hille, den nye formann i Studentenes Fellesutvalg: "Store oppgaver for det nye Fellesutvalget", Aftenposten, Studentertiliv 17.1.1948.

STORTINGET OG BLINDERN

I forbindelse med professor Vegard 40 års jubileum som ansatt på Universitetet, foretok Universitas et jubileumsintervju.¹⁴ Professor Vegard hevdet i intervjuet at å bygge i sentrum ville være i strid med Stortingets plan for Universitetet:

Det har således vært Stortingets mening at Blindern skulle bli det sted hvor man nu skulle samle den fremtidige Universitets-bebyggelse, slik at man fikk en rasjonell plan for Universitetets byggepolitikk. Etter hvert som plassen blir for knapp i sentrum og der trenges nye bygg av større omfang, har det vært en forutsetning at slike bygg helt naturlig skulle bli henlagt til Blindern. Selvsagt er det ikke meningen at man skal oppgi undervisningen i sentrum før behovene krever ganske vesentlige utvidelser. Men noen særlig nybygging for Universitetet på dets gamle plass i sentrum synes helt urasjonelt og i strid med den storstilte plan som Stortinget i sin tid vedtok.¹⁵

Rektor Mohr ble i begynnelsen av mars 1948 intervjuet i forbindelse med Universitetets byggeplaner.¹⁶ Mohr forklarte hvordan selve beslutningsprosessen ville komme til å bli. Kollegiets utredning skulle sendes fakultetene og Fellesutvalget til uttalelse. Disse uttalelser ville så følge med Kollegiets innstilling til departementet. Kollegiet regnet også med en sammenkalling av et professormøte for å gjennomdrøfte planene, men Universitetets endelige innstilling ville li foretatt av Kollegiet. Rektor påpekte at: "Ved Blindern-sentrum-planen vil forholdene ved Universitetet i Oslo bli helt parallelle med forholdene ved Universitetet i Kjøbenhavn"¹⁷. Ved en utbygning på Blindern ville man få et omtrent nytt Universitet. Det var meget viktig for Universitetet i Oslo at Stortinget hadde bestemt en desentralisering av Universitetet. Det måtte derfor undersøkes hvordan opprettelsen av Universitetet i Bergen ville virke inn på studenttilgangen i Oslo. Det ville også bli interessant å se hva den departementale komite til undersøkelse av behovet for akademisk

¹⁴. Professor Vegard: "Nybygging i sentrum i strid med Stortingets plan", Universitas 12.2.1948.

¹⁵. *ibid* s.5.

¹⁶. Intervju med rektor Mohr: "Avgjørelsen gjelder Universitetets framtid", Universitas 11.mars 1948.

¹⁷. *ibid*.

arbeidskraft kom fram til. På spørsmål om når han mente byggingen kunne komme i gang på Blindern påpekte rektor at man hadde en million kr til rådighet for utbygging av en natur-vitenskapelig instituttbygning, men at det ikke fantes materiale.

Det ser for meg ut som om rektor helst så en delt løsning og at det for ham var viktigst å få påbegynt et nybygg for Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.

Professor Nils Alstrup Dahl kom uken etter intervjuet med rektor med en nøktern vurdering av byggesakens framgang. Dahl påpekte at uansett hvilken løsning som ble valgt, ville ikke Universitetets indre og åndelige enhet bli gjenreist ved at bygningene ble samlet på Blindern, like lite som kontinuiteten i vår kulturtradisjon og Universitetets plass i folkets bevissthet ble sikret ved at bygningene lå i sentrum.¹⁸ Avgjørelsen måtte fattes på bakgrunn av nøkterne og praktiske overveielser. Universitetet burde på bakgrunn av disse bli samlet på Blindern. De fleste hadde blitt klar over at professor Rokseths plan ikke var så enkelt å gjennomføre som tidligere tenkt. Hovedproblemet ville bli å finne løsninger som ville være brukbare i en lang overgangsperiode.¹⁹

BUDSJETTBEHANDLINGEN FOR 1948/49

Kollegiet uttalte i sitt budsjettforslag for 1948/49, at det var et krav som i virkeligheten var viktigere enn alle andre, nemlig kravet om førstegangsbevilgninger til absolutt nødvendige nybygg ved Universitetet. Kollegiet uttalte: "Universitetets arbeid må ses som et overmåte viktig ledd i den innsats nasjonen som helhet må gjøre for i metoder og arbeidsmåte å kunne hevde seg i den forskningens tidsalder vi nå befinner oss i."²⁰

Departementet bemerket at det var tvilsomt om det i det hele tatt kunne reises offentlige bygg i Oslo i 1948/49, og førte derfor ikke opp noen bevilgning til disse formål.

¹⁸. Professor Nils Alstrup Dahl: "Fremtiden ligger på Blindern", Universitas 18.3.48.

¹⁹. Man regnet på dette tidspunkt med at det ville ta ca. 10 år å få gjennomført planene.

²⁰. St.prp. 1. kp.221. 1948.

Stortingets Universitet- og fagskolekomite²¹ var ikke fornøyd med departementets proposisjon, og mente at det ville ha vært fordelaktig om Kollegiets forslag hadde blitt fulgt i en større utstrekning. Komiteen understreket at det ikke var tvil om at de instituttbygg Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet hadde behov for skulle plasseres på Blindern. Det var plasseringen av det nye instituttbygg for Det historisk-filosofiske fakultet som ikke var ferdig utredet. Det burde derfor settes av penger slik at når det ble ledig arbeidskapasitet og materialer kunne byggearbeidet settes i gang uten at ny verdifull tid ble bortkastet.

Statsråden svarte i Stortingets budsjettdebatt²² at departementet ikke kunne følge Kollegiets ønsker da Staten allerede var involvert i omfattende byggearbeider for Universitetet i Bergen og ved Norges Tekniske Høgskole.²³ Kirke- og Undervisnings-departementet mente at det ville kunne startes opp byggearbeider for institutt for næringsfysiologisk forskning i 1949. Departementet hadde også satt opp en 5 års plan for utbygginger ved Universitetet i Oslo fram til 1952, hvor det nye institutt-bygget for Det historisk-filosofiske fakultet kom sist på listen.²⁴

STUDENTENE OG BYGGESAKEN

Universitas foretok en kort oppsummering av Universitets- og fagskolekomiteens innstilling og sitatet nedenfor er hentet derfra. Avisen var redd for at hele universitetets arbeid stod i fare, hvis ikke nybyggene kom opp. Sitatet skulle være komiteens hovedsyn og bakgrunn for at det i det minste burde settes i gang minst et nybygg:

Men Universitetet i Oslo er dog vår sentrale forsknings- og undervisnings-institusjon. Det vil innskrenke omfanger(sic) og resultatene av Universitetets arbeid, ja, sette selve dets arbeid i fare såvel nå som for fremtiden om de planlagte byggearbeider stopper helt opp. Universitetets virksomhet like så vel som boligbyggingen er en mektig faktor også når det gjelder å gjenreise og effektivisere vårt arbeidsliv i videste forstand og

²¹. Budsjett-innstilling S.nr.19-48.

²². 22.4.1948.

²³. Stortingstidende 1948 s.687.

²⁴. ibid.

heve vår alminnelige levestandard.²⁵

Det hadde blitt satt i gang en oppussing av Universitetsbyggene i sentrum²⁶, noe som var vel og bra men ikke nok. Studenterliv²⁷ uttalte i den forbindelse:

Mens studentene kjemper om plassen, puster i dårlig luft, og blir syke av trekk i gangene, diskuterer man hvorvidt Universitetet skal ligge i sentrum eller på Blindern. Alle er klar over at det må utvidelser til, og tomtekomiteens innstilling viser tydelig hvor man i det hele tatt har ekspansjonsmuligheter.²⁸

Studentene ønsket en annen form for undervisning enn kateterforelesninger, de ønsket kollokvier der elevene kunne komme i nærkontakt med den som underviste og der problemer lettere kunne utdypes.²⁹ Studentene mente at dette kunne oppnås i nye moderne bygg på Blindern.

Aftenpostens utsendte medarbeider foretok i februar en undersøkelse blant noen av de utenbys studenter som befant seg i Oslo, om hva de syntes om sine boforhold og studentmiljøet. Stud.mag. Peter Anker uttalte om studentmiljøet: "Man kan ikke engang snakke om et enkelt studentmiljø her i byen, det er mange bittesmå miljøer som har kapslet seg inn."³⁰

Universitas foretok første uken i april en utspørring av de professorer de kunne få tak i på Blindern dvs. ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet, om sentrum eller Blindern. 17 stemte for Blindern og 1 for

²⁵. "Universitetets arbeid i fare", Universitas 8.4.1948.

²⁶. Riksarkitekten hadde i 1947 frarådet en oppussing av Universitetets fasader, fordi Universitetets utbygning lå i støpeskjeen. Kollegiets forhandlingsprotokoll 2284/47. 4.8.1947.

Kollegiet må ha fått gjennomført sitt ønske på tross av Riksarkitekten.

²⁷. Fast spalte i Aftenposten.

²⁸. "Apropos oppussingen av sentrumsbygningene", Aftenposten, Studenterliv 17.4.1948.

²⁹. "Lærermangel og undervisning", Aftenposten, Studenterliv 24.4.1948. Etter Universitetsloven av 1905 var det også Universitetets mål.

³⁰. "Hybel til de fleste, men trangt om plassen", Aftenposten 14.2.1948. Oppsøkende journalistikk.

sentrum.³¹ Blindertilhengerne³², argumenterte med at der var det utvidelses muligheter på lang sikt og siden Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet allerede var plassert der, var det naturlig at resten av Universitetet flyttet etter.

NYTT SEMESTER

Universitetet fylte ikke de minimumskrav som måtte stilles til et Universitet sa rektor, professor Otto Lous Mohr ved Universitetets årsfest 2. september. Universitetet stod i fare for å bli liggende etter i den vitenskapelige "opprustning" og måtte derfor få midler til å bygge. Rektor forventet at det høstsemesteret 1948 skulle foreligge en inngående utredning med omkostningsberegninger av de to alternativer som forelå når det gjaldt Det historisk filosofiske-fakultetets instituttbygg.³³ Rektor fortsatte: "Og en analyse av tallmaterialet som vårt sosial-økonomiske institutt etter min anmodning har foretatt, viser klart at bevilgningene på universitetsbudsjettet i prosent av nasjonalinntekten først siste år nærmer seg det nivå hvor de lå i begynnelsen av 30-årene."³⁴

REVIDERT BLINDERN-SENTRUM PLAN KLAR

Annet og revidert framlegg for Sentrum-Blindern er ferdig, kunne Universitas opplyse i midten av november 1948.³⁵ Rektor ble igjen intervjuet. Det var klart at det måtte bygges nordpå, men noe kunne vel også universitetet i Oslo tilgodesees med. Rektor mente³⁶ at man nok

³¹. "Blindern- det eneste rasjonelle", Universitas 8.4.1948. Aftenposten, Studenterliv aften 17.4.1948. Det viste seg senere at personen som skulle ha stemt for Blindern, på det tidspunktet hadde oppholdt seg i sentrum og at det hele var en misforståelse fra Universitas side.

³². H.Haraldsen (kjemi), Endre Berner (kjemi), Bjørn Føyn (zoologi), J.T.Ruud (marinbiolog), H.Solberg (teoretisk- meteorologi), O.Holtedahl (historisk-geologi), G.Ålvik (botanikk) A.Jermstad (farmasi), B.Samdahl (farmasøytisk-kjemi), K.Nordahl, V.Brun (ren matematikk), I.Johansson (matematikk), Th.Skolem (matematikk), E.B.Schilderup (anvendt-matematikk), L.Vegard (fysikk), J.Holtmark (fysikk), T.Barth (krystallografi, mineralogi og petrografi).

³³. "Vi må ikke ligge etter i den vitenskapelige opprustning", Aftenposten 2.9.1948.

³⁴. "Universitetet fyller ikke minimumskravene", Universitas 9.9.1948.

³⁵. J.E.H: "Et universitetsarbeid skal og må være kvalitets arbeid", s.5, Universitas 18.11.1948. Under BYGGEPLANER.

³⁶. *ibid.*

hadde vært for snare til å ta standpunkt i Sentrum-Blindernsaken. En av grunnene for dette var det problem som hadde oppstått med Riksarkitekten. Først nå forelå det et revidert framlegg av de langsiktige byggeplaner.

Kollegiets utredning ville bli oversendt Universitetets instanser til uttalelse når den var ferdig. Rektor understreket: "Det hele har vært et meget krevende arbeid. Bare det å tilgodese de enkelte institutters krav i de forskjellige bygge-etapper har formelig artet seg som noe av et puslespill". Mohr mente at hittil hadde Universitetet arbeidet under et permanent press i form av et kappløp mellom studentene og lærerkreftene. Prinsippet hadde til da vært at: "klarar du det, så må du klare det også," et farlig prinsipp. Rektor mente at et universitetsarbeid skulle og måtte være et kvalitetsarbeid og aldri hadde det vært viktigere for de små nasjoner å holde sin kulturelle standard høy enn nå etter krigen.

Rektor fortalte at Universitetet håpet at man i 1949 skulle få materiale og byggetillatelse til et nybygg, institutt for zoofysiologi, ernæringsforskning og biokjemi. Det var ikke pengemangel grunnet 700 000 donert av Marabou, men material-mangel.

UNIVERSITETSDEMOKRATI

Universitas mente at Blinderndebatten hadde avdekket fundamentale svakheter og motsetninger ved Universitetet.³⁷ Det historisk-filosofiske fakultetets flertall hadde i desember 1946 gått inn for en løsning som ingen studenter stod for. Hvis Kollegiet fulgte fakultetet ville Universitetets offisielle holdning ikke avspeile flertallet av Universitetets brukere.

En kan jo mene at det heller ikke ville være nødvendig fordi studentmassen hele tiden blir skiftet ut, men Norge er og var et demokratisk land og det store spørsmålet ble da om det ikke på noen måte ville kunne være mulig å la andre enn professorene få delta i beslutningsprosessen.

³⁷. "Universitetets initiativ er svekket", Universitas 13.11.1947.

De vitenskapelige ansatte³⁸ og studentene mente at det var meget viktig å få satt søkelyset på deres mulighet for å påvirke en slik viktig beslutningsprosess. Studenter og tjenestemenn mente selv at dette var et rimelig krav. Meningsutvekslinger over dette temaet ble ført i Universitas med innlegg fra begge sider helt fra høsten 47.³⁹ Da Universitetet i Bergen så ut til å få en annen administrasjonsform ble spørsmålet ytterligere aktualisert. Innad på Universitetet ble det ytret ønske om at også representanter for de øvrige vitenskapelig ansatte og studentene skulle møte fast i Kollegiet slik det så ut til å bli ved det nye Universitetet i Bergen.

For å forstå bakgrunnen for denne diskusjonen og de ønsker som ble uttrykt vil jeg gi en kort oppsummering av den administrative ordningen ved Universitetet i Oslo.

I fakultetsrådet satte alle fakultetets professorer. Alle fikk avgi stemme, men fakultet kunne kun komme med sine ønsker overfor Kollegiet i utbyggings saken, det var Kollegiet som skulle ta den endelige beslutning. Dekanene ble valgt for en 3 års periode.

Kollegiets standpunkt var ifølge lov og reglement Universitetets offisielle holdning. I Kollegiet satt alle dekanene ved Universitetets fakulteter. I denne perioden var det 5 fakultet, Det teologiske, Det juridiske, Det medisinske, Det historisk-filosofiske og Det matematisk-naturvitenskapelige. Rektor ble valgt av et alminnelig professor møte for en 3 års periode, i 1939 fikk dosentene også stemmerett.⁴⁰ Kollegiet representerte derfor et ensidig professorsyn. En løsning som ble foreslått når det gjaldt byggesaken var å bruke Universitetslovens § 11⁴¹, der det

³⁸. Foreningen av de vitenskapelige ansatte ved Universitetet i Oslo ble opprettet i 1936 og den kjempet helt fra første stund for å øke medlemmenes muligheter for innflytelse på Universitetet.

³⁹. Thingsrud, Leif: 50 år for universitetslærerne. Foreningen av vitenskapelige tjenestemenn ved Universitetet i Oslo 1936-1986.

Oslo 1986. s.74.

"Kollegiet representerer et ensidig professorsyn", "Bare det alminnelige professormøtet kan avgjøre Blindernsaken". Universitas 13.11.1947, 20.11.1947,

⁴⁰. Lov av 9.juni 1939.

⁴¹. Dosent dr. Kaare Münster Strøm, "Bare det alminnelige professormøtet kan avgjøre

ble gitt mulighet til et professormøte.⁴²

Alminnelig professormøte sammentreder til valg av rektor etter §2. Det sammentreder der hos til behandling av saker som angår Universitetet og dets virksomhet, så ofte det av rektor finnes ønskelig eller det forlanges av vedkommende regjeringsdepartement eller av Kollegiet eller av minst 10 medlemmer.

Studentenes posisjon ble fastslått i § 37 i Universitetsloven av 1905: "De studerende ved hvert fakultet velger representanter, der tjener som mellemeledd mellom universitetets myndigheter og de studerende i anliggender vedrørende disses interesser, navnlig forsaavidt angaar undervisningen ved universitetet."⁴³ Dette reglement ble endret allerede i 1910-11⁴⁴ og ble i hovedtrekkene stående fram til 1955. Etter denne endring skulle formennene i de enkelte særutvalg danne et fellesutvalg, som igjen skulle representere studentene ved Universitetet i sin alminnelighet. På hvert fakultet valgte alle studentene sine representanter til studentenes særutvalg, utvalgene ble valgt for et år av gangen. Det ble valgt 3 representanter + 2 suppleanter til Særutvalgene. Særutvalgene hadde rett til å redegjøre for sitt syn i fakultetsmøter, men ikke delta i behandlingen av dem. Fellesutvalget kunne konsulteres av rektor når han ønsket det og Fellesutvalget skulle kunne komme med forslag vedrørende undervisningen.

Allmannamøter ble arrangert for alle studenter på et fag eller fakultet. Alle studenter kunne delta og avgi sin stemme. Det var vanlig at studentutvalgene innkalte til et hvert semester der utvalget la fram sitt arbeid og der man drøftet aktuelle problem for studentene. Studentene aksepterte at resultatet fra disse møtene var representative for alle studentene og bindende for studentrepresentantene.

Studentene klaget hele tiden på at de fikk for lite å si ved loven av 1905 og at Universitetet tolket den strengere enn nødvendig. Slik loven var

Blindernsaken...". Universitas 20.11.1947.

⁴². Rektor uttalte i begynnelsen av mars 1948 til Universitas at det antakelig ville bli professor møter.

⁴³. Universitetet i Oslo 1911-1961, bind II s.244.

⁴⁴. Kongelig resolusjon av 4.februar 1911.

utformet var det til enhver tid opp til fakultetet å avgjøre når studentene skulle konsulteres. Student representasjonen ved fakultetene ser først ut ved loven av 1955 å ha blitt tilfredsstillende for studentene.

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet vedtok sent på høsten 1947 at de enkelte fag skulle organiseres i fagseksjoner.⁴⁵ Disse skulle utgjøre første ledd i fakultetets organisasjon. På seksjonsmøtene skulle alle faste ansatte lærere og formannen for studentenes fagutvalg møte. Studentene skulle selv på denne måten få være med på å bestemme over sitt eget fag. Universitas anså at dette var et kjempeskritt i riktig retning.⁴⁶ Fellesutvalget ville først se hvordan dette fungerte på Blindern før det ble foreslått gjennomført på Det historisk filosofiske fakultetet.⁴⁷ Professor Tom Barth uttalte til Studenterliv at nyordningen førte til et naturlig og riktig samarbeid mellom studenter og lærere. Student representasjon på Det historisk-filosofiske fakultetet skulle behandles på allmannamøte møte for filologene den 23.4.1948.⁴⁸ Ingen av de andre fakultetene gjennomførte ordningen.⁴⁹

Det ble klart at Universitetet i Bergen skulle få en annen administrasjonsordning enn i Oslo, det skulle bli både rektor og direktør. Fakultetsrådet ville også få en annen sammensetning, alle dosenter skulle også være medlemmer og det skulle også være med representanter for de øvrige vitenskapelig ansatte og studentene (2.stk).⁵⁰ Studentene ville få stemmerett i saker hvor de var "menings-berettiget". Men ville denne nye loven få noe å si for Universitetet i Oslo? Professor Trumpy⁵¹ opplyste til "Bergens Tidende" at de to lover ville bli like ved at den eldre loven for Universitetet i Oslo ville bli endret.⁵²

⁴⁵. 50 år for.....s.75

⁴⁶. "Studentene og tjenestemenn med i fakultetsarbeid. Fagseksjonene på Blindern et kjempeskritt i riktig retning", Universitas 18.3.1948.

⁴⁷. "Fagutvalgsformenn med i seksjonene!", Aftenposten, Studenterliv 14.2.1948.

⁴⁸. "Student representasjon", Aftenposten, Studenterliv 10.4.1948.

⁴⁹. 50 år for.... s.75.

⁵⁰. "Universitetet i Bergen får både rektor og direktør", Aftenposten 24.4.48.

⁵¹. Professor ved Bergen Museum.

⁵². "Studenter med stemmerett i fakultetsmøteet", Universitas 29.4.1948.

Studentene og tjenestemenn ved Universitetet hadde opprettet en felleskomite til å arbeide med saken høsten 1947 og man hadde også etablert kontakt med tjenestemennen i Bergen. Men man oppdaget for at uten noen formell medbestemmelse rett hadde man lite man skulle ha sagt. Universitets og fagskolenemda sa seg i juni 1948 enig med Kirke- og Undervisningsdepartementets framlegg til lov ved Universitetet i Bergen. Nemnda la til at dersom ordningen fungerte tilfredsstillende skulle den gjennomføres ved Universitetet i Oslo og de andre Høgskolene i landet.⁵³ Nemnda la vekt på at det var demokratisk og heldig at de vitenskapelige tjenestemenn ble representert i fakultetsrådet. Studentene burde også få to målsmenn i fakultetsrådet. Kollegiet oppnevnte derfor den 11.9.1948 en komite med mandat å komme med forslag til revisjon av universitetsloven. Professor A.W. Brøgger ble oppnevnt til komiteens formann⁵⁴ og professorene Castberg, Solberg og Amundsen som medlemmer. Eilif Dahl representerte tjenestemennene og Olav Bø studentene.⁵⁵ Senere ble Andenæs med, han skal sammen med Dahl og Bø, i følge Bø⁵⁶, ha snudd hele komiteen slik at studentenes syn vant fram. Studentene og de vitenskapelig ansatte skulle få være med i styre og stell. Olav Bø hadde samlet de ønsker studentene hadde i forbindelse med lovrevisjonen og ville bruke dem som grunnlag for sitt arbeid i komiteen. Det viktigste for Studentenes Fellesutvalg var å få innført Student representasjon i Fakultetsrådet. Olav Bø fortalte at dette var første gangen studentene gjorde opprør mot professorveldet. Komiteen var ferdig med sitt arbeid i 1952, men loven er datert 9.12.1955 og trådte i kraft 1.5.1957. Representanter for de vitenskapelig ansatte og studentene fikk møte i Kollegiet for første gang 3.5.1957.⁵⁷

⁵³. "Ny administrasjonsordning for Universitetet i Oslo også?", Verdens Gang 22.6.1948.

⁵⁴. Brøgger døde i august 1951 og ny formann ble professor Sigmund Mowinckel.

⁵⁵. "Studentrepresentasjonen i Kollegiet og fakulteter, appellinstans og samfunnsvitenskapelig fakultet", Universitas 24.2.1949.

⁵⁶. Telefon intervju ca 10.10.1995.

⁵⁷. Universitetet i Oslo 1911-1961, bind II. s.164.

BUDSJETTBEHANDLING FOR 1949/50.

Kollegiet gjentok på nytt i sitt forslag til budsjett for 1949/50 at det måtte bevilges penger og byggetillatelse til Universitetet i Oslos høyst påkrevde nybygg. Kollegiet uttalte i forbindelse med budsjettframlegget, at man var klar over den vanskelige materialsituasjonen. Men en masse arbeid kunne settes i gang uten å bygge, som planering og grunnarbeid for nye instituttbygg. Det kunne også bevilges penger til vitenskapelig utstyr og bøker.

Departementet foreslo at arbeidet med instituttbygget for Ernæringfysiologi, zoofysiologi og biokjemi ble satt i gang så snart man kunne få tildelt byggemateriale. Staten regnet med at Universitetet skulle bruke egne og allerede donerte⁵⁸ midler og regnet ikke med nye bevilgninger fra statskassen før 1950/51.⁵⁹

Stortinget behandlet Universitets- og fagskolekomiteens Innstilling om bevilgning til Universitetet i Oslo den 30.mai 1949.⁶⁰ Statsråd Moen sa : "[...]byggjespørsmålet blir løyst i den mon og med den fart som materiale- og byggjesituasjonen gjev høve til."⁶¹ Selve generalplanen for universitets utbygging var enda ikke klar, Universitetet arbeidet fortsatt med saken.

Storingsmann Oftedal kom med sterk kritikk av Universitetet i Oslo, det var rett og slett ikke egnet til å ta på seg alle de oppgaver det nå hadde. Oftedal mente at en løsning var å gjøre Universitetet i Oslo til et rent forskningsuniversitet, mens Universitetet i Bergen kunne bli mere studiebetont.⁶²

⁵⁸. 250 000 i 1947-48, fra Forsvarsdepartementet 1946-47 100 000 og gave fra Freia-Marabou 700 000.

⁵⁹. Stortings-proposisjon nr.1 1949. kap.221 A, bsj.innst. S.nr.19.

⁶⁰. Stortingstidende s.1460-1470 30.5.1949.

⁶¹. ibid. s.1465.

⁶². ibid. s.1466.

KOLLEGIET OG RIKSARKITEKTEN

Kollegiet var ikke enda ferdig med utredningen og brukte derfor flere kollegiemøter i begynnelsen av semesteret for å arbeide med byggesaken.⁶³ Alle parter led under at verdifull tid gikk tapt under prosessen. Det er allikevel et faktum at en avgjørelse ikke ville ført til en snarlig byggestart. Sett i ettertid var den en fordel at så meget tid og resurser som mulig ble brukt til å fatte en avgjørelse av et slikt omfang. Rektor Mohr hadde også studert utvidelser ved nærmere 20 Universitet i USA.⁶⁴

Arkitekthjelp⁶⁵ hadde helt siden 1928 vært et problem for Universitetet. Kollegiet forhandlet helt fram til 20.januar 1949 med Kirke- og Undervisningsdepartementet om å få tilbake den gamle ordning med Riksarkitekten, hvor Universitetet hadde sin egen arkitekt, noe man mistet i 1928 da Universitetets bygninger ble lagt inn under Statens Bygningsdirektorat. Det så i juni 1948 ut til at dette skulle gå i orden, men den nyansatte Riksarkitekt kunne ikke innfri sin forgjengers løfte og man endte opp der man startet.

Samarbeidet mellom Kollegiet og Riksarkitekten kan ikke ha vært helt godt. I desember 1948 mottas et rundskriv fra Riksarkitekten der det blir innskjerpet at alle byggesaker for staten som hører inn under gjeldende etats område skal forberedes, planlegges og utføres i samråd med Riksarkitekten. Et PM. ble sendt Kollegiet om: "Forberedelse og planlegging av bygg for staten."⁶⁶ Det ble sendt et brev til Riksarkitekten 9.2.1949 med forespørsel om det var greit at Kollegiet representerer Universitetet i en Hovedplankomite. Riksarkitekten svarte den 19.2. med at brevet var oppfattet slik at Hovedplankomiteen var opprettet bestående av Riksarkitekten og Kollegiet⁶⁷.

⁶³. 15,22 og 29.januar 1949.

⁶⁴. Kollegiets Forhandlingsprotokoll Jnr 797/49. 9.4.1949. "Rektor Mohr har studert utvidelser ved universitetene i USA", Universitas 19.5.49.

⁶⁵. SBED. Statens Bygge og Eiendomsdirektorat.

⁶⁶. Kollegiets forhandlingsprotokoll s.nr.2618,2909/48.

⁶⁷. Kollegiets forhandlingsprotokoll s.nr.386/49.

KONKLUSJON

Kollegiet fikk kritikk for at det brukte for lang tid på arbeidet med utredningen. Hovedinnvendingen var at det nesten allerede var blitt for sent og at Universitetet i Oslo var totalt akterut-seilt. Det ble til og med i Stortinget foreslått å redusere Universitetet i Oslo til et rent forskningsuniversitet, mens Universitetet i Bergen kunne ta over undervisningen.⁶⁸

Kollegiet gav det dårlige samarbeidet med Riksarkitekten en stor del av skylden for at hele saken trakk ut i langdrag.⁶⁹ Et annet problem var mangelen på byggemateriale fordi boligbyggingen måtte prioriteres. Stortinget la stor vekt på at de andre Høyskolene og Universitetet i Bergen også var inne i en byggeperiode, og at Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet hadde et stort behov for nybygg. Det er derfor lite trolig at en rask avgjørelse fra Kollegiet ville ført til noen snarlig byggestart.

⁶⁸. Stortingsmann Oftedahl.

⁶⁹. Kollegiets Utredning av 1949.

KAPITTEL 6

STRIDENS SISTE FASE

I dette kapittelet skal jeg ta for meg høstsemesteret 1949 og vårsemesteret 1950. "Kollegiets utredning" var klar og ble fordelt til de berørte parter. Kollegiet ba om motiverte svar som skulle danne grunnlaget for Kollegiets endelige innstilling, som så ville bli videresendt til Stortinget/departementet.

Rektor Otto Lous Mohr åpnet høstsemesteret 1949 med atter en gang å sette Universitetets byggeplaner i fokus.¹ Mohr hadde en god nyhet å komme med: "Kollegiets utredning" var endelig gått i trykken. Rektor plassert skylden for at instituttbygget for Det historisk-filosofiske fakultetet ikke var kommet opp på den vanskelige materialsituasjonen. Hvert år siden 1946 hadde Kollegiet reist krav om store førstegangs bevilgninger til de nybygg universitetet hadde behov for. Kirke- og Undervisnings departementet og Stortinget hadde i prinsippet vært enige i disse krav, men på grunn av material situasjonen hadde det ikke blitt bevilget penger.² Rektor Mohr uttrykte i talen redsel for at hvis ikke noe ble gjort snart, kunne en stor sjanse ha blitt forspilt for årtier framover: Det står til vårt slektsledd å sørge for at vårt Universitet på den forestående merkedag³ ikke kommer til å fremby et bilde av stagnasjon, men bildet av et åndssentrum i utvikling og vekst, en institusjon hvor også de institutt- og laboratoriemessige betingelser for forskning og undervisning er tilgodesett på en måte som sikrer Universitetet de arbeidsvilkår vår tid krever.⁴

¹ Universitetets 138. årsfest.

² "Sentrum eller Blindern....", Rektor Mohrs tale ved Universitetets årsfest, Universitas 7.9.1949.

³ Universitetets 150 års jubileum.

⁴ ibid. note 2.

KOLLEGIETS UTREDNING ENDELIG KLAR

Den 28.oktober 1949 var Kollegiets Utredning ferdig trykket.⁵ "UTBYGGING AV UNIVERSITETET I OSLO"⁶ ble tidlig i november sendt ut på en høringsrunde til fakultetene, vitenskapelige tjeneste-menn og Fellesutvalget slik at de kunne få uttale seg før Kollegiet ville ta den endelige beslutning i saken. Kollegiets utredning var 60 sider lang og det fulgte med 18 bilag. Kollegiet satte opp flere faste forutsetninger for drøftelse av de ulike planene.

- 1. Bygningene i sentrum skulle beholdes av Universitetet.**
- 2. Samtlige institutter for de matematisk-naturvitenskapelige fag måtte samles på Blindern.**
- 3. Uansett planvalg, Det medisinske fakultet måtte forbli i sentrum i første etappe.**
- 4. Rikshospitalet kom foreløpig til å forbli i sentrum.**
- 5. Universitetsbiblioteket kom til å forbli i sentrum i overskuelig framtid.**
- 6. Studentboliger og idrettsanlegg skulle uansett planløsning valg bli på Blindern.**

Kollegiet regnet med et studenttall på ca 6000 til 7000 studenter om basis for beregninger av m^2 . Det var fullt ut mulig ved hvert av de to alternativer å skaffe Universitetet tilfredsstillende plassforhold og utviklings muligheter.⁷ Det var imidlertid et faktum som stod fast: en utvidelse i sentrum ville føre til et delt universitet for all framtid.

⁵ Universitetet i Oslo 1911-1961, bind II s.228.

⁶ Kollegiets utredning: "Utbygging av Universitetet i Oslo", ble også kalt "blåboka", Universitas 1.des. 1949 s.2.

⁷ Kollegiets Utredning s.42.

Alternativ I : Sentrum-Blindern planen

Utnyttelse av de gamle bygg i sentrum + utbygging på tomten. Nybygg på Frederiksgate 3 og St.Olavsgate 32 for hoved- administrasjonen, diverse felleslokaler og samtlige humanistiske fakultet. Blindern for Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og de teoretisk medisinske institutter.

Utbygningen ville koste 47 500 000 kr og gi 32 710 m², 110 920 m³
Kollegiet regnet med to byggefaser.

Alternativ II : Blindern-planen

Full utbygning og samling av Universitetet på Blindern

Utbygningen ville koste 58 500 000 kr og gi 35 770 m², 129 470 m³
Kollegiet anbefalte også her to byggefaser.

Kollegiet tilbakeviste at Stortinget allerede i 1918 bestemte at hele Universitetet skulle flyttes til Blindern. Hambro hadde bare pekt på at det var en fordel ved Blindern, nemlig 4000 mål på Gaustad til mulige utvidelser. Det ble ikke diskutert å flytte de humanistiske fakultetene.⁸ Først på slutten av 30 tallet dukket tanken om en flytting av de humanistiske fakultetene til Blindern, i forbindelse med Det historisk-filosofiske fakultetets nye instituttbygg.

Argumentet om at universitetets enhet var avhengig av en tett geografisk plassering var ifølge Kollegiet overdrevet, skillet mellom de humanistiske fag og naturvitenskapene ville alltid være til stede på grunn av den innebygde forskjell fakultetene imellom. Det samme gjaldt kontakten mellom de ulike studenter og lærere. Til og med den gang samtlige fakultet var samlet innenfor et lite område, hold de forskjellige fag og fakultet seg til seg selv. I Kjøbenhavn hadde man en deling av De humanistiske og de matematisk naturvitenskapelige fag og tilbakemeldingene fra Danmark var samstemmige i at dette ikke bød på spesielle vanskeligheter. Standarden på Universitetet stod heller ikke tilbake for store Universitet i langt rikere land.

⁸. ibid. s.15.

Kollegiet slo fast at det var en stor reell fordel ved Blindernplanen: studentenes behov for mosjon og friluftsliv ville bli meget godt dekket. Uansett hvilken løsning som ble valgt måtte det anlegges idrettsanlegg med internasjonale mål på Blindern. Kollegiet regnet med at de studenter som eventuelt kom til å forbli i sentrum ville benytte seg mindre av disse tilbud pga. avstanden til Blindern. Det ville derfor ved en delt løsning være nødvendig å bygge nytt på den gamle idretts- bygningens tomt. Planen om idrettsanlegg på Aars og Voss skole ble ikke tatt alvorlig av Kollegiet.

På Blindern hadde man utmerkede egnede fri tomteareal til utvidelsesmuligheter. I sentrum var det en helt annen situasjon, tomter måtte skaffes til veie fra andre kommunale instanser og det måtte taes hensyn til reguleringsplaner for sentrums-bebyggelsen. Kollegiets utredning slo også fast at problemet med kommunikasjonen til Universitetsbiblioteket kunne lettes ved et eget universitetsbibliotek på Blindern.

Sett under ett oppfatter jeg utredningen dit hen at Kollegiet helst så at Universitetet forble delt og at man heller satset på å gjøre det beste ut av situasjonen.⁹ Universitetets enhet, professor Rokseths viktigste moment for en samling la Kollegiet mindre vekt på og uttalte og: "[...]ved en nøktern vurdering fremheves at erfaringene taler avgjort mot å tillegge dette moment en altfor stor vekt."¹⁰ Kollegiet la vekt på at det var fullt ut gjennomførbart å la Det matematisk naturvitenskapelige fakultet forbli alene oppe på Blindern. Kollegiet regnet ikke med noen samling av hele Universitetet på Blindern i en noenlunde nær framtid så lenge undervisningen for jurister, sosialøkonomer og teologer fungerte tilfredsstillende i sentrum. Kollegiet regnet derfor med at hovedadministrasjonen, Det juridiske fakultet med sosialøkonomi og Det teologiske fakultet ville forbli i sentrum i lang tid. Av erfaring viste man at slike ordninger hadde en tendens til å bli permanente og man ville

⁹. Det er ironisk at hele det matematisk naturvitenskapelige fakultet var for en samling av Universitetet på Blindern, mens Kollegiet så det som en fordel for mat-nat at Universitetet forble delt.

¹⁰. Kollegiets Utredning s.21.

allikevel ende opp med et splittet Universitet, med skillet innen de humanistiske fakultet. Noe Kollegiet var sterkt imot. Hvis derimot det "humanistiske fakultetsbygg" ble plassert i sentrum, ville medisin bli samlet på Blindern.

Kollegiet pekte på at også Det matematisk naturvitenskapelige fakultet hadde behov for en rekke nybygg, og penger til dette måtte skaffes ved siden av betydelige bevilgninger til Det historisk-filosofiske fakultet. I følge Kollegiets beregninger ville det ta kortest tid og bli rimeligste å bygge ut etter Sentrum-Blindernplanen.¹¹ Et Auditorium Maximum kunne bygges ut på Tullinløkken senere. Kollegiet mente at sentrumsbygningene var konstruert slik at det ville være: "[...] betydelig enklere å skape gode lokaler til økt plass for disse fakultetene¹² her[...]"¹³

De fleste forventet at debatten igjen skulle ta av slik som i vårsemesteret 1947. Universitas ventet vektige innlegg fra folk utenfor Universitetet, byggesaken var ikke kun viktig for Universitetet, men for Oslo, ja for hele landet. Avisen manet til en saklig debatt: "men en ting måtte alltid ligge i debattantenes bakhode, det var studentene man først og fremst måtte tenke på [...] Det nye, eller rettere det utvidete, Universitetet kommer til å sette sitt kraftige preg på bybildet og foreldre landet rundt skal hundreår etter hundreår sende sine barn til Universitetet, og de kommer til å være interessert i at de får så gode arbeidsvilkår som mulig."¹⁴

Flere var engstelige for at den sene utgivelsesdatoen på Kollegiets utredning ville føre til at behandling av byggesaken ville bli utsatt til vårsemesteret 1950. Universitas prøvde derfor helt fra Utredningen forelå i midten av november 1949 å få fortløp på dens behandling. Det var ikke satt av plass til behandling av Kollegiets utredning i Det historisk-filosofiske fakultet og Fakultetsmøtene i høstsemesteret var allerede meget fulltegnet.

¹¹. ibid. s.47.

¹². De humanistiske fakultetene.

¹³. Kollegiets Utredning s.25.

¹⁴. "Blindern-Sentrum", Universitas 15.9 1949. s.2

Universitetet måtte sørge for at alle sider av saken ble behandlet og drøftet slik at Stortinget ikke kunne finne på å sende Universitetet inn i en ny runde med behandling, noe som ville ført til ytterligere utsetting.¹⁵ Utredningen måtte derfor behandles på flere forberedende møter.

KRITIKK AV UTREDNINGEN

Universitas syntes at Kollegiets utredning for så vidt var grei og oversiktlig, men brukte atskillig spalteplass på kritikk.¹⁶ Den kanskje sterkeste kritikk ble rettet mot Kollegiet for den tid det hadde brukt på arbeidet. Rektor hadde allerede ved høst- semesterets start gitt uttrykk for at utredningen ville komme hvilken dag som helst. Først i november forelå Utredningen og det ville være vanskelig for fakultetene å få fattet en avgjørelse høstsemesteret 1949.¹⁷

Universitetsstipendiat Eilif Dahl hadde foretatt en kritisk gjennomgåelse av Kollegiets Utredning og var kommet fram til at Utredningen ikke tok for seg hva man forventet etter mer enn 2 års arbeid. Komiteen hadde også i følge Dahl regnet altfor smått på framtidige utvidelsesbehov. Dessuten savnet han en drøfting av hva slags type universitetet det ble planlagt for:

Etter Kollegiets planer skal der aldri mer i løpet av 100 år komme mer enn 13 prosent flere studenter enn i 1946. Det kunne tenkes at universitetet av prinsipielle grunner ikke burde bli større enn 7000 studenter, og trengte man flere akademikere fikk man lage flere universiteter. Noe forsøk på en vurdering hvilken universitets-størrelse er den optimale, vil man lete forgjeves etter i utredningen¹⁸ [...]Hele planen er bygget opp på de konkrete krav som er reist og dertil er planlagt endel reserver. Men noen vurdering om disse reserver er tilstrekkelig på lang sikt foreligger slett ikke.¹⁹

¹⁵. "Nytt universitet", Universitas 1.12.1949.

¹⁶. "Det er vår stilling som kulturnasjon det gjelder", Universitas 17.11.1949. Redaksjonelt stoff.

¹⁷. "Det haster", Universitas 24.11.1949. Redaksjonelt stoff.

¹⁸. Universitetsstipendiat Eilif Dahl: "I Sentrum vil Universitetet forkrøble av mangel på plass", Universitas 8.12.1949. s.12

¹⁹. *ibid.*

Sett under ett mente Dahl at Utredningen tross all kritikk var et absolutt nødvendig grunnlag for en saklig diskusjon, noe man ikke før hadde hatt.

Kollegiets utredning fikk også kritikk fra folk utenfor Universitetet. Kollegiet var altfor "saktmodig" og forsiktig i sine planer.²⁰ Aftenposten²¹ fant ut at det var riktig å få undersøkt forholdene i Kjøbenhavn siden Kollegiet brukte det som et eksempel i sin utredning. I Kjøbenhavn hadde Universitetet aldri hatt noe valg, men organisk vokst inn i oppdelingen. Universitetet var for det første meget eldre²² enn i Oslo og hadde via stadige branner utvidelser og ominnredninger utviklet seg organisk. Medisinerne hadde brutt ut tidlig i århundret da det nye Rikshospitalet ble bygget i byens periferi. Andre medisinske institutter og naturvitenskapelige fag hadde så fulgt etter. Det hadde ikke skjedd ved valg, "[...]men snarere gjennom gradvis løsning av hver tids mest påtrengende oppgaver".²³ De enkelte institutter hadde derfor en stor grad av selvstyre slik at hovedadministrasjonen ble minimal.

DRØFTING PÅ FAKULTETS NIVÅ

Kollegiet ba i et brev av 21.11.1949 fakultetene foreta en foreløpig drøftelse av utredningen "Blindern-Sentrum" i fakultetsmøter. Deretter ville det bli holdt et orienteringsmøte den 7.desember. Kollegiet ba også fakultetene å avgi motiverte uttalelser til Kollegiet i saken.²⁴

Universitas fikk med disse opplysninger i utgaven for 1.desember og benyttet samtidig anledningen til å sondere terrenget på Det historisk-filosofiske fakultetet med hensyn til hvordan stemmefordelingen muligens så ut.²⁵ Av de 8 spurte var 5 for Blindern, mens de 3 øvrige enda ikke

²⁰. Otto L.Scheen jr: "Universitetets Byggeplaner", Verdens Gang 21.12.1949.

²¹. "KJØBENHAVNS UNIVERSITET..", Aftenposten 7.12.1949.

²². 1479.

²³. ibid. note 21.

²⁴. Det historisk- filosofiske fakultetet sak 389/49.

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet sak 228/49.

²⁵. Asta Kihlbom: vet ikke, Guttorm Gjessing: Blindern, Arne Ording: Blindern, Emil Smith: Blindern, Fridtjov Isachsen: Blindern, Carl Borgstrøm: Blindern, Anne Holtmark:

hadde tatt standpunkt i debatten fordi de ikke hadde fått gått igjennom alle relevante papirer enda. Argumentene for Blindernplanen fra de som ble spurt, gikk ut på at den eneste rasjonelle løsning var å få samlet hele Universitetet på Blindern. På Blindern ville man også kunne tilby studentene husvære og levelige vilkår. Siden den forrige avstemmingen på Det historisk-filosofiske fakultetet hadde 2 av stemmene gått vekk, mens det var kommet 14 nye stemmer til.²⁶ Det var til sammen blitt 33 stemmeberettigede på fakultetet. Universitas håpet at de nye stemmene ville påvirke fakultetet i retning av Blindern.

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet hadde på et møte den 17.11.1949 blitt enig om å sette ned et utvalg med mandat til å utarbeide forslag til fakultetets uttalelse til Kollegiet i spørsmålet Blindern-Sentrum.²⁷ Da fakultetet den 21.11.49 mottok Kollegiets forespørsel om motiverte uttalelser antok dekanus at et slikt foreløpig møte ikke var nødvendig, arbeidsutvalget skulle stå for denne drøftelsen.²⁸ Det ble så den 24.11.1949 sendt ut et rundskriv til alle fakultetets medlemmer der professorene ble gjort oppmerksom på dette og at eventuelle innvendinger måtte være sendt innen lørdag 26.november, slik at man da kunne få innkalt til et fakultetsmøte torsdag den 1.desember, hvis det ble nødvendig.²⁹

Det teologiske fakultetet bestemte at det ikke skulle foretas noen votering over saken før etter informasjonsmøtet den 7.12.49.³⁰

Det historisk-filosofiske fakultet holdt fakultetsmøte til forberedende behandling av byggesaken den 30.november.

vet ikke,

Henning Mørland: vet ikke.

²⁶. "Blindern eneste rasjonelle løsning...", Universitas 1.12.1949. Intervju.

²⁷. Med medlemmer: Vegard formann, Holtedahl, Werenskiold, Ålvik og Haraldsen.

²⁸. Mat-nat. fakultetet sak 228/49. 24.11.1949.

²⁹. Dekanus J.T.Ruud, Rundskriv til Mat-nat. fakultetets medlemmer 24.11.1949. Ingen henvendelser i saksmappen.

³⁰. Det teologiske fakultets møteprotokoll snr.88/49. 5.12.1949.

Det juridiske fakultet drøftet byggesaken samme dag som Det historisk-filosofiske fakultet og bestemte seg også for å vente med å ta en beslutning.

Universitas hadde fryktet at den endelige avgjørelse i byggesaken ikke ville falle før en gang i løpet av vårsemesteret 1950. Tidlig i desember ble det klart at det ikke ville falle noen avgjørelse før tidlig på vårparten 1950.³¹ Dette hadde den fordel at alle fikk juleferien i fred og ro til å studere Kollegiets Utredning.³²

MØTET I DEN GAMLE FESTSAL 7. DESEMBER

Byggesaken ble så inngående drøftet på et møte i den Gamle festsal 7. desember 1949. Til dette møtet var innkalt Universitetets professorer, dosenter, prosektorer, amanuenser, lektorer, vitenskapelige assistenter, universitets-stipendiater, overbibliotekar, førstebibliotekarer, bibliotekarer, Studentenes Fellesutvalg og Studentutvalgene.³³ Pressen var ikke innbudt fordi det var et internt arrangement. På bakgrunn av de resultater man kom til på møtet ville det bli gitt en innstilling om Blindern-Sentrum spørsmålet.³⁴ Det var ca. 16 til 17 talere på møtet, og en redegjørelse skulle sendes til de ulike fakultetene.³⁵

På orienterings møtet gikk studentenes representanter da de ble opplyst om at de kun skulle gi sin mening og deretter gå, uten å få delta i den påfølgende diskusjonen. Studentene betraktet dette som en tilsidesettelse og deres syn kom derfor ikke med.³⁶

VOTERINGSTEMA FRA KOLLEGIET

Rektor tok to dager etter møtet opp om det burde formuleres et voteringstema for byggesakens to alternativ for fakultetene i form av et

³¹. "Nytt Universitet", Universitas 1.12.1949.

³². Kollegiet hadde ikke på dette tidspunkt bedt om noe annet enn motiverte uttalelser.

³³. Universitetet i Oslo 1911-1961, bind II. s.229

³⁴. "Studentene foretrekker Blindern-prosjektet", Morgenbladet 8.1.21949.

³⁵. *ibid.* uttalt av rektor Mohr etter møtet.

³⁶. "Blindern-Sentrum", Universitas 12.1.1949. Leder

brev.³⁷ Det ble formulert 3 spørsmål³⁸, som ble sendt til samtlige fakultet dagen etter, den 10. desember:

1. Bør samtlige fakulteter søkes samlet på Blindern og tilstøtende arealer (jfr. Kollegiets utredning)?

2. Hvis spørsmål 1) besvares benektende eller ikke besvares:

Bør historisk filosofiske fakultetet bygges på Blindern eller i Sentrum?

3. Bør de gamle Universitetsbygninger under alle omstendigheter bevares for Universitetet.

Sluttbehandlingen i de enkelte fakultet foregikk så i møter, hvor de enkelte Studentutvalg fikk anledning til å uttale seg. Avstemningen i de enkelte fakultet viste et stort flertall for Blindernplanen.³⁹ 106 professorer stemte, 76 for Blindern, 22 for Sentrum, 5 ønsket ikke å svare og 3 avga betingede svar

DET TEOLOGISK FAKULTETET DELER SEG

Den 15. desember ble det foretatt en skriftlig avstemning ved Det teologiske fakultet over Kollegiets 3 spørsmål. Movinchel og Dahl ville ha et samlet universitet på Blindern, mens Ording og Molland ville ha Det historisk-filosofiske fakultets institutt-bygg i sentrum. Alle ville beholde de gamle bygg i sentrum uansett hva resultatet av avstemningen ellers ville komme til å bli.⁴⁰

ENSTEMMIGHET FOR BLINDERN VED MAT-NAT.

Også Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet behandlet saken på et møte den 15.12.1949. Professor Vegard⁴¹ fant det prinsipielt uheldig å

³⁷. Kollegiets forhandlingsprotokoll snr.2778/49 9.12.49.

³⁸. Rektor Otto Lous Mohr. Skriv fra kollegiet 10.12.1949 til alle fakultetene ved Universitetet.

³⁹. Universitetet i Oslo 1911-1961, bind II s.229.

⁴⁰. Det teologiske fakultets møteprotokoll 15.12.1949. snr.92/49 Skr 1/2-50 Skf 27/29.

⁴¹. Fra Mat-nat. fakultetets komite til å uttale seg om spørsmålet Blindern-Sentrum. Blindern 15.2.1950. Medlemmer: H.Haraldsen, Olaf Holtedahl, W.Werenskiold, Gunnar Ålvik, L.Vegard(formann) snr.65/1950.

stemme over voteringstemaer, og stilte følgende forslag: "Saken utsettes til der foreligger utredning og forslag til voteringstema fra fakultetets arbeidsutvalg⁴²". Forslaget ble forkastet og avstemming ble foretatt. 25 av fakultetets medlemmer var til stede og samtlige svarte ja på Kollegiet spørsmål nr.1 i brev av 10.12.1949.⁴³ 3 fraværende medlemmer av fakultetet, Samdahl, Fjeldstad og Sverdrup hadde sendt inn forhåndsstemme og svarte ja på spørsmål 1. Fakultetet vedtok etter at alle 31 professorer hadde fått stemt, enstemmig å støtte Blindern- planen.⁴⁴ Det ble også videreformidlet et brev fra Professor Schjelderup som fakultetet sluttet seg til, om at saken også var en gjenreisningssak.⁴⁵ Det ble under diskusjonen klart at fakultetet ønsket at arbeidsutvalget skulle fortsette med utgreiinga av fakultetets synspunkter. Først den 15.2.1950 forelå en slik motivert uttalelse fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet. Utvalgets forslag ble behandlet på fakultetsmøte 2.mars 1950, det ble enstemmig vedtatt. Denne ble sendt Kollegiet den 3.mars 1950⁴⁶ sammen med et bilag fra professor W.Werenskiold der han klager på at det ikke var satt av plass til geologien i planen.

DET JURIDISKE FAKULTETS AVSTEMMING

Det juridiske fakultet behandlet Kollegiets 3. spørsmål i møte den 19.12. Fakultetet hadde 13 stemmeberettigede, 5 stemte for en samling av Universitetet på Blindern, 7 nei og en svarte ikke på spørsmålet. På spørsmål 2 om Det historisk-filosofiske fakultet burde bygge på Blindern eller i sentrum var det delte meninger, 5 svarte ikke på spørsmålet da de hadde stemt for en Blindernløsning, 4 stemte for Blindern, 1 for Sentrum og 3 ville la Det historisk-filosofiske fakultet avgjøre.⁴⁷ På spørsmålet om de gamle bygg burde bevares for Universitetet under alle omstendigheter svarte 9 ja og 4 nei.

⁴². *ibid.*

⁴³. *ibid.* s.1.

⁴⁴. Mat-nat. fak. snr.249/49. Skriv av 23.12.49 og 13.1.1950.

⁴⁵. Mat-nat.fakultetet snr. 283/49.

⁴⁶. Mat-nat. fakultetet fakultet snr.65/50. 15.2.1950.

⁴⁷. Stortingsmelding nr.32/1950.

Dette betydde at blant de 7 som stemte nei for en samling av Universitetet på Blindern ville allikevel 4 av dem ha det nye institutt bygget til Det historisk filosofiske fakultetet på Blindern. Flertallet av juristene forventet å forbli i sentrum.

Dekanus Arnholm sendte den 28.1.1950⁴⁸ et 5 sider langt skriv på vegne av fakultetets professorer med en nærmere begrunnelse for de ulike grupperes motivering. Fakultetet savnet en generell debatt om hvilken universitetspolitikk man ville følge i framtiden. Hva man bestemte seg for i forhold til Blindern eller Blindern-sentrum planen kunne kun baseres på dagens universitets system.

Fakultetets flertall(7) fant at det var plass nok i sentrum til en slik utvidelse Kollegiet skisserte opp dersom Det historisk-filosofiske fakultetet fikk sitt eget bygg. Det juridiske og det teologiske fakultet ville etter annen byggeperiode få plass nok til utvidelser.

De 5 som var stemt for Blindernløsningen regnet med at Universitetet i framtiden stadig kom til å ta i mot flere studenter og da ville det ikke være plass til 3 fakultet i sentrum. Disse 5 la også stor vekt på at studentene og de yngre vitenskapsmenn hadde et meget sterkt ønske om å få samlet Universitetet på Blindern. Men denne gruppe anså allikevel Kollegiets planer for å være for små og at kostnadene ville bli meget større enn beregnet.

DET HISTORISK FILOSOFISKE FAKULTETET VALGTE ALLIKEVEL BLINDERN

Det historisk-filosofiske fakultet stemte over Kollegiets voterings tema den 15.desember. 30 av fakultetets medlemmer var til stede på fakultetsmøtet den 15.desember og 20 stemte for Blindernplanen. 3 stykker hadde enda ikke stemt. Den endelige avstemningen viste at av

⁴⁸. Det juridiske fakultet sak 133/1949. 28.1.1950

fakultetets 38 stemmer, hadde 20⁴⁹ stemt for en samling av hele Universitetet på Blindern. 11⁵⁰ var imot en slik samling på Blindern, av disse 11 var det kun Anders Bugge som ikke var sikker på hvor Det historisk filosofiske fakultetet burde plasseres eller om Universitetsbygningene i sentrum burde bevares for Universitetet under alle omstendigheter.

7 stk.⁵¹ hadde enten ikke svart eller tatt visse forbehold, av disse ville 6 stk. bygge for Det historisk-filosofiske fakultetet på Blindern.

Bevaring av de gamle bygg i sentrum ser ut til å ha vært en hjertesak for de fleste, da 28 stykker ville bevare dem for Universitetet under alle omstendigheter.

TABELL III

Jeg har konstruert en tabell over de som var for og imot en plassering av Det historisk-filosofiske fakultetets instituttbygg på Blindern.

⁴⁹. G.Morgenstjerne(Indisk språk og litteratur), E.Vandvik (Middelalder litteratur), H.Vogt(Romansk filologi), S.Holm (sosiologi), L.Eckhoff (litteraturhistorie), E.Smith(Gresk språk og litteratur), G.Sverdrup(religionshistorie), C.H.Borgstrøm (sammenlignende språkforskning), K.Liestøl(norsk folkeminne vitenskap), K.Foss(litteratur historie), S.Steen(historie), G.Gjessing(etnografi), A.Næss(filosofi), J.Schreiner(historie), A.H.Winsnes(europeisk litteratur), C.S.Stang(slaviske språk), Sommerfeldt(almenn språkvitenskap), S.Skard(litteratur historie), H.Schjelderup(psykologi), S.Ording(historie).

⁵⁰. L.Amundsen(klassisk filologi), H.P.L'Orange(klassisk arkeologi), I.Dal(germansk filologi), E.W.Selmer(tysk filologi og almann fonetikk), E.Skard(klassisk filologi og antikkens åndshistorie), D.A.Seip(norsk språkvitenskap), S.Kolsrud(nordisk språk), F.Bull(nordisl litteratur), A.Bugge(kunsthistorie), A.W.Brøgger(arkeologi), Marstrander(keltisk språk).

Alle bortsett fra Bugge ville ha HF i sentrum, Bugge svarte ikke på spørsmål nr.2 og var heller ikke sikker på om Universitetsbygningene i byen burde bevares for Universitetet.

⁵¹. E.Krag russisk litteratur historie (HF på Blindern), F.Isachsen geografi (HF på Blindern), O.Midthun nynorsk diktning og språkbruk(HF i sentrum), N.Lid norsk folkelivsgranskning(HF på Blindern), A.Holtsmark norønn filologi (HF på Blindern under forutsetning av at UB's humanistiske del ble flyttet til Blindern), H.Mørland (HF på Blindern), A.Kihlblom engelsk filologi (HF i sentrum).

ALDER	BLINDERN	PROSENT	SENTRUM	PROSENT
-39	2	7,7%	0	
40-49	10	38,5%	1	10%
50-59	8	30,7%	5	40%
60-	6	23,1%	6	50%
SUM	26	100%	12	100%

Ved å granske data nærmere har jeg funnet ut at det var de "nye" professorene, dvs. hovedsakelig dem som var blitt utnevnt etter den annen verdenskrig som hadde stemt for Blindern-løsningen. Det er av eksisterende data⁵² ikke mulig å trekke ut noen "Christiania appell", dvs. at folk født i Christiania i en viss periode skulle være mere for en sentrumsløsningen enn andre.

Det viste seg at det var forskjellige aldersfordeling i de to grupper. I den gruppen som stemte for å bygge det nye instituttbygget på Blindern lå hovedvekten i aldersgruppene 40-60 år, mens det i sentrums gruppen lå fra 50 år og oppover.

En tredje mulighet ligger i en undersøkelse av de ulike professorater de hadde. For om mulig å se om deres fagbakgrunn spilte noen rolle. Som ved den tidligere avstemmingen i 1946 var det her også "modernistene" som ville samle Universitetet på Blindern. Sentrumstilhengeren hadde ikke skiftet mening i løpet av de tre årene som hadde gått

Fakultetet ønsket en motivering fra både flertallet og mindretallet. Motiveringen fra henholdsvis flertallet og mindretallet fulgte med et skriv fra dekanus Skard til Kollegiet den 28.2.1950.⁵³

⁵². Universitetet i Oslo 1911-1961, bind II.

⁵³. Det historisk-filosofiske fakultet snr.412/49. 28.2.1950.

FLERTALLET.

Professorene Alf Sommerfeldt og Sverre Steen fikk på møtet i oppdrag å gi en skriftlig motivering for flertallets standpunkt til Kollegiets 3 spørsmål.⁵⁴

Sommerfeldt og Steen presiserte i flertallets motivering⁵⁵ at ingen enkeltvis hadde avgitt noen motivering for sin stemmegivning. Det hadde heller ikke vært holdt noe fellesmøte, eller samordning av uttalelser i saken. Sommerfeldt og Steen nevnte derfor en del av de argumenter som hadde vært brukt under ordskiftet tidligere, men i det vesentligste etter at Kollegiets utredning forelå.

Flertallet anså en samling av Universitet så viktig at alle problemer i forbindelse med dette måtte holdes ut. Et Universitet i Sentrum kunne ikke dekke alle de behov som hadde meldt seg, flertallet trodde heller ikke det ville være mulig å dekke disse behov i framtiden dersom Universitetet fulgte den samme utvikling. Hvis Universitetet noen gang skulle samles, kunne det ikke skje andre steder enn på Blindernarealet, som også gav store muligheter for framtidig utvidelser. En slik samling ville føre til samarbeid mellom de ulike fakultet, lærere og studenter. Noe som ville føre til et rikere akademisk miljø og virke befruktende både på fagstudium og vitenskapelig forskning.

Kun på Blindern kunne det bli moderne og hensiktsmessige lokaler. Omkostningsforskjellen ble så liten at det økonomiske aspekt ikke kunne tillegges noen vekt ved valg av alternativ. Man fryktet ikke for isolasjon av akademikere som en gruppe pga. en slik flytting

Flertallet var enig med studentenes synsmåter for å velge Blindernplanen. Blindernområdet lå også gunstig plassert i forhold til kommunikasjon både for lærere og elever.

MINDRETALLET

⁵⁴. Det historisk-filosofiske fakultet sak 412/1949. 28.2.1950.

⁵⁵. Oslo 28.2 1950.

Mindretallet henviste til en artikkel av professor D.A.Seip i "Verdens Gang" den 14. desember 1949.⁵⁶

Seip var klar over at det var mulig å samle Universitetet på Blindern. Men dette ville medføre så store ulemper for Det historisk filosofiske fakultet at det ikke burde gjennomføres så lenge Kollegiets utredning hadde slått fast at det var mulig å bygge det nye instituttbygget i sentrum. Seip så det som en mulighet at man etter en flytting av Det historisk filosofiske fakultetet muligens kunne slippe opp for midler slik at et eller flere fakultet allikevel ble igjen i sentrum. Resultatet ville da bli at skillet ville gå innen de humanistiske fakulteter. Han fryktet også at det ville komme til å ta minst 10 år før byggene var ferdigstilt. Det ville føre til en ytterligere utsetting av fakultetets behov for rimelige arbeidsforhold, noe en utbygging i sentrum ville løse raskt. Den økonomiske situasjonen tilsa bygg i sentrum. Universitetets sentrale plassering i sentrum av hovedstaden måtte ikke oppgis.

Studentene kunne få dekket sitt behov gjennom et studenthus uavhengig av universitetets plassering. Det ble ikke studentmiljø ved å samle alle studenter på et sted, til det trengtes et studentenes hus, ellers ville det aldri bli noen samling av studentlivet uansett hvor Universitetet ble plassert.

Tilgjengeligheten til massekommunikasjon var best i sentrum. Den store avstand til Universitets Biblioteket, Riksarkivet, Nasjonalgalleriet, Historisk Museum, og Oldsakssamlingen var ikke bra pga. at dette var arbeidsplasser for fakultetets medlemmer.

Mindretallet var derfor for en delt løsning mellom Sentrum-Blindern.

DET MEDISINSKE FAKULTETS AVSTEMMING

Det medisinske fakultets avstemning viste et klart flertall for Blindern løsningen, 17 av fakultetets 20 medlemmer stemte for en samling av Universitetet på Blindern.⁵⁷

⁵⁶. Det historisk-filosofiske fakultet sak 412/1949. 28.2.1950.

⁵⁷. Det medisinske fakultet sak nr.4. 13.12.1949 Jnr.724/49.

STUDENTENES BEHANDLING

Studentenes Fellesutvalg hadde satt ned et utvalg som skulle jobbe med studentenes uttalelser i byggesaken, med formann Per Arne Kristoffersen. Saken ble behandlet på flere forberedende møter. Fellesutvalget fikk ikke alle de opplysninger det trengte for å gi dets uttalelser før på møtet den 7. desember. En foreløpig innstilling ble behandlet på et møte før den 15. desember da studentene reiste hjem til jul. Den endelige innstilling ble avgitt av det gamle og det nye Fellesutvalget i fellesskap den 21.1.1950.⁵⁸

For studentene var det to element som var viktige når man skulle ta stilling til et så viktig spørsmål:

- 1. Studentenes arbeidsforhold.**
- 2. Studentenes sosiale behov.**

Fellesutvalget fortsatte med:

Ser en på plassbehovet som en helhet, er det vanskelig for Studentenes Fellesutvalg å forestille seg at det totale plassbehov skal kunne dekket innenfor de områder som står til disposisjon for Universitetet i sentrum.⁵⁹

Ved en Sentrum-Blindernløsning ville det ikke være mulig å reise et studenthus som ville tilfredsstillende samtlige studenters behov.

I nær tilknytting til studenthuset var det også ønskelig med idretts-anlegg og lokaler for andre studentorganisasjoner. Studentenes Fellesutvalg konkluderte derfor med at den framtidige utbygning burde skje på Blindern. Det ble også reist krav om at Studenthus måtte reises innenfor selve universitets området.⁶⁰ Fellesutvalget pekte også på at det var nær enstemmighet blant studentene for Blindern.

Kommunikasjonen mellom Kollegiet og Universitas var så dårlig at dagspressen fikk greie på Kollegiets beslutning i Blindern-sentrum før Universitetets egen avis, Universitas. Noe som førte til at avisen kom ut med fullstendig uaktuelt stoff.

⁵⁸. Studentenes Fellesutvalg N.Wiig: "Hvorfor?", Universitas 26.1.1950.

⁵⁹. "Bare Blindern kan dekke studentenes faglige og sosiale behov", Universitas 2.2.1950.

⁶⁰. Stortingsmelding nr.32 1950 bilag 11.

Avstemningen i Vitenskapelige tjenestemenns forening viste også at et stort flertall foretrakk Blindern planen.⁶¹ Medlemmene ble forelagt de samme spørsmål som Kollegiet sendte fakultetene. 73 av 93 svarte ja på spørsmål 1 om samling på Blindern. På spørsmål 2 svarte 11 sentrum og 7 Blindern. På spørsmål 3 svarte 67 ja, 11 nei, mens 15 ikke svarte på spørsmålet.⁶²

KOLLEGIET GÅR INN FOR BLINDERNPLANEN

Kollegiet bestemte etter avstemningen at siden det hadde vært et så overbevisende flertall for Blindernplanen, ville Kollegiet gå inn for denne plan.⁶³ Rektor leste derfor på kollegiemøte opp den skrivelse som skulle sendes til Kirke- og Undervisnings Departementet om at Universitetet i Oslo burde samles på Blindern.⁶⁴ Kollegiet forklarte i brevet til departementet at det i første rekke var tomt til Det historisk-filosofiske fakultet det stod om. Dette tomtevalget ville bli av avgjørende betydning for hele Universitetet i Oslo's framtidige utvikling. Kollegiet gav en nøye oppregning av saksgangen slik at det ikke kunne klages på feil saksbehandling.

1: Kollegiets trykte utredning fordelt til interessentene

2: Foreløpig drøftelse i de enkelte fakultet

3: Inngående drøftelse på et møte i Universitetets gamle festsal 7.12.49

4: Sluttbehandling på møte i de enkelte fakultet, hvor også representanter for de enkelte studentutvalg fikk anledning til å uttale seg.(se s.10 for alle deltakere) Kollegiet hadde gitt beskjed til fakultetene at man ønsket svar på følgende spørsmål:

1: Bør samtlige fakulteter søkes samlet på Blindern og tilstøtende arealer? (jfr. Kollegiets utredning.)

2: Hvis spørsmål 1. besvares benektende eller ikke besvares: Bør den nye bygning for det Historisk-filosofiske fakultet bygges på Blindern

⁶¹. Stortingsmelding nr.32/1950.

⁶². "Universitetet på Blindern", Morgenbladet 3.2.1950.

⁶³. Kollegiets forhandlingsprotokoll snr.642/50 28.3.50

⁶⁴. Kollegiets forhandlingsprotokoll snr.643/50 20.3.50.

eller i Sentrum?

3: Bør de gamle Universitets bygninger under alle omstendigheter bevares for Universitetet?⁶⁵

Kollegiet bad derfor Kirke- og Undervisningsdepartementet søke utvirket at Stortinget i prinsippet godkjente at Universitetet ble samlet på Blindern og tilstøtende arealer. Videre bad Kollegiet om at det ble stillet midler til rådighet til arkitekt konkurranse om en planløsning, og at forslag om de nødvendige bevilgninger ble fremmet, så Universitetets utbygning kunne realiseres med full kraft.⁶⁶

STORTINGSMELDING 32 1950

Kirke- og Undervisningsdepartementet utarbeidet deretter en Stortingsmelding om utbygningen av Universitetet og disponeringen av Gaustad-området. Det ble i denne meldingen uttalt at departementet fant det naturlig å fortsette den linje som ble valgt da Det Matematisk-naturvitenskapelige fakultet ble flyttet til Blindern. Departementet mente videre at tidspunktet var inne til å foreta en samlet analyse av de behov som et helt universitetsanlegg på Blindern hadde behov for. Når denne var foretatt ville grunnlaget være gitt for den arkitekt konkurranse som Kollegiet hadde foreslått.⁶⁷ Departementet fant videre at behovsanalysen også måtte ta med de framtidige behov for Rikshospitalet med tilliggende institusjoner på Gaustad-området og videre de planer som angikk den aktuelle utbygging av forskningsinstitusjoner utenfor Universitetet i Oslo.

Ved Kongelig resolusjon av 31.mars 1950, samme dag som stortingsmelding 32/1950 var datert, ble det opprettet et planutvalg som skulle gi en innstilling om disponering Blindern-Gaustad området for Universitetet i Oslo og andre nærstående institusjoner.⁶⁸

⁶⁵. Kollegiets skrivelse til Kirke og Undervisningsdepartementet. St. meld. 32/1950.

⁶⁶. Universitetet i Oslo 1911-1961, bind II s.229.

⁶⁷. *ibid.* s.229.

⁶⁸. Utvalget bestod av: prof. Thorleif Dale, formann, ekspedisjonssjef Olaf Devik,

Stortinget debatterte den 3.juni 1950 Kirke- og Undervisnings-komiteens instilling om bevilgning til Universitetet i Oslo. Smitt Ingebretsen⁶⁹ uttalte: "Universitetet har ikke fått de arbeidsforhold som det burde ha for å kunne hevde sin vitenskapelige standard og kunne bære den kultur som er nødvendig for oss alle sammen".⁷⁰ Det hadde ikke vært mulig med de rammer som var gitt å få bevilget de ønskelige midler til universitetet i Oslo. Universitetet hadde planer som det ikke var mulig å få gjennomført under de rådende økonomiske forhold. Universitetet burde ha hatt anledning til å få gitt en framstilling av sitt syn på sine arbeidsforhold og sine arbeidsvilkår, selv om departementet av økonomiske årsaker ikke kunne ta opp disse forslag, andre statsinstitusjoner ble gitt den mulighet. Universitetet ville dessuten gjerne få avsatt penger på budsjettet til framtidige nybygg, men på grunn av nye budsjett regler var dette nå blitt umulig.⁷¹

Statsråd Moen pekte på at mange av de mangler som ble nevnt var avhengig av hus-spørsmålet: "[...]men dessuten har fleire av desse byggjespørsmål ein viss samanheng med dei drøftingar og den strid som har vori om Universitetet i framtida skal byggja på Blindern eller i sentrum."⁷² Avgjørelsen var nå tatt, etter lang tids forarbeide og plannemnd var satt ned. Det var viktig at en ikke glemte at Universitetet i Bergen også drev med utbygning, når en så på bevilgningene til Universitetet i Oslo. Deler av Marshallhjelpen og tippemidler ville også tilfalle Universitetet i Oslo.⁷³

Den endelige behandling⁷⁴ av saken ble utsatt til 23. oktober 1951 da det ikke hadde latt seg gjøre å foreta de nødvendige undersøkelser og

helsedirektør karl Evang og reguleringssjef Erik Rolfsen. Riksarkitekten deltar når han har høve og Robert Major når utvalget behandler plassering av forskningsinstitutter for industri og teknikk.

⁶⁹. Formannen for Kirke- og Undervisningskomiteen.

⁷⁰. Stortingstidende s.1251-56. 1950.

⁷¹. *ibid.* s.1252.

⁷². *ibid.* s.1254.

⁷³. *ibid.* s.1254.

⁷⁴. Innstilling fra Kirke og undervisningskomiteen om utbygning av Universitetet i Oslo og disponering av Blindern-Gaustad området 23 oktober 1951. Innstilling S.nr.235.

befaringer under høstsamlingen. Kirke- og Undervisningskomiteen anbefalte enstemmig Blindern-alternativet og innstillet på vedtak om at Stortingsmelding 32 1950 ble vedlagt protokollen.⁷⁵ Stortinget godkjente enstemmig departementets tilråding den 5.november 1951, etter en kort debatt, hvor bare ordføreren i Kirke- og undervisnings-komiteen, sjefredaktør Herman Smitt Ingebrektsen og Kirke- og Undervisningsdepartementets sjef, statsråd Lars Moen hadde ordet.⁷⁶

KONKLUSJON

Kollegiets Utredning dannet grunnlaget for diskusjonen på slutten av høstsemesteret 1949 og ble av de fleste regnet som et bedre grunnlag for en avgjørelse enn de tidligere innlegg i debatten.

Kollegiet sørget for at de ulike fakultetene fikk alle relevante opplysninger på allmannamøte i desember og ønsket at alle Universitetets professorer skulle stemme over Universitetets framtid. Flertallet av Universitetets professorer stemte for et samlet Universitet på Blindern. Studentene og de øvrige vitenskapelige ansatte ville også til Blindern og Kollegiet anbefalte denne løsningen for departementet. Universitetet hadde ved dette valget valgt hva de fleste som hadde sitt daglige virke på Universitetet ønsket.

⁷⁵. *ibid.*

⁷⁶. *ibid.*

KONKLUSJON

Den første verdenskrig førte til ønske om en sterkere satsing på forskning og det ble lagt stor vekt på å finne en egnet plass for nybygg for Universitetets fysiske institutt. En Plankomite oppnevnt av Universitetet i 1914, konkluderte med at det ikke ville være mulig å bygge ut på Universitetsfirkanten i sentrum. Tøyen, Observatorietomten og Vestre Aker/Blindern var de områder man til slutt endte opp med som mulige byggeplasser. Etter 5 år med debatt ble Blindern/Vestre Aker valgt. Det ble da understreket fra flere hold at dette betydde at hele Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet skulle opp til Blindern. Flere så det som et første skritt mot et samlet Universitet på Blindern.

Det historisk-filosofiske fakultet hadde i lang tid hatt behov for mere tidsmessige lokaler og på begynnelsen av 30 tallet startet debatten om en skulle ominnrede i sentrum eller bygge nytt. Fakultetets "Program" fra 1937 slo fast at det var behov for et nybygg etter mønster fra Universitetet i Kjøbenhavn. Professor Peter Rokseth arbeidet med plasseringen av nybygget og bestemte seg i 1938 for at det beste ville være å bygge på Blindern. Den innledende debatt var ikke kommet lengre enn til startgropa da den annen verdenskrig startet.

Etter krigen skulle Norge gjenreises både åndelig og materielt. Stortinget kom med store ord og vakre tanker, men penger kunne man se lenge etter. Rokseth samlet sine tanker om et samlet Universitet på Blindern i en brosjyre/bok i 1945: "Universitetet på Blindern."

Det historisk filosofiske fakultet oppnevnte en byggekomite, hvor flertallet av komiteen etter få måneders arbeide gikk inn for en utbygging på Blindern. Professor Bugge var uenig i dette og la fram en egen innstilling om en sentrumsutbygning. Fakultetets professorer bestemte seg da for å undersøke om det var mulig å bygge ut i sentrum, før noen endelig beslutning ville bli fattet.

Kollegiet oppnevnte en utredningskomite som var ferdig med sitt arbeide sent på høsten 1946. Komiteens utredning viste at det faktisk var mulig å bygge ut i sentrum. Det historisk-filosofiske fakultet valgte derfor å gå

inn for denne løsningen. For mange fortonet det seg som at fakultetet gikk tvert imot alle beslutninger fattet av Stortinget i 1920.

Kollegiet avgjorde at saken måtte granskes nøyere og planer for de to alternativt ble gjenstand for en utredning fra kollegiet som var ferdig sent på høsten 1949. Etter en høringsrunde der professorer, de øvrige vitenskapelige ansatte og studentene hadde fått uttalt seg valgte Kollegiet å innstille på en Blindern-utbygging.

Jeg har i oppgaven forsøkt å finne ut hva striden om utbygningen av Universitetet på Blindern bestod i. Begge debatt-omganger så i utgangspunktet ut som rene plasseringsdebatter, men ser en på de argument som ble brukt for eller imot de enkelte alternativ er det snart tydelig at det lå mere bak. Ulike grupper så for seg at ulike geografiske plasseringer ville føre til forskjellige Universitetstyper.

GRUPPERINGER OG ARGUMENTASJON

I den første debatten fra 1914 til 1920 var det to grupper som skilte seg ut: Fysikerne og Biologene.

Fysikerne bestemte seg først for Observatorietomten, men da Stortinget foreslo Tøyen bestemte de seg for å komme med et nytt forslag: Blindern i Vestre Aker.

Observatorietomten ble foretrukket fordi alle Universitetets institutter og arbeidslokaler befant seg i nærheten. Gruppen mente at utvidelsesmulighetene hadde ført til et flertall for Tøyen i Kollegiet. Institusjoner utenfor Universitetet vokste fram og det var derfor mulig at det ville danne seg nye sentra. Observatorietomtens tilhengere mente at flertallet la for stor vekt på at de vitenskapelige institutter burde være samlet.¹ Brøgger hadde dessuten hevdet at museene burde skilles ut fra Universitetets administrasjon. det å skille undervisningen fra museene var ikke det samme som å skille de impulser som utgikk fra museene. Det

¹ St.prp.nr.1, hovedpost V, 1918 kap. 2, Tit.73. Mindretallet.

vesentligste for dem var at Universitetet så vidt det var mulig skulle bevares som en enhet. ved å velge Tøyen ville Universitetet bli splittet og en desentralisering ville kun unngås ved en samling av hele Universitetet på Tøyen. Gruppen trodde ikke at Universitetet ville kunne sette det preg på Tøyen arealet som det ønsket: [...]er der efter vor mening tvertimot grund til at frygte at industrien, som altid skaffer sig de arealer den har bruk for med noget av en naturmagts uavvendelighet, i stadig stigende grad vil brede sig og sette sit præg paa den bydel det her er tale om."²

Blindern ble foretrukket fordi Tøyen var et industristrøk, hvor det allerede var mangel på tomter til industri og bebyggelse. Blindern var helsemessig derfor å foretrekke. Det skulle også plasseres et valseverk og en transformatorstasjon i nærheten, noe som ville forstyrre følsomme instrumenter. På Blindern var det plass nok til samlinger og botanisk hage. Utvidelsesmulighetene var nesten like stor som på Tøyen og Staten eide 4000 mål rett i nærheten hvor Meteorologien og Statens Tannlegehøyskole kunne plasseres. Prestegårdens tomt kunne festes og dermed kunne Universitetet spare penger.

Biologene mente hele tiden at Tøyen var det området som egnet seg best for en utvidelse av Universitetet. Men gruppen uttalte også da det var på tale om å bruke Observatorietomten at om den hadde bydd på større utvidelsesmuligheter ville forholdet ha endret seg til Observatorietomtens fordel.³ Kollegiets flertall for Tøyen uttalte om Observatorietomten: "[...]at det maa ansees betænkelig at skille undervisningen i naturfag fra de naturhistoriske museer med dertil hørende videnskapelige arbeidslokaler og bok-samlinger."⁴ Museer med tilhørende undervisningslokaler var allerede i Universitetets besittelse. De vitenskapelige krefter kunne derfor samles på et sted. Tøyen gav dessuten ubegrensede utvidelsesmuligheter.

Da Fysikerne valgte Blindern la Biologene vekt på de samme moment

² ibid.

³ ibid. flertallet.

⁴ ibid. note 1. Flertallet.

som tidligere, men de framhevet nå avstanden mellom Blindern og Sentrum, slik Observatorietomtens tilhengerne hadde hevdet i forhold til Tøyen tidligere. Kommunikasjonen med sentrum var enklere fra Tøyen enn fra Blindern, mente de. Gruppen pekte på at Universitetet ville bli spredt på tre områder hvis Blindern ble valgt. Universitetet eide dessuten hele området og det ville derfor bli billigere å bygge ut på Tøyen.

Fysikernes argument om at det ikke ville være gode nok forhold for den fysiske forskningen på Tøyen, mente Biologene kun var vikarierende argumentasjon, Fysikerne ville rett og slett ikke til industriområdet Tøyen.

I den første del av debatten fra 1914-1920 var alternativene meget forskjellige. Observatorietomten var stor nok for et nytt fysisk institutt, men bød ikke på samlings og utvidelses muligheter for hele det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.

Debatten kom derfor til å dreie seg om tomtens størrelse.

I den andre delen av debatten var det to forholdsvis like arealer som ble stilt opp imot hverandre. Det ene areal på vestkanten og det andre på Østkanten. Kostnader, utvidelsesmuligheter, og kommunikasjon med anlegget i sentrum var viktige emner. De største forskjellene mellom de to områder var at ved en Blindern utbygging ville museene bli skilt fra fagene og forskningen og at Tøyen var et industriområde mens Blindern lå landlig og fritt.

De viktigste grupper som skilte seg ut under debatten etter 1945 var: Sentrumstilhengerne og Blinderntilhengerne.

Sentrumstilhengerne bestod hovedsakelig av professorer fra Det historisk-filosofisk fakultet. Gruppen mente at de humanistiske fakultetene burde forbli i sentrum, mens studentene fikk bolig og velferdstilbud på Blindern. Hovedtalsmenn for denne gruppe var Francis Bull og Anders Bugge. Få andre uttalte seg offentlig til støtte for sentrums-alternativet.

7 av professorene på Det juridiske fakultet kan også kalles Sentrumstilhengere, men de ville flytte Det historisk-filosofiske fakultet til Blindern, mens Teologene og juristene forble i sentrum. De regnet også

med at et nytt samfunnsfaglig fakultet burde plasseres i sentrum.

Gruppen mente at bygningene i sentrum var egnet for en ominnredning for de humanistiske fakultetene. Det var plass nok på tilstøtende areal for senere utvidelser. Universitetsbiblioteket var en stor og viktig del av studentenes og forskernes arbeidsapparat. Instituttbibliotek og bokbusser ville ikke være et like godt alternativ. Medisinerne ville dessuten i lang tid framover være tilknyttet Rikshospitalet og en full samling ville derfor ikke være mulig før Rikshospitalet eventuelt flyttet til Gaustad. En var også meget redd for at en flytting ville ta så lang tid at en ville komme til å ende opp med at de humanistiske fakulteter ble delt. Det ville dessuten være et misbruk av midler under gjenreisningen av Norge å bygge et helt nytt Universitet på Blindern.

Gruppen la stor vekt på de tradisjoner som knyttet Universitetet i Oslo til Karl Johansgate 47. Hovedproblemet med en samling på Blindern var for Sentrumstilhengerne at det ville føre til at Universitetet mistet en sentral plass i byen og også muligens i folkets hjerte. De gamle bygg måtte bevares for Universitetet som noe mere enn samlingslokaler for byens befolkning. Sentrums-tilhengerne mente at Blinderntilhengerne var håpløse idealister som ville isolere Universitetet fra resten av Oslo.

Store deler av debatten var basert på professor Rokseths ide om en "åndelig enhet". En "åndelig enhet" var nok ønskelig men man hadde ved lang erfaring i sentrum hadde kommet fram til at en slik "åndelig enhet" som planen bygget på hadde vist seg å være umulig å gjennomføre i praksis. Man måtte derfor bruke de begrensede resurser som stod til rådighet på best mulig effektive måte ved å foreta en utbygging i sentrum.

Professorene Arne Næss og Knut Erik Tranøy mente at en merkelapp som kunne settes på gruppen var tradisjonister. De gamle bygningene i byen måtte beholde fordi om en på Blindern ville bli tilbydd nye og moderne lokaler.

Sett i etter tid ser det for meg ut som om sentrumstilhengerne var mer realistiske i sine planer for framtiden, men de glemte å foreta realitets-

undersøkelser av om det var faktisk mulig å bygge ut i byen.

Blinderntilhengerne bestod av de professorer på Det historisk-filosofiske fakultetet som ville samle hele Universitetet på Blindern, professorene på Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, professorene på medisin, halvparten av professorene på det teologiske fakultetet, 5 av professorene på Det juridiske fakultet, studentene og flesteparten av de øvrige vitenskapelige ansatte.

Gruppen baserte sin argumentasjon på professor Rokseths brosjyre Universitetet på Blindern. De mente at en samling av Universitetet på Blindern ville føre til bedre forhold for studentene, professorene og de øvrige vitenskapelige ansatte. På Blindern ville en kunne bygge nye og moderne lokaler for både studenter og ansatte.

En universitetsby på Blindern ville skape et bedre studentmiljø og en tettere kontakt mellom studenter og de vitenskapelig ansatte. Denne kontakten ville føre til en "åndelig enhet", noe som var meget ønskelig sett på bakgrunn av den andre verdenskrig erfaringer. Rokseths mente at den angelsaksiske universitets modellen kunne tilføre mye av de ønskede kvalitetene og at man når man hadde muligheten burde forsøke å innføre de element av den som ville passe inn i det norske universitetssystemet. Det er mulig at det professor Rokseth var ute etter var å tilføre Universitetet i Oslo var de ytre rammene og ikke den indre organisasjonsstruktur ved det angelsaksiske universitetssystemet.

Det matematisk naturvitenskapelige fakultetet arbeidet under hele perioden med egne byggeprosjekt. Fakultetets professorer mente at Stortinget allerede i 1920 hadde fastlagt rammen for Universitetets framtidige ekspansjon. Universitetet skulle samles på Blindern. Et av hovedargumentene fra fakultetet var at det da en gang i framtiden ville være mulig å få innlemmet medisinerne i Universitetet dersom det ble bygd et nytt Rikshospital på Gaustad.

Det teologiske fakultetets professorer følte seg avhengig av det valg det historisk-filosofiske fakultetet fattet, men to av professorene ville uansett

samle Universitetet på Blindern.

Studentene baserte sin argumentasjon fullt ut på professor Rokseths ideer. Studentene mente at en gjennomføring av disse ideer kun ville være mulig ved en samling på Blindern. En samling på Blindern ville føre til at alle velferdstilbud, undervisning og forskning ville ligge innenfor et relativt lite område. Det kanskje viktigste moment for studentene var at det da kunne skapes et virkelig "studentmiljø" på Blindern.

Blinderntilhengerne mente at Sentrumstilhengerne var bakstreverske og uten visjoner. De gamle Christiania boere mot de yngre progressive innvandrere til hovedstaden. Tradisjon og pietetsfølelse overfor noen gamle bygg i sentrum måtte veie mindre enn det en kunne oppnå ved å bygge nytt på Blindern. Forskjellige kommunale etater hadde dessuten gitt et sterkt inntrykk av å være lite villige til å bistå Universitetet ved eventuelle tomtekjøp i sentrum. Stortinget hadde dessuten ved å kjøpe Blindernområdet i 1920 nærmest "båndlagt" Universitetets framtidige utvidelsesmuligheter.

Gruppen så på seg selv som modernister, alt det gamle skulle ryddes vekk og en skulle starte på ny frisk. Det norske universitetet hadde tidligere vært basert på en tysk modell, denne modellen hadde vist seg å være mindre bra for samfunnet, mente Blinderntilhengerne.

Jeg er kommet til at beslutningen om hvor Universitetet i Oslo skulle plasseres i bunn og grunn ble avgjort på et følelsesmessig grunnlag. Det var et faktum som imidlertid var klart at ble det bygget i sentrum, ville "universitetet aldri mer kunne samles". Denne gangen var det ikke noen tekniske innvendinger om forstyrrelser fra den eller den støykilde som kunne brukes for eller imot noen av partenes ønsker.

Diskusjonen endte til slutt opp med at man stilte seg bak to ulike syn på hvordan et moderne Universitetet best skulle fungere til fordel for studenter lærere og allmennheten.

Den ene part holdt på at kun ved en geografisk tett samling etter en

angelsaxisk modell ville det være mulig å oppnå et organisk åndelig sammenvokst universitet. Gruppen var klar over at et slikt miljø ikke ville oppstå av seg selv, men ved en samling ville en i alle fall ha muligheten til å forsøke.

Den andre part mente at en slik åndelig samling nok var ønskelig, men umulig å gjennomføre. Man ville dessuten miste en sentral plass i byen og folkets hjerte ved å isolere seg oppe på Blindern. En måtte heller ikke glemme at landet var inne i en gjenreisingsperiode og en utbygging på Blindern var derfor økonomisk vanskelig å forsvare.

I ettertid kan det være enkelt å påstå at et annet Universitetssystem hadde ført til en annen utvikling. Det er viktig å ha i bakhodet at det heller ikke er mulig å løsrive et universitet fra samfunnet rundt, det vil til enhver tid avspeile og videreføre bestemte verdier som ofte har vært politisk fastlagt. Universitetet har også et stort problem med hensyn til hvor den enkeltes lojalitet bør plasseres: hos de politiske myndigheter, hos Universitetets ledelse, hos fagets/instituttets leder eller den til enhver tid rådende ide om hva et Universitet burde og skulle være.

Alle de tidligere studenter jeg har snakket med som mente at Blindernalternativet var det beste, så at det i dag ikke hadde blitt hva de forventet. Størrelsen har selvsagt sitt å si for dette, ingen regnet i 1950 med at det skulle være over 30 000 studenter på Universitetet i Oslo. Dessuten skulle jo hele Universitetet samles på Blindern, noe som enda ikke har skjedd. Det Juridiske fakultet forble i sentrum og utvider stadig vekk, noe de nok gav en pekepinn om i 1949.

KILDER

UNIVERSITETET I OSLOS ARKIVER.

Kollegiets papirer.

Kollegiets Forhandlingsprotokoller 1945-1950.

Kollegiets kopibøker 1937-1950.

Kollegiets Journalsaker 1945-1955. Stikkprøver og bokser i serie.

Kollegiets budsjettforslag. .

Arkivet befinner seg på Riksarkiver i Oslo. Katalog nr. 1251. 3/10. En del av papirene befinner seg også i Universitets Hovedarkiv i kjelleren på Administrasjonsbygningen på Blindern.

Universitetets årbøker 1935-1950.

Det historisk-filosofiske fakultet.

Fakultetsrådets Møteprotokoller fra 1935-1950.

Sakspapirer tilhørende fakultetsrådet fra 1935-1950.

Kopibøker 1935-50.

To mapper merket byggesaken er deponert på Riksarkivet under Ellen Westgaard.

Kopibøker og møteprotokoller ligger i Universitetet Hovedarkiv på Blindern. Resten av arkivet er i Administrasjonsbyggets kjeller.

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.

Fakultetsrådets sakspapirer fra 1945-1950.

To mapper merket byggesaken.

Arkivet befinner seg i kjelleren på Administrasjonsbygget på Blindern.

Det juridiske fakultet.

Fakultetsrådets Møteprotokoller 1945-1950.

Fakultetsrådets kopibøker der det var aktuellt.

Arkivet befinner seg på ulike plasser i Universitetets lokaler i sentrum. Noe ligger også på Blindern.

Det medisinske fakultet.

Fakultetsrådets Møteprotokoller 1945-1950.

Kopibøker 1945-50.

De deler av arkivet som er eldre enn 1960 er avlevert til Riksarkiver og er oppstilt under Universitetet i Oslo. Ellers har fakultetet arkiv på Ullevål sykehus. Endel ligger fortsatt på Blindern.

Det teologiske fakultet.

Fakultetsrådets Møteprotokoller 1945-1950

Fakultetsrådets sakspapirer 1935-1950.

Kopibøker 1940-45.

Arkivet befinner seg i Hovedarkivet og i kjelleren i Adminstrasjonsbygningen på Blindern.

Studentenes Fellesutvalgs papirer.

Studentenes Fellesutvalgs Møteprotokoller 1945-1950.

Jeg har ikke funnet sakspapirene. men Møteprotokollene ligger i Akademikas kjeller på Blindern.

Fellesutvalgets årsberetninger, ligger i Kollegiets Journal-saker.

Hennums skriftlige framstilling av Studentenes Fellesutvalgs handlinger januar 1947. Originalen befinner seg hos Liv Hennem.

Statens Bygge og Eiendomsdirektorat.

Riksarkitekten katalog 1293.3/13, kassett 214, 15 UN 3.

Kirke og Undervisningsdepartementet.

Skolekontor D katalog 1251/16, nr.399,400,403,406 og 408.

UTREDNINGER, SKRIFTER OSV. AV LITT LENGDE

Brøgger, W.C.: Vort Universitet dets midler og maal. Oslo 1910?

Forslag fra Det Akademiske Kollegium angaaende byggearbeider for Universitetet. 11.2.1911.

Redegjørelse fra komiteen til utredning av spørsmålet om nybygning for det fysiske institutt, datert den 20de mai 1916.

Om valg av tomt for nye undervisningsbygninger for Universitetets matematisk-naturvidenskapelige fakultet derunder nyt fysisk institut. Indstilling fra en komite nedsatt av Det Akademiske Kollegium den 13de februar 1915. Kristiania 5.2.1917.

St.prp nr.1. - 1918, hovedpost V. kap.2. Tit.73. Oppførelse av et nytt fysisk institutt.

St.prp.nr. 205 (1919). Om erhvervelser av eiendommer i Vestre Aker og valg av tomt for nytt fysisk institutt ved universitetet m.v. Kirke- og Undervisningsdepartementets innstilling av 27de juni 1919.

Tillegg til Indstilling S.XXI.-1920. Indstilling fra Universitets- og fagskolekomiteen om erhvervelser av eiendomm i Vestre Aker og valg av tomt for nyt fysisk institutt ved universitetet m.v.

Med dokumentsamling 1.-1920.

Pedersen, Sverre: Blindernreguleringen. Forslag til regulerings -plan for Universitetets nye bebyggelse og dets nærmeste omgivelser. Oslo 1925.

Alle de overfornevnte papirer er kopiert og lagt i bokser på kontoret til Forum for Universitetshistorie rom, 413 NHA.

Det samme gjelder papirene på neste side.

Peter Rokseths skrifter:

Innberetning, 1936.

"Utredning angående fremtidige nybygg for de humanistiske fakulteter og mulige byggetomter." Mai 1937.

Innkjøpet av Universitetets nuværende tomt. Oslo 3.12.1937.

"Det historisk filosofiske fakultets behov for nye lærer og forskerstillinger." Vettakollen 4.2.1938.

"Bør de humanistiske fakultet flytte til Blindern?", Voksenkollen, 24.9.1938.

"Momenter til forhandlingsgrunnlag vedrørende Statens tomter bak Universitetet." Strasbourg 1.11.1938

Universitetet på Blindern, Oslo 1945.

Program for opprettelse av av nye institutter ved Det historisk-filosofiske fakultet og for opførelsen av en institutt-bygning.

Fakultetes komiteens forslag av 20.mai 1937. Oslo 1937.

Innstilling fra det historisk-filosofiske fakultetets "Byggekomite". Oslo 10.4.1946.

"Sentrum" eller "Blindern"? Professor Rokseths plan og Universitetets framtid. Anders Bugge.

Universitetets Tomtekomite, utredning av 30.11.1946.

Utbygging av Universitetet i Oslo, utredning ved Det Akademiske Kollegium Oslo 1949.

St.meld. Nr 32 (1950) Om utbygging av Universitetet i Oslo og disponeringen av Blindern-Gaustad området.

Stortingstidende:

Diskusjoner i Stortingets plenum angående Instiilinger om Universitetets budsjett fra Stortingets Universitet og Høyskolekomite.

Senere framstillinger:

Sørbye, Hild: Universitetsutbygningen på Blindern 1918-1968, Magistergrads avhandling i kunsthistorie. HF våren 1972.

Gunnar Gussgaard: Om maktdimensjonen i byplanleggingen. En studie av plan- og beslutnings-prosessene bak lokalisering av tre statlige/halvstatlige prosjekter i Oslo. Ny kulturgeografisk serie nr.19 Oslo 1987.

Universitetet i Oslo 1911-1961, bd. I og II. Oslo 1961.

Biologibygget Arne Semb-Johanson, utkast av ...19

Muntlige kilder:

Professor Arne Semb-Johanson, samtale høsten 1993

Professor Torfinn Tobiassen, samtale våren 1994 og ellers

Professor Knut Selmer, intervju den 21.9.1995.

Professor Olav Bø, telefonintervju høsten 1995.

Professor Knut Erik Tranøy, intervju den 21.11.1995

Professor Arne Næss, intervju den 23.10.1995.

Liv Hennnum, Tor Hennums enke, intervju våren 1995.

Aviser:

Morgenbladet 1946-1950.

Aftenposten 1945-1950.

Verdens Gang 1945-1950.

Dagbladet, stikkprøver på interessante datoer.

Avisene er tilgjengelig på mikrofilm på Universitetsbiblioteket.

Universitas 1945-1950.

Kopier av avisen befinner seg på Universitas kontorer på Blindern.

Jeg har dessverre ikke funnet ut avgangsdato og dødsdato på en del av professoren, så listen er noe ukomplett. Jeg har brukt Universitetet i Oslo 1991-1961, bind II og endel annen litteratur som kilde.

Amundsen, Leiv: født i Tjømmø den 30.5.1898, utnevnt til professor i klassisk filologi den 1.5.1946. Avgangstid 1968.

Barth, Thomas Fredrik Weiby: født på Bolsøy den 18.5.1899, utnevnt til professor i krystallografi, mineralogi og petrografi den 1.7.1937. Død 1971.

Bergsland, Knut: født i V.Aker den 7.3.1914, utnevnt til professor i finsk-ugriske språk den 1.7.1947.

Birkeland, Harris: født i Vikebygd den 30.7.1904, utnevnt til professor i semittisk den 1.1.1948. Død 1961.

Bjerknes, Vilhelm Friman Koren: født i Christiania den 14.3.1862, utnevnt til professor i mekanikk den 2.3.1907. Avgangstid 1.1.1913. Utnevnt til professor i Matematisk fysikk den 1.7.1926. Avgangstid 1.7.1932. Død 9.4.1951.

Bonnevie, Kristine: født i Trondhjem den 8.10.1872, utnevnt til professor i zoologi den 4.7.1912. Avgangstid 1.1.1938. Død 30.8.1948.

Borgstrøm, Carl Hjalmar: født i Kristiania den 12.10.1909, utnevnt til professor i sammenlignende språkforskning den 1.10.1947. Avgangstid 1976.

Broch, Olaf: født i Horten den 4.8.1867, utnevnt til professor i slaviske språk, russisk den 17.3.1900. Avgangstid 1.9.1937. Død 28.1.1961.

Broch, Hjalmar: født i Horten den 19.7.1882, utnevnt til professor i systematisk zoologi den 1.7.1937. Avgangstid 1952. Død 6.8.1969.

Brun, Johan Lyder: født i Christiania den 18.2.1870, utnevnt til professor i teologi den 28.9.1897. Avgangstid 1.8.1940. Død 1.1.1950.

Brøgger, Waldemar Christopher: født i Christiania den 10.11.1851, utnevnt til professor i mineralogi og geologi den 7.7.1890. Avgangstid den 3.6.1917. Død 17.2.1940

Brøgger, Anton Wilhelm: født i Stockholm den 11.10.1884, utnevnt til professor i arkeologi den 3.9.1915. Avgangstid 1.1.1950. Død 29.8.1951

Bugge, Alexander: født i Christiania den 30.12.1870, utnevnt til professor i historie den 1.7.1903. Avgangstid 1.1.1913. Død 24.12.1929.

Bugge, Anders Ragnar: født i Ø.Sandsvær den 1.5.1889, utnevnt til professor i kunsthistorie den 1.1.1936. Død 25.12.1955.

Bull, Francis: født i Christiania den 4.10.1887, utnevnt til professor i nordisk litteratur den 12.1.1920. Avgangstid 31.12.1957. Død 1974.

Bull, Edvard: født i Christiania den 4.12.1881, utnevnt til professor i historie den 1.7.1917. Død 26.8.1932.

Castberg, Frede: født i Vardal den 4.4.1893, utnevnt til professor i rettsvitenskap den 1.7.1928. Avgangstid 1963. Død 1977.

Dal, Ingerid Blanca Juell: født i Christiania den 2.8.1895, utnevnt til professor i germansk filologi den 1.7.1939.

Eckhoff, Lorentz Julius Holterman: født i Drammen den 30.10.1884, utnevnt til professor i litteraturhistorie den 1.1.1946. Avgangstid 31.12.1954.

Foss, Kåre: født i Christiania den 10.4.1895, utnevnt til professor i litteraturhistorie, særlig fransk og annen romansk den 1.7.1948. Død 21.10.1967.

Frisch, Ragnar Anton Kittil: født i Christiania den 3.3.1895, utnevnt til professor i statsøkonomi og statistikk den 1.7.1931. Avgangstid 1965.

Død 31.1.1973.

Føyn, Bjørn: født i Trondheim den 21.9.1898, utnevnt til professor i zoologi den 1.1.1938. Avgangstid 1968.

Gjessing, Gutorm: født i Ålesund den 14.4.1906, utnevnt til professor i etnografi den 1.7.1947. Avgangstid 1971. Død 1979.

Gran, Haaken Hasberg: født i Tønsberg den 17.4.1870, utnevnt til professor i botanikk den 27.3.1905. Avgangstid 1.8.1940. Død 2.6.1955.

Holm, Sverre: født i Harstad den 14.5.1910, utnevnt til professor i sosiologi den 1.8.1949.

Holst, Axel: født i Christiania den 6.9.1860, utnevnt til professor i medisin den 11.2.1893. Avgangstid 1.1.1931. Død 26.4.1931.

Holst, Peter Fredrik: født i Trondheim den 23.12.1861, utnevnt til professor i medisin den 28.6.1902. Avgangstid 1.6.1932. Død 5.1.1935.

Holtedahl, Olaf: født i Christiania den 24.6.1885, utnevnt til professor i historisk geologi den 1.10.1920. Avgangstid 1.8.1955. Død 1975.

Holtmark, Johan Peter: født i Christiania den 13.2.1894, utnevnt til professor i fysikk den 1.1.1942. Avgangstid 1964. Død 1975.

Holtmark, Anne Elisabeth: født i Christiania den 21.6.1896, utnevnt til professor i norrøn filologi den 1.1.1949. Avgangstid 1.1.1961. Død 1974.

Isachsen, Fridtjov: født i Haugesund den 22.7.1906, utnevnt til professor i geografi den 1.4.1947. Avgangstid 1969. Død 1979.

Kihlblom, Asta Marie: født i Mariestad Sverige den 21.3.1892, utnevnt til professor i engelsk filologi den 1.1.1949. Avgangstid 1953 til Bergen.

Koht, Halvdan: født i Tromsø den 7.7.1873, utnevnt til professor i historie den 20.5.1910. Avgangstid 30.4.1937. Død 1965.

Kolsrud, Nils Oluf: født på Ø.Toten den 7.7.1885, utnevnt til professor i kirkehistorie den 16.7.1921. Død 17.6.1945.

Kolsrud, Sigurd: født på Ø.Toten den 21.10.1888, utnevnt til professor i nordisk språkvitenskap den 1.1.1923. Død 10.12.1957.

Krag, Erik: født i København den 13.1.1902, utnevnt til professor russisk litteraturhistorie den 1.6.1946.

Lid, Nils: født på Voss den 16.1.1890, utnevnt til professor i norsk folkelivsgranskning den 1.8.1940. Død 30.4.1958.

Liestøl, Knut: født i Åseral 13.11.1881, utnevnt til professor i norsk folkeminne vitenskap den 1.7.1917. Avgangstid 1.1.1952. Død 26.6.1952.

L'Orange, Hans Petter: født i Kristiania den 2.3.1903, utnevnt til professor i klassisk arkeologi den 1.7.1942. Avgangstid 1973. Død 1983.

Marstrander, Carl Johan Sverdrup: født i Kristiansand den 26.11.1883, utnevnt til professor i keltiske språk den 1.7.1913. Avgangstid 1.1.1954. Død 1965.

Midttun, Olav: født i Kvinherred 8.4.1883, utnevnt til professor i nynorsk diktning og språkbruk den 1.11.1940. Avgangstid 1.8.1953. Død 1972.

Molland, Einar: født i Kristiania den 11.3.1908, utnevnt til professor i teologi den 1.1.1939. Avgang og død 1976.

Mohr, Otto Lous: født i Mandal den 8.3.1886, utnevnt til professor i medisin den 1.7.1919. Avgangstid 1.8.1952. Død 1967.

Morgenstjerne, Bredo Henrik von Munthe af: født i Christiania den 11.11.1851, utnevnt til professor i rettsvitenskap, statsøkonomi og statistikk den 24.11.1889. Avgangstid 1.10.1919. Død 24.4.1930.

Morgenstjerne, Georg Valentin von Munthe af: født i Christiania den

3.1.1892, utnevnt til professor i indisk språk og litteratur den 1.8.1937. Død 1978.

Mowinckel, Sigmund Olaf Pytt: født på Kjerringøy den 4.8.1884. Utnevnt til professor i teologi den 1.7.1922. Avgangstid 4.8.1950. Død 4.6.1965.

Mørland, Knud Henning: født i Kristiania den 27.3.1903, utnevnt til professor i klassisk filolog i den 1.1.1949.

Nansen, Fridtjof: født i V.Aker den 10.10.1861, utnevnt til professor i zoologi og oceanografi den 12.4.1897. Død 13.5.1930.

Nicolaysen, Johan: født i Stockholm den 15.4.1860, utnevnt til professor i medisin den 9.3.1909. Avgangstid 15.4.1930. Død 20.7.1944

Nicolaysen, Ragnar: født i Kristiania den 9.8.1902, utnevnt til professor i ernæringsforskning den 1.1.1940.

Næss, Arne Dekke Eide: født i Kristiania 27.1.1912, utnevnt til professor i filosofi den 1.7.1939.

Olsen, Magnus Bernhard: født i Arendal den 28.11.1878. Utnrvnt til professor i oldnorsk og islandsk språk og litteratur, 29.5.1908. Avgangstid 1.1.1949. Død 1963.

Ording, Arne: født i Kristiania den 7.5.1898, utnevnt til professor i historie den 1.3.1947. Agangstid 1959. Død 1967.

Ross, Allan Strode Campbell: født i Wales i 1907. Utnevnt til professor i engelsk filologi 1.1.1947. Fritatt 25.7.1947, University of Birmingham.

Rosseland, Svein: født i Kvam den 31.3.1894, utnevnt til professor i astronmi den 1.1.1928. Avgangstid 1964. Død 1985.

Rokseth, Peter Hjalmar: født på Frosta den 21.8.1891, utnevnt til professor i romansk filologi den 22.2.1929. Avgang og død 4.11.1945.

Ruud, Johan Tideman: født i Kragerø den 27.6 1903, utnevnt til professor i marin biologi den 1.8.1939. Død 11.1.1970.

Schetelig, Jacob Grubbe Cock: født i Asker den 18.12.1875 utnevnt til professor i mineralogi og geologi den 28.9.1917. Død 17.10.1935.

Schiøtz, Oskar Emil: født i Stavanger den 3.10.1846, utnevnt til professor i fysikk den 27.11.1875. Avgangstid 30.4.1921. Død 24.2.1925.

Schjelderup, Harald Krabbe: født i Dybvåg den 21.5.1895, utnevnt til professor i filosofi og psykologi den 1.1.1922, og 20.4.1928. Avgangstid 1965. Død 1974.

Schreiner, Kristian Emil: født i Christiania den 29.7.1874, utnevnt til professor den 9.10.1908 i medisin. Avgangstid 1.11.1945. Død 4.5.1957.

Schreiner, Johan Christian: født i Drøbak den 25.5.1903, utnevnt til professor i historie den 1.6.1946. Død 1967.

Seip, Didrik Arup: født i Hobøl 31.8.1884, utnevnt til professor i riksmål 25.1.1916.; fra 1917 nordisk språkvitenskap. Avgangstid 31.8.1954. Død 1963.

Selmer, Ernst Westerlund: født i Uppsala len den 23.4.1890, utnevnt til professor i tysk filologi og allmenn fonetikk den 1.7.1937. Avgangstid 30.7.1960. Død 1971.

Skard, Eiliv: født i Levanger den 19.10.1898, utnevnt til professor i klassisk filologi og antikk åndshistorie den 1.7.1934. Avgangstid. Død 1978.

Skard, Sigmund: født i Kristiansand den 31.7.1903, utnevnt til professor litteraturhistorie den 1.6.1946. Avgangstid 1973.

Smith, Emil: født i Christiania den 7.5.1887, utnevnt til professor i gresk språk og kultur den 1.7.1948. Død 16.5.1957.

Solberg, Halvor Skappel: født på Ringsaker den 5.2.1895, utnevnt til professor i teoretisk meteorologi den 1.7.1930. Avgangstid 1964. Død 1974.

Sommerfelt, Alf Axelssøn: født i Trondheim den 23.11.1892, utnevnt til professor i almann språkvitenskap den 1.7.1931. Avgangstid 1962. Død 1965.

Stang, Christian Schweigaard: født i Kristiania den 15.3.1900, utnevnt til professor i slaviske språk den 1.1.1938. Avgangstid 1970. Død 1971.

Stang, Fredrik: født i Christiania den 27.12.1867, utnevnt til professor i rettsvitenskap den 5.6.1897. Avgangstid 1.1.1933. Død 15.11.1941.

Steen, Sverre: født i Bergen den 1.8.1898, utnevnt til professor i historie den 1.3.1938. Avgangstid 1965. Død 1983.

Størmer, Frederik Carl Mülertz: født i Skien den 3.9.1874, utnevnt til professor i ren matematikk den 21.11.1903. Avgangstid 1.1.1946. Død 13.8.1957.

Størmer, Leif: født i Kristiania den 1.7.1905, utnevnt til professor i historisk geologi den 1.7.1946. Død 1979.

Sverdrup, Jacob: født på Leikanger den 10.4.1881, utnevnt til professor i germansk filologi den 1.7.1929. Død 21.11.1938.

Sverdrup, Georg Johan: født i Stockholm den 26.1.1885, utnevnt til professor i religionshistorie den 1.1.1947. Død 12.11.1951.

Sæland, Sem: født i Time den 17.4.1874, utnevnt til professor i fysikk den 17.2.1922. Avgang og død 1.8.1915. Død 25.4.1940.

Torup, Sophus Carl Fredrik: født i Nykøping den 15.8.1861, utnevnt til professor i medisin den 30.9.1889. Avgangstid 1.1.1932. Død 30.11.1937

Vandvik, Eirik: født i Suldal 16.10.1904, utnevnt til professor i middelalderlig litteratur den 1.10.1949. Død 19.19.1953.

Vegard, Lars: født på Vegårsdhei den 3.2.1880, utnevnt til professor i fysikk den 1.2.1918. Død. 31.7.1950.

Vogt, Ragnar: født i Holt den 17.6.1870, utnevnt til professor i medisin den 1.7.1915. Avgangstid 1.8.1940. Død 21.1.1943.

Vogt, Hans Kamstrup: født i Fredrikstad den 1.6.1903, utnevnt til professor i romansk filologi den 1.10.1946. Avgangstid 1973. Død 1986.

Werenskiold, Werner: født i Paris den 28.4.1883, utnevnt til professor i geografi den 10.7.1925. Avgangstid 1.8.1953. Død 1961.

Wille, Nordahl: født i Hobøl den 28.10.1858, utnevnt til professor i botanikk den 15.4.1893. Død 4.2.1924.

Winsnes, Andreas Hofgaard: født i Nord-Odal 25.10.1889, utnevnt til professor i europeisk litteratur den 1.7.1938, omdannet til idehistorie i 1946. Avgangstid 31.12.1959. Død 1972.

Worm-Müller, Jacob S.: født i 1884, utnevnt til professor i historie i 1928. Avgangstid 1954. Død 1963.